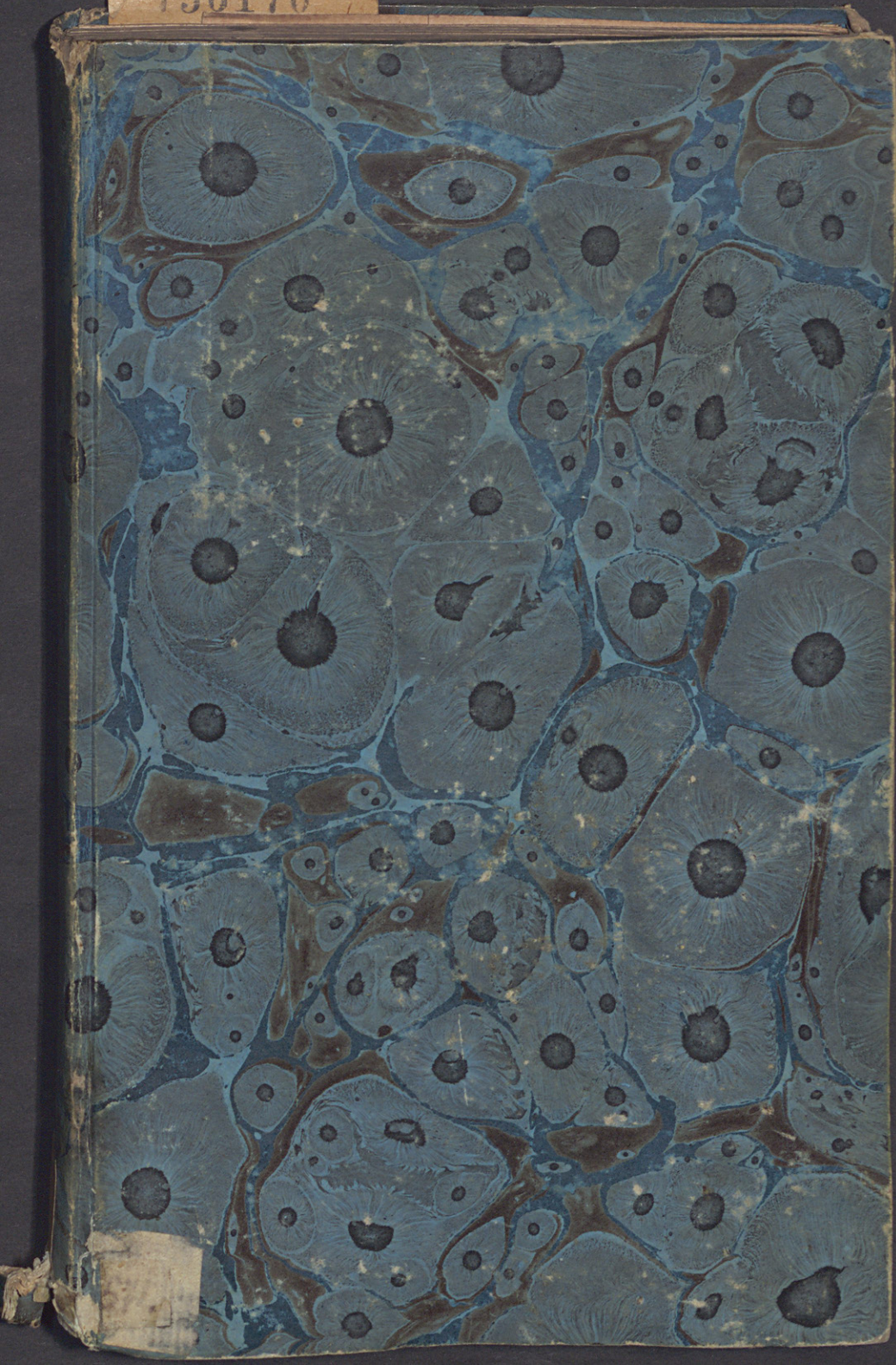

756170

739

330

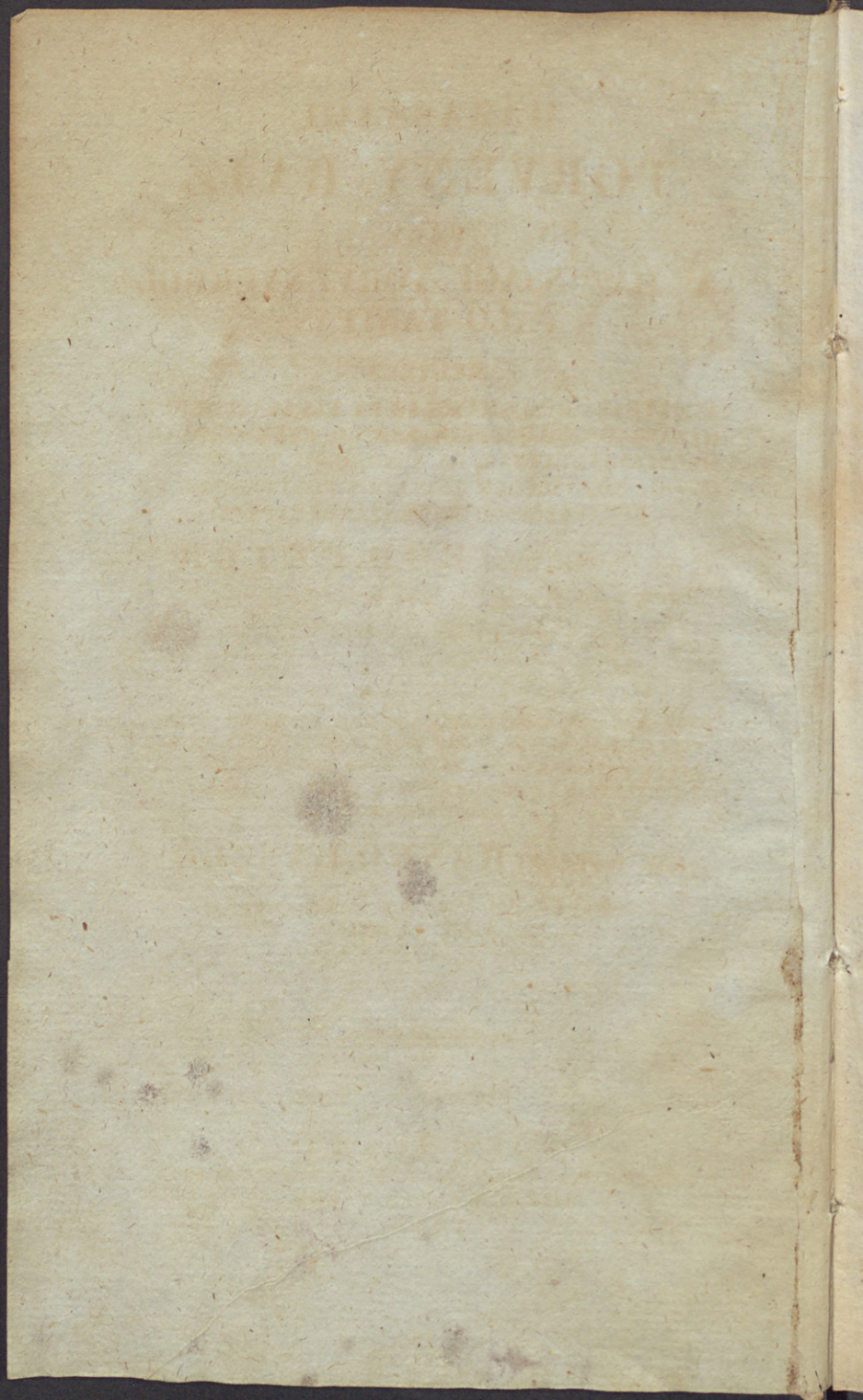
Ernst Milo Imre

~~112.304~~

GRÓF PEJACSEVICH-MIKÓ ENDRE
LUDÁNY
NÓGRÁD-MEGYE

2. p.

Part I. 308.

GROF PEJACSEVICH-MIKÓ ENDRE

LUDÁNY
HÁZASSÁGI
NYELVRE ÁLTATOTT

TÖRVÉNY RAJZ

VAGY

A' HÁZASSÁGI TÖRVÉNYEKRŐL VALÓ TANÍTÁS

MELYBEN

A' MÁTRASÁG, MEGMÁSOLÁS ÉS ELVÁLÁSKÖRÜLT
HÁZASSÁGI KÜLÖNBFÉLE ESETEK FELHOZATNAK,
MEGVIZSGÁLTATNAK, ÉS A' TUDOŠOK VELEMÉNYE-
IKBŐL, KÖZÖNSÉGES ZSINATOR FOLYTÁIKBŐL ÉS
VÉGZÉSEIKBŐL MEGHATÁROZTATNAK.

F. CSERNÁTONI BOD PÉTER

M. Igeni Ref. Pap és a' K. Fejérvári Egyházi
Vidék Jegyzője által.

ANYA NYELVRE ÁLTATTETTE, b. e. II-dik JÓSEF CS. HÁZAS-
SÁGI RENDELÉSEIVEL, UJJAB IDŐBELI KÖZÖNSÉGES SZ. 'SI-
NATOR' HATÁROZÁSAIVAL ÉS FELSŐBB RENDELÉSEKKEL —
MEGTARTVÁN AZ EREDETI MUNKA' Ő-SAINAK SZÁMJAIT—
MEGBŐVITETTE.

KIS BATZONI BENKŐ LÁSZLÓ

Benedeki Ev. Ref. Pap, 's a' K. Fejérvári Egy-
házi Vidék' r. Jegyzője.

KOLO'SVÁRT.

AZ EVANG. REF. KOLLÉGYOM BETŪIVEL ÉS KÖLCSÉGEVEL
NYOMTATTA BARRA GÁBOR.

1836.

Minden történhető esetre nem lehet
Törvényt írni — jó ha Szerző arra mehet,
Hogy Törvényje többször-esőkre terjedjen,
'S azokként kerülni roszzsat törekedjen.
Julianus J. C.

Azokról, a' mik tsak igen ritkán esnek.
Törvényt hozni, majd nem látszik szükségesnek.
Accursius.

Mindég arra törekedtem, hogy ha lehet használjak,
'S ha nem lehet — valakinek sérelmet ne tsináljak.
Erasmus Ep. ad Dorp.

A' Titulusok' mutatója.

		Lap.
I.	Titulus. A' Mátkaságról, (De Sponsalibus) — — —	1.
II.	— A' Házassági megedgyezésről (De Consensu Connubiali)	17.
III.	— A' megmásolásokról (Repudiis) és a' Mátkaság' semmiségéről	28.
IV.	— A' kihirdetésről (De Proclamatione) — — —	35.
V.	— Az Eljegyeztetteknek öszve kötésekről vagy Papi áldásról	44.
VI.	— A' lakadalmi Vendégségről. (De Convivio Nuptiali) —	54.
VII.	— A' Házasságnak különbféle Nemeiről — — —	57.
VIII.	— A' Házasságnak különbféle miveiről. (effectibus) — —	62.
IX.	— A' Házasságnak az Atyafiságból való akadályairól. —	64.
X.	— A' Házasságnak sógorságból való akadályairól. — —	77.
XI.	— A' Házasságnak vallásbeli különbségből való akadályairól.	86.

	Lap.
XII. — A' különböző korból folyó házassági akadékokról,	— 90.
XIII. — A' tilalmas Házasságokban való Sáfarkodásról (Dispensatione)	93.
XIV. — A' Házasság' semmiségéről. (De nullitate)	— — — 96.
XV. — Az Elválásokról.	— — 109.
XVI. — Az Ágytól és Asztaltól való különvetésről	— — 147.
XVII. — A' Válás' műveiről.	— — 158.
XVIII. — A' megújított Házasságról	— 161.
XIX. — A' Házasság körüli különféle esetekről	— — — 164.
XX. — A' Házasság körüli különféle kicsapongásoknak különféle büntetéseiről.	— — 186.
XXI. — A' Házassági Perfolyamatról, és a' Perlekedők' terheiről	— 195.
Told. II-k Jó'sef Csásár házassági Rendelése	— — — 207.
— Pótlék Jegyzékek	— — — 237.
— Vérség' — és sógorság' faja (lithographiai rajzolat) végül ragasztva.	—

**Éljen! a' jó akaró, és társaságot
szerető Olvasó!**

A' HÁZASSÁG egy oly' Alkalom, melyre mennek a' férfi és az aszszony egymással — magzat szaporítás, és sors edgyeztetés véget. Nyilván mondotta erről a' törvényes társaságról, ama' pogányok' Apostola: Tiszteséges mindenek között a' Házasság, és a' tiszta ágyas ház. 'Sid. XIII. 4. Nem is ok nélkül: mert ez, Cziczero és a' dolog természete állatása szerént, alapja a' Nemzetségnek, és veteményes kertje a' köztársaságnak. Nem hagyja a' világot elveszni. Mert itt ültettetnek bé tsemetékkal az Egek, és vetetik meg a' föld' fundamentoma Ésa. LI. 16. A' Pláto esze szerént, szükség a' Szülőknek magzatokat nemzeni és nevelni, kik életeket adják által, mint valamely lámpást a' maradékoknak, hogy mindenkor legyenek valakik, kik

ISTENT tiszteljenek; és e' képen az emberi természet' szünetlenségére gond legyen; minélfogva a' Házasságban az ISTEN magva szaporodjon. Malak. II. 15.

De megeseik, az emberi szív' tulajdon romlottsága, és a' rossz lelkű emberek' gonoszsa-ga miatt, hogy némely Házasságok nem az Ég-ben, hanem a' Pokolban forjanak öszve, 's az ISTENTől és a' jozan okosságtól szerzett há-zassági törvények' ellenére menjenek végbe, 's szünetlenes perlődéssel (tzivodással) háborgat-tassanak.

A' keresztyén Császárok úgy vélekedvén, hogy a' Házasság körüli egyenetlenségek' igazítása az ő Törvényszékekre tartozna, KON-STÁNTIN, THEODOS, VALENTINIÁN, JU-STINIÁN, LEO, 's t. a' természetes egyenes-ség' rájárára vont különbféle házassági esetek-re tett határozásokat adtak ki. Cod. Justin. de Nuptiis et Repudiis. Novell. Const. CXVII.

Idővel a' házassági ügyeknek is — mint szintén több egyebeknek megrostálása az Egy-háziakra bízott, kik önn' ítéleteiket, a' tőlök követett k. Vallás rajzával edgyezni láttatott módon tették meg. Azután, több oly' Országokban és Tartományokban, melyek a' Romai Pápához való engedelmességtől visszavonultak — vissza került a' házassági Ügyek' megitélé-

se a' külső tisztséghez, másokban pedig megmaradott az Egyháziaknál, főkép, azon okból, hogy mivel a' megáldás, vagy az eljegyeztettek' öszveköttése, az ő szolgálatjok által megy' végbe a' Sz. Gyűlekezet' színe előtt; tehát szükség volna, hogy az egyenetlenségek' eligazításában is az ő ítéletek jöjjen közbe.

A' Magyaroknál legnevezetesebb Királyok és Fejedelmek is, a' házassági egyenetlenségekkel való bajolást, felséges személyekhez illetlenek nem tartották, 's magoktól telyességgel el se vetették, mint megtettzik a' Hazai Törvényekből, főbbképen pedig Sz. ISTVÁN Decr. L. II. C. 14, 24, 25, 26, 27, 28, 29. Sz. LÁSZLÓ Decr. L. I. C. 1, 2, 3, 10, 13, 20, 32. KÁLMÁN, Decr, L. I. C. 48, 50. L. II. C. 7, 8. ANDRÁS Art. 12 Anni 1122, 's több egyebek' az aránti kiadott Határozásaikból, és a' szükség mivoltáhozképest hozott különféle végzéseikből. Azoknak mindazáltal telyesleges megrostálását és eldöjtését önként az Egyházi személyekre hagyták. Ma is dicsőségesen uralkodó csász. kir. és apostoli felséges Fejedelmünk, kérdésen felyül való Birónak kíván tartatni, a' maga Protestáns Vallásu Jobbágyainak házassági Ügyekben. Még is azonban szabad hatósságot enged Protestans Jobbágyinak, melyek a' Házasság körüli visszavonásokat Törvényszerénti nagy pontossággal forgassák, és

önn' Vallások' alapjaiból, 's Tudossaiknak véleményeikből kiindulva lelkiismeretesen határozzák; úgy mindazáltal, hogy ha a' perló felek az egyházi Birák itéletén meg nem nyugodnának, tehát tőlök az ő Felsege szentséges Székehez — mint legfelsőbb határozó Biróhoz való felfolyamodás el ne zárattassék.

Végnélkül valók az egyenetlen házastársak' szövénényi melyekbe bonyolodva mindjárt futnak a' papokhoz, kik előtt tziódnak, veszekednek, kiábálnak, sokszor semmire kelő, szokszor fontosabb dolog felett. Ily tekervényesen öszve szőtt fontt házassági ügyek' bajok' mint megannyi Gordiusi götsök' lelkiismeretes kifejtegetése, 's megoldása Egyházi-Birák kötelessége nálunk. Mely kötelességnek könnyebhségére való arányal, mint eddig — szolgáljon ezután is b. e. BOD PÉTER Uramnak — a' Tudosok' éjtzakázásaikból, és a' községes Sz. 'Sinatok' határozásaikból öszveszedett — mostan pedig Anya nyelven a' II-k JO'SEF házassági Rendelésével 's a' t. megbövitve, és illető titulusok alá béiktatva megjelenő Házassági törvény' rajza.

A'

HÁZASSÁGI TÖRVÉNY RAJZÁNAK
ELSŐ TITULUSSA.

A' MÁTKASÁGRÓL.

1. Mi a' Mátkaság?

A' Mátkaság, kézadás, eljegyzés, a' jövendöbéli egybekelés aránt egymásnak tett ígéret, vagy — a' férfi és asszszony személy között a' jövendöbéli Házasság aránt tett alkalmom, mely a' Házasságot meg szokta előzni.

2. A' Mátkaság miért bocsáttatik eleibe az egybekelésnek?

Hogy ez a' szokás eleitől fogva gyakorlásban lett légyen majd minden Népek között, hitelessé tészik nem csak Jó'sefnek a' B. szüzzel — Jákobnak Rakhellel — Dávidnak a' Saul Leányával való mátkaságok, hanem a' Romaiaknak, Görögöknek, és más nemzeteknek is az ő mátkaságról hozott Törvényeik. Ez ily haladéknak pedig, ilyen oka láttatik lenni, hogy

idő jusson a' ki tapogatózásra, és valahol valami tsalárdságnak helye ne maradjon, 's hogy a' valahol talán el temetkezve lappangó valami tévelygés világosságra jöjjön, hogy a' jegyben lévőeknek szivek öszve olvadjon, és a' házassági tisztességes rendtartás mindenektől követessék.

3. Mi kívántatik meg a' Mátkaság erősségére?

Hiteles tanuk előtt, villágos szokkal, és kitettző jelekkel — bizonyos önnön tudással, egyenes lelkűséggel, és szabadon nyilvánkoztatott kölcsönös megedgyezés. Mely akaratbeli nyilvánkoztatásnak, nyilvánosnak, tisztának, és minden erőltetéstől, csalárdságtól és szín mutatástól üresnek kell lenni.

4. Nem kívántatik-e meg a' Szülőknek is, vagy a' kik azok helyett vannak, megedgyezésök?

A' magzatok' némelyike atyai hatalom alatt vagyon, mások az alól ki költek, és magokat eltarthatják. Ezekre nézve — minthogy megért koruak és a' Háznéptől külön szakadnak — a' Grótz esze után — természet törvénye szerént, a' szülők megedgyezése nem elmulthatatlanul szükséges a' házasságnak erős voltára De Jure Belli et Pacis L. II. C. V

§. 10. A' természet' törvényével megedgyező dolog mindazáltal hogy a' magzatok kivált ha még honnjokból tápláltatniok kell — a' szülők megedgyezése nélkül házasságra ne lépjenek. Mert az Apa — a' háznép közzé a' fia által béhozott aszszonyt nem tartozik kénytelen táplálni. Vigyázni is kell a' szülőknek arra, hogy az ő nevelések telyes tökéletességet érjen hogy az ő gyermekek a' házasság által kivél köttetik egybe, és kitől fognak néki unokái származni. Megkivánja ezt a' szülők megedgyezését, a' polgári törvényeken kívül, kiváltképen a' szülők aránti tisztelet, kik a' nevelésben oly sok éjszakákat töltöttek álmatlanul, oly sok és nagy alkalmatlanságokat állottak ki, hogy ily fontos dologban semmibe ne hajtassanak.

5. Mi a' nyilvános Mátkaság?

A' mely hiteles tanuk előtt, szokott mód szerént léssen, tehát a' Tanúk' nyilvános hitelével megerősittetik. Közbe szokott itt jöni a' gyürü váltás, és jobb kézadás, az örökös szeretetnek és jövendőkori edgyesülésnek zálogául. Ha hiteles Tanuk, és az eljegyzésnek bizonyos jelei nincsenek, nem lehet a' Mátkaságót szokott mód szerént valónak mondani.

6. Miért kell nyilvánosan tenni meg a' Mátkaságot?

1.) A' Házasságnak tiszteséges és méltóságos voltára

2.) Az öszve szövethözöknek hasznára

3.) A' példának régiségökre nézve. Mert nem ok nélkül gyakorolták azt a' palérozott Nemzetek.

7. Mi az alattomos Mátkaság?

A' mely Tanúk' közbe jövése, és azoknak, a' kiknek hatalmok alatt vagynak, tekintete nélkül köttetik.

8. Meg áll-e az ilyen?

Nem, ha az egybe fekvés megesett is. Mert ama' telyes igazság

Egybe fekvés ha helyt talál

Mátkaság házassággá váll —

csak az erős mátkaságról szoll, nem pedig az alattomosról.

9. De azt mondod: segíteni kell a' meg szeplősítetten, a' ki házasság reménysége alatt csalattatott meg?

1.) A' terhbe' ejtetten néha segíteni kell könyörületességből, ha az egyenességnek különös oka javallja a' segedelmet. Különben a' megfertéztetett többnyire nem kedvezésre, ha-

nem utálatra méltó. p. o. mikor a' pajkos lé-
ány egy tiszteséges szülőktől származott ifjat
maga hóditott a' szerelemre és egybe fekvésre,
hogy így azt testi kötél által békoba' vetné —
Böhm Lib. IV. Tit. II. §. 21.

2.) Inkább kell tekintetbe' venni a' szülő-
ket, kiknek kedvek ellenére születik bé az ő
házokba az örökös, mint a' terhbe esettet, ki
kész akarva csalattatván meg, magának tulaj-
donitsa, hogy magán hatalmat adott annak,
kiben szülőinek meg nem edgyezéseket tudta.

3.) Semmi vétek meg nem igazittatik ter-
hesebb vétek által. Tehát az alattomos mátkaság sem, tilalmas egybe fekvés által. Have-
man Gamolog. p. 133.

10.) Hát ha valaki mind nyilván, mind
alattomban mással mátkaságra
lépett?

A' nyilván és szokott mód szerént kötött
mátkaság meg áll; a' kötésbeli meg szegett hü-
ségért pedig kemény büntetés alá kell szori-
tani; mely test sanyargató légyen, vagy a' mely
becsülete kissebbségére szolgáljon.

11. Hát ha testi egyesülés jött közbe
azzal, a' kit alattomoson jegyzettel?

Akkor e' szokott rendszerént megállani,
kivált ha a' jegyben lévő aszszony meg csa-

lattatván, az azon kívül való mátkaságról semmit se tudott. A' férfit mindazáltal testi egyesüléséért a' Tisztség büntesse meg. Némelyek mindazáltal ebben az esetben is helyesen adják az állandóságot inkább a' nyilvános mátkaságnak. Oka ez: 1.) Mert az utobb eljegyezettnek tett boszszu az elébbit jussától meg nem foszthatja. 2.) Mert tágas út nyitattnék a' ravaszságokra, 's csalárdságokra, ha t. i. valaki megkivánván menekedni önn' jegyesétől; 's akarván mással öszve köttetni, attól magát minden oknélkül meg menthetné, mással kötelezén t. i. magát házasságra, 's ugyan azzal közösülvén is. Reiffenstuel Lib. IV. Tit. IV. §. 7.

12. Hát ha valaki többekkel lépik nyilvános mátkaságra?

Az első áll meg. Ha pedig az utobbiakkal közösködött volna, úgy kell meg büntetni, mint nős paráznát 5 Mos. XXII. 23, 24 szerint. Sylvan. in Append. p. 9. 10.

13. Hát ha valaki kettőt jegyzett el, 's mind kettőjekkel közösködött?

Nős Parázna bűnének büntetésével kell megbüntetni 5. Mos. XXII. 24.

14. Hát ha valaki szinből, ravaszságból, vagy tréfából ígérte magát házasságra?

A' költött ígélet nem kötelez: tartozik mindazáltal a' kárt megfordítani, ha mikor az ily' költöt ígéletből kár következik. Mert minden valaki maga hibája által kárt okoz, az okozott kárt tartozik helyre potolni Reiffenst. Lib. IV. Tit. I. §. 6.

15. Valyon a' szokott mód szerént, és törvényesen végbe ment mátkaság, az azután mással kötött házasságot elronthatja-é?

P. o. Kata nyilván eljegyeztetett Károlynak — majd alattomoson elmenvén hitet mond Gáspárral, sőt lakadalmaz, és haza vitetik. Károly vissza kívánja mátkáját — Gáspár magánál akarja azt marasztani, mint feleségét. Melyiké lesz már?

A' kik azt állitják, hogy Károlynak vissza kell adni mátkáját ily okokhoz támaszkodnak 1.) Hogy a' jegyben lévő léány már Isten előtt felesége annak, a' kinek eljegyeztetik. 2.) Hogy az, a' ki egyszer hűséget ajánlott jegyesének, nincs' többé hatalmában, hogy magát másnak ígérje. 3.) A' ravaszság 's csalárdság nem kell hogy a' mellé szitson. 4.) Hogy a' mátkaság végbe mente után magát

mással való közösködésre adó jegyes nős paráznává teszi magát.

A' kik pedig a' Gáspárral kötött házasságot elbontásra méltónak nem itélik ily alapra építnek. 1.) Hogy Kata, a' Károlyal nyilván lett eljegyeztetés után férjhez menvén Gáspárhoz, nős paráznaságba esett: a' nős paráznaság pedig, még a' tökéletességre ment házasságot is elbontja, annyival inkább a' mátkaságot. Tehát Károly nem kívánhatja vissza mátkáját. 2.) Az utobbi mátkaság — melyhez a' testi közösülés hozzá járult, erősebb a' közösülés nélkül kötött elébbinél. Tehát a' tökéletességre ment házasságnak még sokkal erősebbnek kell lenni. 3.) A' férjétől elüzettetett, és más férjhez ment aszszony, még utolsó férjének halála után se mehetett vissza elébbi férjéhez 5. Mos. XXIV. 4. Jer. III. 4. Tehát a' mátkáját meg másolt mátkát sem kell vissza kívánni. Havem. Gamol. p. 438.

Vélemény ez esetre. 1.) Így vitatják ugyan ezt a' Tudosok: a' Törvény kemérysége pedig azt láttatik kívánni, hogy ebben az esetben a' Házasságot el kell bontani. A' mátkaság ugyan is oly' alku, melynek szükség hogy az alkuvó felek mégállóí légyenek. Azonban 2.) a' környülállásokat jól meg kell fontolni. 1.) Ha nagy botránkozás nélkül el nem bontathatnék. 2.) Ha már gyermekeik születtek. 3.)

Ha már több esztendei a' házasság. 4.) Ha az egyenlőség és hasonlatosság, mely az edgyeség' szülő anyja — nem hibáz, és az erkölcsök' meg edgyezése 'st. eff. jobb helybenhagyni; a' ki csapongást pedig — hogy másoknak okul ne légyen a' tévelygésre -- a' Haza törvényeivel meg edgyezőleg meg kell büntetni.

16. A' Mátkaság lehet-é feltétel alá vettetett?

A' Házasságra tett ígélet néha edgyügyüen esik, minden hozzá tett feltétel nélkül. Ekkor mondatik a' Mátkaság tisztának. Sylvan. Append. p. 7.

Néha hozzá tett feltételek alatt köttetik, 's ekkor mondatik, feltételesnek. Ha a' feltételek vagy rútak, vagy lehetetlenek (p. o. ha hozzám hasonló lesz' a' születendő gyermek, elveszlek. Vagy, ha enyi 's enyi hónap alatt férfihoz nem szollasz) félszegessé teszik az alkut, és semmi kötelezést nem szülnék. A' mátkasághoz ragasztott okos feltétel pedig azt miveli. 1.) Hogy az azt önn' kedvéért a' másik kedve ellen feltévő, a' mellől elálhat 2. Az elállás, vagy megengedés, végbe mehet elhalgatóssal, vagy cselekedettel. 3.) Az a' mellől el nem állott kötelezi a' feltétel esetére való várákozásra, melynek sérelmére semmit sem fog a' másik mérészleni. 4.) Hogy az bétöltetettnek

tartassék, ha a' ki feltette, azon állott a' bé — vagy nem bételyesedhetés. 5.) Hogy elenyész- tetvén a' feltétel, a' mátkaság is az attól füg- gő következésektől mentt leszen. Mert

Feltétel hanemha bételyesítettik

Mintha nem lett volna, csak olybá vétetik.

Böhm Inst. Jur. Canon et Ecl. p. 580.

17. Ha valaki három Leány testvérek- nek azt mondaná, hogy edgyiket közzülök elveszi, és azok azt felel- nék hogy ők hátra állók nem lesz- nek — azonban edgyikkel egyessül- ne testiképen, a' mást eljegyezne nyilván, melyiket kell azok közzül elvennie?

A' felhozott esetben valósággal megszeplő- sítés ment végbe, mely ugyan a' megszeplősi- tőt arra szoríthatná, hogy a' megszeplősítettet elvegye — vagy kiházassítsa. De ha az el- jegyzett, jussáról lemondani nem akar és mátkájának ezen boszszut megakarja engedni, nem lehet néki csalárdságul feltudni, hogy a' má- sikkal kit el nem jegyzett volt, öszve feküdt. A' megszeplősítettet fizesse ki, és az eljegy- zettet vegye el Böhm. L. IV. T. I. §. 64. A' Tudosok így fejtik ki a' göcsöt — de illendőbb- nek látszik, hogy edgyiknek se éljen házassá- gi szövetségével, hanem a' megszeplősítettet, az Országban bévett szokás szerént elé-

gítse ki, a' mátkasági hűség' megsértéséért pedig, szenvedjen a' Haza törvényeihez mérsékelt büntetést.

18. Hátha a' jegyben lévő leány vonogatja magát a' házasságnak tökéletességre való vitelétől?

Kénszeritni kell a' vakmerőt. Ha pedig látja a' Biró hogy minden kénszerítő szerek hijába' vétetnek elő, a' mátkaságot elbontja, és az akaratost minden kölcségeknek megfordítására, büntetés fizetésre, és a' jegybe adott pénznek hijába való heverésével okozott rövidségnek megfordítására itéli. Böhm Lib. IV. Tit. I. §. 77. Az 1642-beli 'Sinati végezés ez: A' vakmerőül, és minden igaz ok nélkül meg másolást csinálók 12 forintig büntetessenek, 's míg a' meg másolt fél férjhez megy kötélben tartatnak. Az 1668-beli végzés még Ekklesia követésre is szoritja. A' mátkáját ok nélkül meg másoló leány vagy Ekklesiát kövessen, vagy mátkájához vissza térjen. A' LXXIV. Canon is — a' házasságra léphetéstől mind addig eltiltja míg az általa megmásolt fél házasságba nem lépik.

19. Hátha a' terhbe ejtettet, a' terhbe ejtő nem akarja elvenni?

Edgyiket a' kettő közzül kénytelen csele-

kedni, vagy ki házasítani, az az bizonyos meghatározott summát, ki házasítása' könnyebbítésére fizetni, vagy elvenni. Ha semmi tehetősége nincsen, hogy a' meghatározott summát megfizethesse, akkor telyességgel az elvételre erőltetetik és akarata ellen is a' Pap által öszve köttetésre elő vonattatik. Hogy ha még is megátalkodva marad, úgy kell vele banni, mint a' hitetlenül elhagyóval, az az feloldoztatik a' megszeplösítettnek köteléből. De sanyargató büntetések alá vettetik. Böhm. L. IV. T. I. §. 55.

20. A' szüzesség megrontója menyit tartozik menyaszszonyi ajándékba adni a' Leánynak, kit szemérmességétől megfosztott?

Tekintetbe vétetik szülői' tehetségének mi-volta; a' leánynak minémősége, egy oly férjnek, a' melyet a' leány megérdemlett volna, ha nem szerencsétlenített volt — méltósága; úgy a' helybéli szokás is Reiffenst. Lib. IV. T. I. p. 13. §. 19.

21. A' megszeplösítő mikor nem tartozik menyaszszonyi ajándékot adni a' megszeplösítettnek?

A' megfertéztető, annak a' mi illene, te-lyesítésétől — vagy annak a' sérelemnek me-lyet a' megfertéztetett vett helyre-hozásától

néha megszabadul. Az esetek pedig a' következendők. 1) Ha azt a' lator feleségül vészi. 2) Ha a' terhbe' ejtett — minekelötte panaszt tenne, mástól feleségül vétetett, 's meg is tartatik. Kárát 's hasznát nem emlegetheti, mint a' ki terhben létére is méltó férjet kapott. 3) Ha a' megfertéztetett nem akar ahoz hozzá menni. 4) Ha már az előtt is megesett. 5) Ha kurvák módja szerint élvén, bizonyos jutalommal béreltetett meg. 6) Ha az időtájban többekkel is közösködött, hogy meg se tudná mondani kitől terhesegett meg. 7) A' ki maga kötelődött a' latorba' annak alkalmatosságotszolgáltatót — azt az egybe' fekvésre hódítgatta — önn' hibája által szenvedett kárát hijjába' adja fel. Böhm Lib. V. T. XVI. §. 10. 11. Strick. in not. ad Brunem. Lib. II. Cap. CXVIII. §. 26.

A' szokott rendtartás ez: A' megeszeplősítő kénytelenítettik bizonyos summa pénzben megbékélni a' leánnyal, a' szüzességtől való megfosztásért, annak sorsához képest, ha el nem akarja venni. 2) Köteles a' gyermek tartására. 3) A' külső Tisztséggel meg békélni, holott is szabad tettzésre hagyott büntetés szabatik — a' Nemesnek pénzbeli, a' nemtelenek pedig, páltzáztatás, tömlöztöztetés, az 1723-beli XII. Art. szer. Steph. Huszti Lib. III. Tit. XXII. §. 4. 4) Az Ekklesiát megkövetni. A' Haza Törvénye pedig erről így szoll: A' nős

parázna személyek halállal büntet-
tessenek; a' nőtelenek pedig ne bír-
sággal, hanem veszzszövel büntet-
tessenek, és annakutánna Ekkésiát
követni tartozzanak, ha egymást el
nem veszik: de ha egymást elveszik,
meg ne veszzszöztessenek, hanem Ek-
klésiát tartozzanak követni. Appr.
Const. P. III. Tit. XLVII. Art. XXI.

22. Hátha a' Mátka legény, leány mátkájával egybe' feküdt, és a' testi egyesülés hozzá járult?

Ekkor helye van a' Régulának:

Egybe' fekvés ha helyt talált

Mátkaság Házasságá' vált.

mivel az egybe' fékvéssel elég nyilvánossá tétetik a' házasságra egymás közti megedgyezés, mely fel bonthatatlan öszveköttetést hoz magával. Tselekedetekkel mindazáltal a' magok becsületjeket kissebitik.

23. Hátha a' mátká legény, a' ki leány mátkáját esmérte, megszökött?

Hirdetményesen idéztetni kell. Ki ha meg nem jejenik, mátkája a' Biró ítélete által, a' megszököttnek törvényes felesége gyanánt nyilatkozathat ki, és minden törvényes következőkkel annak javaiba' bocsáttathatik. És így a' birói ítélet épen azt viszi végbe törté-

net szerént, a' mi különben a' papi áldásnak, vagy öszve esketésnek tulajdonittatik. Böhm. L. IV. T. I. §. 56.

Jegyzés. A' mátkaságnak eddig elő sorolt Törvényei, és rendtartásai b. e. II. JOSEF Császárnak 1786-ban költ, és a' Magyar országi 1791-beli XXVI-dik Törvény Czikk. által megerősített házassági Törvényei által kötelező erejeből a' szomszéd Ns. Magyar Házában alkalmason kivetkezettek. A' tiszteltfelséges Rendelések így következnek:

A' mi a' Mátkaságot illeti: mivel ez se a' köztársaságnak, se a' magános személyeknek semmi hasznokra nincsen, sőt az ebből származó erőltetett Házasságokat tekintetbe véve, mind a' két házasuló félnek igen káros — annakokáért, valamint már még 1783-dik esztendőben, a' mi Magy. Kir. Helyt. Tanácsunk által, az ily' mátkasági alkukat a' mi Magyar országunkban, és ehez tartozó Tartományainkban szokott kerülő Levelek által eltörlöttük, úgy most is ezeket rendeljük.

I. Hogy minden Mátkaság, az az a' férfitől, és az aszszonytól, az öszve kelés aránt egymásnak tett kötelezések semminek — és nem lettek gyanánt tartassanak.

II. Ez ellent nem állván, ha e' féle Mátkaság köttetnék is, az arról akarmi formába öntött, 's akarmi szokott móddal megtámogatott alkalom, se semmi kötelezést a' Házasságra ma-

ga után nem vonhat, se egyébaránt legkissebb törvényes következése annak nem lehet.

III. Anyival kevésbé a' megesett mátkaság után közbe' jöhető terhbe' ejtésből sem származhatik semmi házasságra való köteleztetés: mivel az ily közösülést, vagy terhbe' ejtést, nem másképen kell nézni, mint akár mely mást, a' mely megelőzött eljegyzésnélkül esik valakivel.

IV. A' mi Jobbágyink közzül valaki által, az idegeu Országban akárholott kötött mátkaságnak, a' mi Tartományinkban semmi ereje nem fog lenni.

V. Minden Házassági kötéseket ennekutánna, következő értelmű formába kell venni: Minckutánna T.T. elvégezte, hogy T.T-vel házassági életre lépjen e' következő feltételekben edgyeztek meg egymásközött (—) mely feltételeknek az öszve esküvés után lesz' egész erejek. Benignae Patent. Josephinae de re Matrimonii in Hungaria de 6-tae Martii 1786 publicatae, et per Art. XXVI. 1791 confirmitatae ac restabilitae.

II. TITULUS.

A' HÁZASSÁGI MEGEDGYEZÉSRŐL.

24. Mi a' legelső, es kiváltképen való a' Házassági alkuban?

A' megedgyezés, vagy az akaratnak szokott móddal, és törvényesen való kijelentése. Innen ama' telyes igazság:

Megedgyezés mind eleje,
Házasságnak, mind veleje

25. Hányféle ez a' megedgyezés?

Kétféle. A' Szülőké, vagy a' kik azoknak képeket viselik, és magoké a' szövetkezőké. Forbes in Theol. Mor. Lib. VII. Cap. VIII.

26. A' Szülők' megedgyezése szükséges-e?

Az akar mimódon kötött mátkaság anyira megkívánja a' Szülők' megedgyezését, hogy a' nélkül meg nem állhat. Szükséges voltát alapítják némelyek az atyai hatalmon; a' jozan okosság tanítja ugyan is, hogy a' szülőket megilleti a' magzatokon való hatalom, a' nevelésnél fogva, melyre ők a' Természet törvénye' szabásánál fogva kötelesek. Mások a'

szülők aránt tartozó közvéleményü illendőségen, tiszteleten és engedelmisségen. Böhm. Lib. IV. Tit. II. §. 8. 9.

27. Hát ha a' Szülőknek edgyike meg-edgyez — a' másik nem?

Nagyobb az Atyának, mint familia fejének tekintete. Egyébaránt a' dolog' egyenes birái előtt, nem anyira a' férjfiira, mint az igazságra kell vigyázatnak lenni.

28. Hát ha a' Szülök' megedgyezése hibáz?

Felbontatik a' mátkasági alku. Mert a' Szülök hatálmában lévő magzatok magok kényén nem járhatnak. Azért azoknak kötések erős nem lehet.

Mert — Ki ki a' menyi just magának állithat

Másra is csak anyit — többet nem szállíthat. Arnisacus de Jure Connub pag. 221 §. 4. Haveman p. 40. De csak a' becsület regulájánál fogva sem megállhatok az olyan mátkaságok. Böhm Lib. IV. Tit. II. §. 8.

29. A' hajadon leányról kérdés se lehet — de hát valyon az Özvegy asszonynak is kell-e Szüléinek megedgyezésére várakozni?

Becsületesen cselekszik ugyan, ha a' megedgyezést hitudakozza, egyébaránt, ha elmulat-

ja is, azzal a' kötés meg nem erőtelenül. Böhm Lib. IV. T. II. §. 14.

30. Hát ha a' Szülők megedgyezni nem akarnának?

Meg nem edgyezéseknek helyes okait jelencsék, vagy a' külső Tisztségnek vagy az egyházi Törvényszéknek, mely okok mikor hibáznak a' tiszti végzésből megengedtetetik a' magzatoknak a' Szülők nem akarása mellett is a' házasságra való lépés. A' Szülőknek ugyan is önn' hatalmokkal élni kell, de nem vissza élni. Melyet mikor cselekednének, a' Tisztség tartozik őket zabolázni. Böhm Lib. IV. Tit. II. §. 18. Decret. Excelsi R. Gubernii Trans. de 2-da Maji 1803 Nro. 3105. et de A. 1806. Nro. 2764. Constitut. Josephinae §. 3 — 5.

31. Hát ha az Apa istentelen és kegyetlen?

Még is meg kell keresni a' megedgyezésért: tart ugyan is az ő magzatin való hatalma. Hogy ha istentelenül viseli magát a' megedgyezésnek megtagadásában az egyházi Tanács a' magzatoktól való megtaláltatás következésében; ezt a' fogyatkozást ki potolhatja, 's ki is kell potolnia. Böhm Lib. IV. Tit. II. §. 12. Havem p. 18.

32. Hát ha a' Szülők tébolyodtak?

Nem lehet tőlök azt várni, a' mit a' természet hibája miatt nem telyesithetnek, hanem ha elmebéli tiszta köz idejek is lejénd. Azoknak helyét kipotolják tehát az okosabb Vérek, vagy az Egyházi tanács, melynek az Egyházi polgárságot igazgatni kötelessége, hogy mindenek illő rendel folyjanak. Haveman p. 18.

33. Hát ha a' magzatok nagy koruak, és az atyai hatalom alól ki költek?

Becsületből és nem kénytelenül ki tanulhatják a' megedgyezést. Mert a' ki házában e-lől járni, 's azt igazgatni tehetős — felbonthatatlan mátkaságot is, Szülőinek megedgyezése nélkül köthet. Böhm Lib. IV. tit. II. § 13, 14.

34. Hát ha a' Szülők halgatnak, a' fiu pedig megbánván cselekedetét, az ítéletben arra fog, hogy Szülei nem egyeztek meg benne?

Nem méltó meghaladni. Mert 1) a' fiu ki fog egy harmadiknak — t. i. atyának jussa mellett, kinek megedgyezését meg nyerni elmulatván, annak jussát megsértette. Ki is — ha halgat — ha tulajdon jussával élni elmulatja, a' fiunak nem dolga atya jussával élni. 2) A' fiu, lépen azzal maga gyalázatját veszi elő mentségül, hogy szülői' tudta nélkül kötött

mátkaságot, mellynek nem kell néki használni. Mert az önn' gyalázatja mentségével élönek nem adatik hely se panaszra se kifogásra Böhm Lib. IV. Tit. II. § 17.

35. Hát ha a' Házasság szokott rendtartásokkal — csak hogy a' szülők megedgyezése nélkül ment végbe, semminek fogé azért tartatni?

Semminek igen is, és nem volt gyanánt valónak tartják a' Tudosok, még az öszve kötő Szent beszéd vagy Papi áldás közben jöte esetében is, az egyebünnet hozzá ragadott hibánál fogva. Mert a' Törvény tilalma ellen való dolgok, nem csak hijjába' valók, ha végbe miennel, hanem olyba is tartatnak mintha végbe se mentenek volna. Bár ha itt a' Papi áldás közbe' járult is, még ez csak egyedül házasságot nem csinál, hanem ha a' kiknek törvényes béelegyedések vagyon, azoknak is megedgyezések közbe járult, és minden hibától mentt lészen. Böhm Lib. IV. T. II. § 51.

36. Az öszve szövethzők megedgyezésének minéműnek kell lenni?

Allár milyen nem lehet, a' mint ama' községes Régula mutatni láttatik:

Házasságot megedgyezés

Csinál, nem az egybe' fekvés

hanem szokott móddal, 's rendtartással törvényesen kinyilatkoztatott megedgyezés lehet. Constit. Joseph. §. 23.

37. Mik kívántatnak meg az öszveszövetkezők részéről a' házassági megedgyezésre?

Hogy kötelezést vonhasson maga után, következő minémüéseket kell annak magában foglalni. 1) Hogy az akarat kinyilatkoztatása legyen tiszta, törvényes, egyenes, nem két értelmű, kétséges, és homályos kifejezésű. Ha a' szók homályosok, azokat szokott értelemben kell venni. A' pusztá szók — 's hiusággal többnyire telyes, szerelmes levelek, semmit sem próbálnak. Böhm Lib. IV. Tit. I. § 101. Forbes Theol. Mor. Lib. VII. Cap. VIII.

38. Mit kell itt megjegyezni?

Hogy a' szókra nem mindenkor vagyonszükség, ha egyebünnét a' mátkasági vagy házassági megedgyezés nyilvános — a' mint kinyilatkozik a' némákból, és siketekből, kik intés-sel, 's egyéb jelekkel, eszeket kedveket, kölcsönös indulatjokat ki tudják fejezni, valamint gyürü adással, 's csokkal megedgyezéseket meg erősíteni. Böhm Lib. IV. Tit. I. §. 105.

39. Melyik a' második minéműség?

Hogy a' megedgyezés kinyilatkoztatása legyen való, és eltökélt, nem pedig olyas vakmerő, vagy simogató szókból álló, melyeket a' viszketegesség hirtelenkedve sugallott, vagy az idéltlen szerelemnek dühössége szort ki. Melyhezképest a' mátkaság menjen végbe. 1) Szokott móddal, két vagy több bizonyságok előtt. 2) Eljegyző gyűrű, vagy egyéb jegyadás által, annak világos kinyilatkoztatása mellett, miért adatik? És így nem hirtelenkedve, hanem lassu lépésekkel kell a' mátkaságot végbe' viinni, úgy hogy 1) a' tanácskozás 's megfontolgatás ideje folyta alatt, a' leány legyen csak reménylett. 2) Mikor az öszvekötendőknek jövőkori házassági feltételcik — magános kötéssel meghatározatnak — a' leány legyen elköteleztetett. 3) Mikor a' közbe' járult Tanuk előtt, a' Tartományban gyakoroltatni szokott rendtartások szerént meghatározatik a' jövőkori házassági egybe' kelésre való nap, 's az alku megesik, ekkor mondatik Mátkának, vagy eljegyeztetett Leánynak. Böhm Lib. IV. T. I. § 104, 105.

40. Melyik a' harmadik?

Az akarat kinyilatkoztatásának önkéntesnek — erőszak és félelem nélkül valónak kell lenni. A' megedgyezést, nem kell se fényes

igéretekkel se kemény fenyegetésekkel ki csikorni. Erőltetésre való jussa pedig épen nincsen senkinek, még a' szülőknek is. Hathatosok Quintiliánnak amaz ide tartozó szavai: Avagy nem tudod-é, hogy a' Házasság a' „mi kényunktől függő dolog! a' mi indulatink „nem szolgál a' ti tetszésteknek — Parancsolatoddal nem viheted azt végbe', hogy vagy szeress, sem azt, a' kit te akarsz, vagy gyűlöljem. „Akármely házasság is csak úgy lehet örökös, „ha kölcsönös akarat által forr meg. Hogy ha „azért az én számomra feleséget kell keresni, „a' ki nékem fekvő társam, 's életemnek köz „sorsosa legyen, míg a' világ — nékem kell azt „megválasztani. Különben mi hasznot tesz' — „akaratom ellen erőltetvén? — Felhagyok rajta.“
 Böhm Lib. IV. Tit. I. § 107, 116. Ellenség az oly Feleség, a' mely kénytelen adatik férjhez. Szép gondolati vagynak a' megedgyezésbeli szabadságról Arnisnak is. Arnisaeus de Jure Connubiali p. 206, 218.

41. Negyedszer.

A' megedgyezésnek kölcsönösnek és visszonyosnak kell lenni. Mert az alku nem függhet az alkuvó feleknek csak edgyikétől, hanem mind kettejeknek meg kell edgyezni. E' mellett szükség hogy egyszeresleges (simultaneus) legyen, ne hogy az elébb megedgye-

zett megbánja cselekedetét, 's akkor álljon hátra, mikor a' másik épen meghajlott, azt kivéve, ha szembe nem volnának. Haveman p. 45.

42. Ötödször.

A' Megedgyezésnek szabadosnak kell lenni a' szövetkező személyekre nézve, ne hogy a' szövetkező személyek, tilalmas ízek közt érdekeljék egymást vérséggel vagy sogorsággal; vagy másokhoz légyenek köteleztetve. Nic. Hemming de Conjug. p. 48.

43. Hatodszor.

A' megedgyezésnek tisztességeseknek kell lenni, az az tekintetbe' kell venni a' környülállásokat, személyeket, Nemzetségeket, Rendeket, Méltóságokat, és Hivatalokat. Az ISTEN rendet parancsol, és a' Természet maga magához hasonlóhoz vonsz. A' becsületes férfi azért meg akarván házasodni, megtartoztatja magát a' becstelen aszszonytól; a' tekintetbeli a' rosz hírütől, a' szabados a' szolgálótól, a' méltóságban lévő, a' homályban lévő sorsutól, mint maga nemzetségehez, rendéhez, méltóságához és hivatalához méltatlantól. Hogy ha egyszer valaki az ily' nem becsületes Házasságban megedgyezett, ama' Régulát kell tartani:

A' ki esküdt a' jó erkölcs' sérel-
mére

Nincs azzal megkötve — annak el-
lenére.

Soha ugyan is azzal ISTEN előtt kedves
nem leszel, hogy megteszed azt, a' mire IS-
TEN akarhatja ellen vakmerőkép' megesküdtél.
Hemming. de Conjug. p. 126.

Jegyzés. A' Jó'sef házassági Törvénye-
iből ide ragasztom:

1) A' Szülők — vagy azoknak ké-
peket viselőik részéről megkivántató
megedgyezésre nézve, hogy a' katonák,
a' magok Regimentjeknek, kompaniájóknak,
vagy más felsőségjeknek írásban kiadott enge-
delme nélkül sikeretlenül tesznek házassági
szövetséget, úgy mint a' mely tökéletességre
nem mehet. 'S ha menne is, mind magok az
öszve házasodott személyek, mind pedig az
öszveeskető Pap büntetés alá rekesztetnek.

2) A' Szövetkezők' részéről megki-
vántató megedgyezésre nézve, hogy
a' Házasságra nézve tett kölcsönös megedgye-
zésnek erősebb voltáért, azon Ekklesiának —
melyben a' Házasulandók laknak — Papja előtt,
's azon kívül még két Tanuknak jelenlétekben
nyilatkoztassék ki az egymásközt való meged-
gyezés, a' Papoknak csak ugyan megengedett-
vén, hogy magok helyett mást is rendelhesse-

nek, a' ki az ily házassági kötések alkalmazásával az ő képekben jelen legyen. Mikor pedig más Ekklesiába való volna a' Völegény, másba ismét a' Menyaszszony, ilyenkor elég, vagy csak a' Völegény, vagy csak a' Menyaszszony Papja előtt kijelenteni a' házasságimegedgyezést. Patent. Joseph. de reMatrim. §. 20, 29, 30.

Confer. Decret. Exc. Regii Gubernii ddo. 3-tiae Jan. 1814. Nroque 55 Anno iterum 1818, Nroque 13,983, et A. 1827 Nroque 5670 repetitum. Mely felséges Rendelésnek summája oda megy ki, hogy a' Regulata militaris Jurisdictionhoz tartozó akármí — férfi, vagy asszony — nagy vagy kis koru személyek, p. o. özvegyek, vagy azoknak gyermekeik, a' magokmind külső mind belső állapotu Elöljáróik — az az Regimentbeli Tisztjeik' és Papjaik' irásban adandó engedelmek nélkül a' Házassági életre meg ne eskettessenek. Az ilyeket meg eskető Papi személyek pedig kemény büntetéssel is fenyegettetnek Decret. Gub. de A. 1821. Nroque 1326.

III. TITULUS.

A' MEGMÁSOLÁSOKRÓL (Repudiis) és A' MÁTKASÁG SEMMISÉGÉRŐL

44. Mi a' Megmásolás?

Az erős — vagy törvényesen kötött Mátkaságnak törvényesen lett elbontása.

45. Melyek a' Megmásolásnak igazságos okai?

Különbfélék: Közönséges vezeték gyanánt szolgálhat pedig a' megmásolás igazságos okainak megítélésére, a' következő rajz: Valamikor a' megállított mátkaság után olyas alkalmatlanság üti ki magát, mely a' meg másolót, a' Házasságra tett ígérettől kétség kívül elirtoztatta volna, ha azt előre tudta volna, olyankor vagyon helye a' megmásolásnak. Vagy — igazságos ok lesz' a' megmásolásra, mikor a' dolgoknak oly szembe' tűnő változása tetszik fel, melyet ha az eljegyeztetteknek edgyike előre el láthatott volna, soha okoson mátkaságot nem kötött volna. Mert minden ígéret befoglalja, ezt a' képzelet

szerént való feltételt: így lévén a' dolgok. Ezen képzelet szerént való feltételnek el enyészésével el enyészik hát a' mátkasági kötés is. Vagy, a' dolgoknak szembe' tűnő változása tettzván fel, a' kötelezés ezen alája értett feltételnél fogva: így lévén a' dolgok—elveszti erejét. Ebből folynak már a' megmásolásnak okai. Böhm. L. IV. T. I. § 168.

46. Melyik a' megmásolásra való első ok?

Valamelyik félnek hitetlensége, mely által a' dolgoknak az az állapotja mely volt a' mátkásodáskor megváltozik. p. o, Egy vén embernek eljegyeztetett leányzó, a' mátkaság folyta alatt, rá igéri magát reménytelenül egy ifjunak a' házasságra, 's völegényjének halálára. Rút dolog ez — annak halálára szövetkezni, és szeretetéből csufot tüzni. Böhm. Lib. IV. T. I. § 169. Ezenképen ívét ajánlott hűségének törvénye ellen az is, a' ki elhagyván elébbi mátkáját, a' kivel erős mátkaságot kötött vala, újra mással mátkásodik meg. Mert bár az utolsó mátkaság semmi — 's a' Völegény elébbi Menyaszszonyának kérésére — kényszerítettetik, hogy hozzá vissza térjen, és vele való kötelekben maradjon — a' Menyaszszony mindazáltal telyességgel megszabadult a' kötéltől a' hitlentől, megrontott hűségéért.

47. Melyik a' második?

A' Szüzességnek elvesztése: ha t. i. a' Menyaszszony — a' meg kötött mátkaság után megszaplösített. Ebben az esetben a' mátkaság — még ha hittel pecsételtetett is meg, nem kötelezhet. Mert az esküvés is mindenkor befoglalja ezt a' feltételt:

Ha úgy lejénd jövedele,

A' mint szöveteztem vele.

Csak ha történet szerént — szerencsétlenségből esett is valami tetemes változás — p. o. erőszak tétetett rajta — még se kényszerítettetik a' Völegény az elvételre. Böhm. Lib. IV. Tit. 1. § 173.

48. Hát ha a' Völegény megedgyez benne?

Akkor úgy kell azt nézni, mint bordély-ság gyakorlót, 's büntetés alá kell vetni. Megmásolásra pedig nem lesz' jussa, mint hogy az eljegyeztetés törvénye ellen nem vét az, a' ki Völegényjének megedgyezésével lesz hitetlené, mely esetben az a' maga jussáról lemondottnak gondoltatik. Böhm. Lib. IV. Tit. 1. §. 172.

49. Hát ha az eljegyeztettek között mindenik hasonló bünbe van keveredve?

Nem lesz' helye a' megmásolásnak. Mert

a' kölcsönös bűn, az önn' személyes bé ele-
gyedhetésre nézve lerovódik — minélfogva a'
hasznló bűnbe' keveredett, a' másik bűnben
élő ellen nem perelhet. Böhm. Lib. IV. T.
I. §. 171.

50. Melyik a' harmadik?

A' Személy aránti tévelygés, mi-
kor ez, amaz embernek gondoltatik lenni, a'
ki pedig más; mikor Rákhelhez húz — 's
Léát kötik a' nyakába'; oka ez, mivel azon
személyre nézve nem volt semmi megedgye-
zés. Havem. pag. 46.

51. Melyik a' negyedik?

Az eljegyzéskor gondoson eltitkolt, vagy
azután kapott ragadó nyavalyák, mint frantz
's t. aff. tagok elcsonkittatása, orrnak, szemnek
elvéstése, az ábrázatnak irtoztató elrutulása,
siktetség, sántaság, magtalanságra bévett orvo-
si szer — melyekből a' dolgoknak tetemes vál-
tozása került elő, mely elenyészteti az ezen
elenyésztett feltételtől függött kötelezést is: így
lévén a' dolgok. Böhm. Lib. IV. Tit. I.
§. 176. Havem p. 49 — 51.

52. Melyik az ötödik?

A' rá következett tetemes kárvallás — ha
a' Völegény égés — vagy egyéb eset által utol-
só szükségre juttatik. Mely esetben a' dolgok

nevezetes változást szenvednek, és a' Menyaszony nem kényszeríttethetik, hogy magát 's szerencséjét a' leg nyilvánosabb nyomorúságra — melyet még elkerülhet, ki tegye. Böhm. L. IV. T. I. § 176. Egyébaránt a' szemes Biró dolga a' dolgok környülállásiról okoson határozni. Havem. p. 52.

33. Melyik a' hatodik?

A' bolondság — vagy felettébb való feketevérőség. Mert a' bolondok nem edgyezhetnek, se mátkasági alkura nem mehetnek. Más-ként lehet még is azokról vélekedni, kiknek tiszta köz idejek vagyon. Mikor ezekből az okosság telyes erőben ki tündöklük, nem tiltatnak el attól, hogy Tanuk ne lehessenek, Testamentomot ne tehessenek, 's némelyeknek esze szerént mátkaságot is köthetnek. Böhm. L. IV. Tit. I. §. 175. Havem p. 72.

54. Melyik a' hetedik?

A' Vallás változtatás — mely telyes elidegenedést szerez. A' megmásolásnak ezen oka, nem a' Valás változtatónak, hanem a' másik személynek kedvez, a' ki ezen tetemes változásnál fogva, azzal házasságra öszveköttetni nem akar. Böhm. Lib. IV. T. I. § 178.

55. Melyik a' nyoltzadik?

A' Részegség — ha a' Völegény a' sok bortól elkábulva lépett mátkaságra. A' részeg-

ség Szénéka ként, esztelenség — minekelőt-
te ki gőzölögne. Ily' állapotban hibáz az alku-
vonak akarata. A' Birónak figyelmezní kell a'
környül állásokra. Haveman. p. 71.

56. Melyik a' kilentzedik?

A' mátkaság után elkövetett nagy gonosz-
ság, melyből becsület vesztesége, vagy annál
is nagyobb gonosz származhatik. Ha p. o. ö-
rökös rabságra, vagy megcsapatásra, 's örökös
számkivetésre ítéltetik, vagy törvényes megbecs-
telenítettés bélyegével fenyegettetik. Böhm.
Lib. IV. Tit. I. § 180.

57. Melyik a' Tizedik?

Tetemes változása az erkölcsöknek. Ha a'
Völegény, vagy Menyaszszony a' mátkaság vég-
be mente után oly erkölcstelenül kezd élni,
hogy megjobbulása felől semmi reménység ne
lehesse. Böhm. Lib. IV. Tit. I. § 181.

58. Melyik a' Tizenegyedik?

A' Völegénynek további távol léte, me-
lyel fogadás tételéből játékot akar üzetni. Ha
távol vagyon a' Völegény, mindeneknek elöt-
te távol lételének okát kell ki tudakozni, 's
abból Menyaszszonyának elhagyására czélozó
eszét megítélni. Ha kivilágosodik, hogy rossz
czélu ravaszsággal hagyta el — rés lesz az el-

hagyásbeli Perfolytára, 's még a' Hirdetményes idéztetésre is. Néha jelen van a' Völegény — de minden helyes ok nélkül való akadékokat vét, és a' másik fél kérésére törvényesen megintetvén, ajánlott hűségre mellé nem áll. Ilyenkor semmi sem vét gátot, hogy a' megmásolás meg ne íteltessék. Böhm. L. IV. T. I. § 182.

59. Mímodon bontatik még el a' mátkaság?

Megsemmisítés által. Vagynak ugyan is némely semmi — vagy erőtelen mátkaságok, melyek mint törvénytelenek, és erkölcstelenek eleitől fogva meg nem állhattak. Mert mindenkor semmiséggel nyögődöz a' mátkasági alku, mikor az alkuvó felek, a' felvett dologban a' Törvényeket megvetették; vagy olyanok a' személyek, hogy a' felvett dologban czélt nem érhetnek. Engau Element Jur. L. II. Tit. XI. § 197.

60. Melyek a' semmiségre való okok?
Külömbfélék — még pedig

Első az atyafiság és sogorság, valamikor a' mátkaság a' megtiltott ízeken belől, atyafiakkal, vagy sogorokkal köttetik. Béza de Repud. p. 9.

Második a' rossz czélú ravaszság, 's min-

dennemű hitetlenség a' megcsalattottra, nem a' megcsalóra nézve.

Harmadik az igazságtalan erőszak, szerfeletti félelem, meggyőzhetetlen tévelygés, melyek által a' kik mátkasági alkura birattak, a' semmiség aránti panaszszokat megtehetik Engau. l. c.

Negyedik a' korotlanság, valamikor korbeli tehetetlenségeknél fogva edgyezésre nem mehetnek; mint a' pelyhétlenek' mátkasága melynek a' pelyhésedés előtt ereje nincsen. Böhm. Lib. IV. Tit. I. §. 32.

Ötödik a' nem keresztyénség. Ha valamely Keresztyén más valaki nem Keresztyénnel szövetkezne házasságra ez is erőtlen és semmi. Patent. Joseph. de re Matrim. § 10.

IV. TITULUS.

A' KI HIRDETÉSRŐL.

01. Melyek azok az Eklézsiái szokott rendtartások, melyekkel a' Házasság végbe' megy?

Azok a' szokott rendtartások, melyeket az öszve házasulók rendszerént gyakorolni szok-

tak, ezek: A' ki hirdetés, az öszvekötő szent beszéd vagy papi áldás, és a' lakadalmi vendégség, vagy hazavitel.

62. Mi a' ki hirdetés?

A' Házassággal öszvekötendőknek, közönséges kijelentése, hozzá ragasztván akármely bizonytalan ellenmondónak is meghívását, hogy az akadályt maga idejében adja fel, ha örökös halgatásban nem akarja marasztalni. Így tehát a' ki hirdetés nem egéb, hanem Hirdetményes idézés, melyel akármely bizonytalan ellenmondó idéztetik, és a' feladásra meghívatik; hogy álljon elő, és maga bé elegyedését, vagy az akadályt, örökös halgatás büntetése alatt adja fel Böhm. Lib. Tit. III. § 30.

63. Mik kívántatnak meg a' kihirdetésre? A' régi szokás szerint:

1) Három időközön által kell végbe menni, melyek az időzésnek törvényes idejéül elégségesek. Rendszerént a' Lakadalmot vagy hazavitelt meg előző három Vasárnapokon, úgy hogy a' szerint, az az időzés három hetekig tartson. Mely időközhez mind azáltal nem mindenütt szabják magokat, azonkívül hogy a' háromszori kihirdetés oly móddal is gyakoroltatott mind e' mái napig is hogy egy Vasárnapon kihirdettvén a' házasulandok azután —

ha sürgető volt a' környülállás még két mives napokon őket kihirdetni elégségesnek és törvényesnek tartatott. 2) Illető helyen úgy mint az eljegyeztetteknek forumán, kik a' feladásra mindeneket meghivnak, valakik magoknak oda való belé elegyedést képzelnék, 's feltéve, hogy ellenmondó talál előállani Alperesi képet viselnek. Végbe kell pedig menni az isteni tisztelet' közönséges helyén, hogy mindenek előtt nyilván tudva légyen. 3) Az elhaltatás büntetése alatt, ha valaki az akadályt idejében feladni elmulatja. Böhm. Lib. IV. Tit. III. § 32.

64. Hát ha a' Völegény és Menyaszony különböző helységeekben laknak?

A' ki hirdetésnek mind a' két Eklésiában végbe kell menni hogy a' szövetkező felek akadályainak tudói jelenjenek meg, és azokat fedezzék fel melyek az idegen helyen tudva nincsenek.

65. Hát ha a' Pap maga tudja az akadályokat?

Azon esetben helyesen tagadja meg a' ki hirdetést, mint p. o. mikor valaki tilalmas Izek között akarna szövetkezni.

66. Mi a' kihirdetés' mive?

Hogy a' Házáságnak törvényesen való végbe mente után, az ellenmondót nem kell meghalgtani. Mert azon háromszori kihirdetésnek elenyésztető időzésbeli ereje vagyon, mely azt miveli, hogy az időztetett többé meg nem halgattatik.

67. Hát ha az ellenmondó az idő alatt megjelenik?

A' feladott akadályokat tartozik próbálni. Mely probában ez a' különös 1) hogy egy Tanunak — 2) Nem közönségesen, hanem csak magánosan valló tanunak is — 3) hogy még a' maga gyalázatját feladó tanunak is hinni kell. Böhm. Lib. IV. Tit. III. § 36. A' Tanu felől mindazáltal feltéteik 1) hogy hiteles legyen, és 2) hogy a' köz hir forgása is az ő feladásának kedvezzen. A' hol pedig a' kérdés alatti dolog tétováz — azonban a' Házasság megesett — hitelesebb probák is kívántatnak. Böhm L. IV. T. III. § 37.

68. A' régieknél micsoda rendtartás volt?

Más móddal mentek végbe' a' Házassági szerződések. A' Tertulián szavaiezek: Elégdjünk meg azon Házasság boldogságának kibeszéllésével, melyet az

Eklézsia öszve szerkeztet, az adomány megerősit, a' meg áldás megpeccsétel, az Angyalok kihirdetnek, és az Atya helybehágy. Mert a' földön se házasodnak helyesen és törvényesen a' fiak az ő apjaiknak meg edgyezése nélkül. Tertull. ad Uxorem Lib. II. Cap. ult. p. 171.

Az Eklézsia szerkeztet öszve, az az — az Eklésiabeli vénekkel 's öszvegyekkel közöltetvén az intézet, ha azoktól helybe hagyatott 's úgy ment végbe'. Az adomány megerősit — azok az ajándékok, melyek a' szegények és vének számára adattak — a' megáldás megpeccsétel a' kegyeseknek áldás kívánásáik fohászokodásaik Böhm Lib. IV. T. III. §. 13.

A' háromszori kihirdetést a' Tridenti gyűlés is megállitja Sessione XXIV. Cap. — —

69. A' mi Eklézsiánkban hogy gyakoroltatik?

Többféleképen gyakoroltatott mostanság, abozképest a' mint hol edgyik hol másik Törvényszabás vétetett nagyobb tekintetbe. A' mi LXV-dik egyházi Törvényünk ez: Az egyházi szolgák, minekelötte az uj házasokat szokott móddal öszve kötnék, tartoznak elébb — azt megelőző Va-

sárnapon reggeli Prédikátzió' után őket, az egész Gyülekezet előtt — és így egyszer — a' Méltóságokat kivéve) kihirdetni, és ha valakitől valami akadályról tudosittatnának — a' mi azoknak házasságát meg gátolhatná, az öszve kötést halaszszák el, míg azok abból magokat helyesen kifejtik.

Igy tehát — ezt az ezen szokás szerént való kihirdetést, uem anyira Peres feladásra való meghívásnak, mint edgyügyü kinyilatkoztatásnak, és a' házasságra való lépésnek közönségesen való ki jelentésének lehet nevezni. Böhm. Lib. IV. Tit. III. § 31.

Ezt követte felsőbb tekintetnél fogva, a' háromszori kihirdetés helyre állatása. Ezt ismét közelebbről a' Jó'sef Házassági ez aránti törvényének szoross megtartása. Melyről mindjárt alább. —

70 Ellehet-é mulatni?

Azokat ugyan, a' kik mérészen elmulatják, meg lehet büntetni, de azért a' kötött Házasság nem lesz semmivé. Böhm. L. IV. T. III. §. 33.

Jegyzés. Erről, az 1808-beli M. Igenben tartatott közönséges zsinatban ily határozás tétetett. A' mely tiszteletes Atyafi

a' házasságot kívánókat minden előre bocsátott hirdetés, és a' felsőbbektől nyert Dispensatio nélkül megesketté, 12 forintig való büntetést szenvedjen.

71. Igazságos okokra nézve ellehet é-mellőzni?

Ellehet — a' mint a' mi Eklézsiáinkban a' Méltóságok' példájából megtettük, kiknek házasságok nem szokott kihirdettetni.

Jegyzés az ide tartozókról. A' Méltóságos fő Consistoriumnak 1833-li 109 szám alatti előterjesztésében, a' Fels. kir. fő Kormány Széknek az 1834, 1177-dik számmal jegyzett rendelete következtében, az ő felsége kegyelmes parancsolatjánál fogva — a' Házassalandóknak háromszori kihirdetéseik aránt költ felsőbb Rendeleteknek — főképen az 1786-beli Josephina Constitutiónak szoross megtartása, és a' helybeli Papok által, a' kihirdetésekről való Jegyző könyvnek készítése, 's annak pontosan vivése rendeltetik.

Minélfogva — Josephinae Constitutionis

§. 31. Minden Házasságot, minekelőtte az tökéletességre menne, az eljegyeztetett személyeknek Eklézsiájokban, valamely Vasárnap, vagy Innep napon, Prédikátzio ntán vagy egyébkor is, mikor a' Nép számosan gyült öszve, közönségesen ki kell hirdetni: mely kihirdetés

alkalmatosságával, mind a' Völegénynek mind a' Menyasszonynak kereszt nevét, vezeték nevét, születése helyét és állapotját világosan ki kell mondani, és ezt a' kihirdetést még ezután két Vasárnap, vagy innepnapokon meg kell ujítani, hogy mindennek, a' ki talán valami akadályt tudna abban a' házasságban elégséges ideje lehessen annak felfedezésére.

§. 32. Ha az eljegyeztetett személyek' különböző Eklézsiába valók: a' háromszori kihirdetést, mind a' kettőnek az Eklésiájában meg kell tenni; nem csak, hanem ha valamegyik fél, az ő akkori Eklésiájában még hat heteket ki nem töltött volna, a' hirdetést abban az Eklézsiában is végbe kell vinni, a' melyben az ilyen fél annak előtte tartózkodott.

A' 33-dik §-ban: A' rendkívül való és fontos esetekben, vagy mikor a' késedelem kárt okozna, a' háromszori kihirdetetés elmaradása aránti engedelem nyerésre való út nyitva hagyatik, mely esetben az engedelmet nyert felek, a' megnyert engedelemről bizonyító Levelt visznek az eskető paphoz. Magyarországon, hol a' Dispensatiót a' külső Tiztségtől kapják a' Házasulandók, annak megnyerése előtt meg kell nekik esküdni, hogy ők magok közt semmi olyas akadályt nem tudnak a' mi e' felséges Rendelésben házassági akadályul kitétetett.

§. 54. Mindenkor, valamikor a' kihirdetés

nem egy hanem több Eklézsiákban megyen véghez köteles az eskető Pap bizonyság Levelet kérni arról, hogy a' másik Eklézsiában is meglett a' kihirdetés. Kihirdetés nélkül pedig egy Pap is senkit öszve esketni ne mérézeljen kemény büntetés alatt, hanem ha vagy a' felsőbbség-től nyert engedelemről, vagy — ha katona, Regimenttől, Kompaniától, vagy más felsőség-től vett szabadságot irásban mutatja. A' honnan, a' háromszori kihirdetés vagy annak elegendése, vagy szabadság levél nélkül való Házasság általjában haszontalan és semmit ér.

§. 35. Minden Pap köteles a' maga Eklézsiájában lett Házasságokat a' maga tulajdon kezével, egy arra a' végre tartandó könyvbe' vagy Házassági Matriculába' bé irni, világosan feltéven mőgoknak a' Házásoknak, és a' Tanuknak, a' kik akkor jelen vőltak neveiket, kinevezvén a' helyet is a' hol megkészült a' Házasság, és azt is feltéven, ő előtte esküdtek é meg vagy más előtt az ő képében? és ki előtt? Hogy így az ily Házasságról, vagy annak idejéről támadt minden kételkedés egyszerre, és tökéletesen eligazittathassék.

V. TITULUS.

AZ ELJEGYEZTETTEKNEK ÖSZVEKÖTÉSEKRŐL, vagy A' PAPI ÁLDÁSRÓL.

72. Melyik a' kiváltképen való szokott rendtartás, melyel a' Házasság végbe' szokott menni?

A' menyegzői beszéd tartás, vagy Papi áldás, mely nálunk az eljegyeztettek' öszvekötésénrk, vagy hit letételének mondatik, minthogy a' Házasságok esküvéssel erősítettnek meg.

73. Mi az öszvekötés, vagy Papi áldás?

A' Házassági megedgyezésnek az Edgyházi szolgálattal közönségesen a' gyülekezetben, vagy a' Tanuk jelenlétekbén — a' kiszabott egyházi szolgálattal rendi szerént való kinyilatkoztatása. Melyet megelőz már azelőtt a' Házasulandóknak két hiteles Tanuk előtt külön külön, a' nem kényszerítettés aránti kikérdeztetések.

74. Ez a' Menyegzői beszéd tartás isteni vagy emberi törvény szerént való-é?

Alig vagyon valaki, a' ki isteni eredetűnek tartsa, Mindenek Eklézsiái rendelkezésből valónak állítják lenni. Kiváltképen a' IX-dik századtól

fogva jött szokásba' az Eklézsiába'. A' kik annak régi eredetét vitatják, Tertuliánnak feljebb felhozott bizonyágtételét szokták emlegetni, a' hol a' mondatik, hogy a' megáldás pecsételi meg a' Házasságot, a' mely mindazáltal ottan nem az eljegyeztettek ös zve kötését jelenti, hanem a' keresztyéneknek szerencsés, és a' Ker. Vallással edgyező jó kívánságaikat, 's a' jelenvalóknak kegyes örvendezéseiket.

75. Hogy kell végbe mennie?

A' kiszabott Egyházi szolgálat rendi szerént. Melyben 1) A' Házastársaknak kölcsönös kötelességeik számlálatnak elő. 2) A' feltett kérdésre érthető szóval vallást tesznek arról, hogy ők szabad személyek, és senkihez más-hoz házassági köteleztetések nincsen. 3) Egymáshoz való szeretetekről vallást tesznek 4) Egymásnak egyenlőképen házastarsi hűséget ígérnek. 5) Mind ezek megerősítettnek ez örökké imádandó SZENT HÁROMSÁGNAK, az ATYÁNAK t i FIUNAK, és SZ. LÉLEKNEK nevében szokott módon végbe' vitt testi esküvéssel. 6) Ehez járul az Egyházi szolgálta által a' jó kívánság, vagy Papi áldás.

76. Miket kell itt fontolóra venni?

Az Egyházi törvények, és a' 'Sinati Ha-

tározások szerint a' következendöket: Elös-
ször, az öszveköten dö személyeket.
Ezekre vigyázzanak a' Prédikátorok 1) hogy ide-
geneket és esméretleneket különben semmiké-
pen öszve ne kössenek, hanem ha magok sza-
badságokról, valamint jámbor erkölcsökről is
bizonyosság levelet mutatandanak elő. Azokat, a'
kik különben cselekednének, nem csak meg
kell feddeni, hanem ha többször is próbálnák
cselekedni, Hivataljoktól is meg kell fosztani
a' LXV. Canon szerint.

A' Katonákra nézve pedig az 1808-beli
M. Igenben tartatott közöns. 'Sinat' Határozása ez:
Ha katonai személy kívánná magát co-
pulaltatni, az eskető Pap annak Ab-
schied Levelét elő kérje, szorossan
megvizsgálja, és csak abban az eset-
ben eskesse meg a' katonai Regiment
engedelme uélkül, ha végképen, és
minden fizetés nélkül lett elbocsát-
tatás abból világosan kitettzenék.

2) A' valamelyik Egyházi Vidék, vagy kö-
zöns. 'Sinat' közitéletével, igazságoson özvegy-
ség, vagy nötelenség kötelébe' vetett, 's fel-
sem oldoztatott személyeket — továbbá a' hi-
tetlen elhagyásért, vagy latorkodásért becste-
len hirüeket — vagy a' kik férjhez menetelre
való szabadságoktól megfosztattak — legalább,
hogy ehez, vagy amához férjhez ne mehessen-

nek megtiltatott. Ha valaki ezeket bizonyosan tudva öszve kötné, a' gyülekezetből ki tiltatik a' LXVI-k Canon szerént.

3) Szorgalmatosan ki kell nyomozni, minekelőtte öszveköttenének, hogy a' Házasulók nak az atyafiságból vagy sogorságból valami akadályok nelegyen. Melyre a' ki feltehetőképen nem vigyáz, hivatalának 's becsületének elvesztése alatt cselekeszik a' LVIII Canon szerént.

4) Számba kell venni a' korosságot, vagy házasságra való tehetőséget. Melyre nézt a' férfiakat legalább XVIII — a' Leányokat pedig XIV Esztendejek bételésével kell öszve kötni. A' különben tselekedőket Esztendei letétellel kell büntetni a' LXIX. Canon szerént.

5) A' korbeli nagy egyenetlenség is akadályt hoz magával, ha az igen időtöltött férfiak, ifju leányakkal — vagy a' már magtalaná lett vén aszszonyok ifju legényekkel kívánnak öszve köttetni. A' ki végbe viszi, fenyték alá fog esni, a' LXX-ik Canon szerént.

77. Másodszor. A' meghatározott időt.
Erre nézt, vigyázni kell

1) Hogy a' lakadalmazás előtt sokkal ne legyen az öszvekötés, nehogy könnyen közbe' jöhető esetek által nagy bajt szerezzenek az Anyaszentegyháznak a' LXVII-ik Canon szerént.

2) Vasárnapon, sőt Szombaton is az öszvekötés megtiltatik, nehogy az részegséggel, bujjalkodással, tánczokkal megfertéztessék, 's ily módon, a' KRISTUSnak szenteltetett Nap szentségtörésképen Bakhus és Vénus számára fordittassék. A' kik különben cselekesznek az 1630-beli 'Sinat végzése szerint 12 forintig büntettetnek.

3) A' ki Adventi napokban — vagy az esztendőnként eléforduló Innepek előtt két héttel Házasulókat kötne öszve az 1642-beli 'Sinat határozása szerint 3 forintig büntetődik.

4) Reggeli Prédikátzio, vagy könyörgés után essék meg, a' LXVII. Canon szerint.

78. Az öszvekötés helyét.

1) Végbe kell menni a' közönséges Isteni tisztelet helyén Canon LXVII. vagy a' hol a' Nép szokása kívánja. Haveman pag. 357.

2) Más Eklé'siájában nem szabad. Melyről az 1620-ik esztendőbeli 'Sinatnak ily végzése vagyon. A' ki más Eklé'siájába' tartozó embereket copulál, annak Papiját a' Curátorok előtt megkövesse, 's 15-öd nap alatt 12 forintot fizessen, Ha elmulasztja, azután két annyit.

79. A' Menyegzői beszéd tartás szükségese?

Igen is a' közönséges törvény szabások

szerént szükséges, hogy az által a' Házassági megedgyezés közönségesen kinyilatkoztatassék. Böhm. L. IV. T. III. § 41.

80. Hátha elmulasztatik — 's a' Házastársak együtt laknak?

Az ily' Házasság semmi; 's a' törvényes Házasság következéseit kirekeszti, az ebből született magzatok is törvénytelenek. Böhm. Lib. c. §. 45.

81. Hátha Papi öszvekötés nélkül sokáig edgyütt laknak a' Házastársak?

Ha mindenik életben van, öszve kell kötni, nehogy magokat egymást elhagyhatóknak képzeljék. A' Fejedelem pedig a' hosszú edgyütt lakást megerősitheti, és törvényes házassággá teheti. Ha pedig valamelyik megholt, az életben lévő a' törvényes Házasságnak Jussai nélkül marad; az abból született magzatok is törvénytelenek lesznek. Böhm. Lib. IV. Tit. III. §. 45, 46.

82. Hátha a' Völegény terhbe ejtvén a' Menyasszonyt, az öszve köttetés előtt megszökik?

Ha a' mátkaság törvényesen kötődött meg — a' Völegény pedig terhbe ejtvén a' Menyasszonyt, és azután elszökvén a' visszajövetel felől való reménységnek nyakát szakasztotta,

ekkor a' Menyaszszony petolékhitet tegyen le a' terhbe ejtésről. A' visszavonó Völegény Hirdetmény által kényszerítették a' Házasságnak tökéletességre való vitelére. A' ki ha meg nem jelenik, a' megterhesített Menyaszszonyt annak törvényes feleségének kell magyarázni. Ha azután elő kerül a' Völegény, az Eklé'siai szokott rendtartást, t. i. az öszvekötést akkor is végbe kell vinni, nehogy ujjabban elmenni, 's Házastársát elhagyni szabadosnak gondolja.

Oka azon ítéletnek, mely a' megterhesített Menyaszszonyt, annak feleségéül nyilatkoztatja ki, ez 1) Mert erős mátkaság volt ezen személyek közt kötve. 2) Ide járul az egybe' fekvés, melyel — ha titkon is — a' házassági megedgyezés kijelentetett. 3) Mert az ily' kinyilatkoztató ítélet, némü némü ideigvaló végzés — vagy előnéző ítélet gyanánt vagyon, melyet, mint azon közbelit — míg az akadály elhárítatik — végezhet a' Biró — ámbár néki különben nem tanácsos a' rendes törvények mellől elállani. Böhm. Lib. IV. Tit. III, § 49.

83. Hátha a' Völegény terhbe ejtvén a' Menyaszszonyt; a' szokott öszvekötés és lakadalmozás előtt meghal?

Könnyen megengedjük itt, hogy az egybenfekvés által házassági megedgyezést jelentettek ki — de azért ellenére vagyon ez a' ren-

Életlen kinyilatkoztatás a' közönséges Törvényeknek, és törvénytelen. Ugyan azért, hanem ha a' Fejedelem magyarázza azt kegyelem útján (kit idején meg kell keresni, minekelölte a' megholtnak közelebb való atyafiai a' Jóságba' béülnének) törvényes Házasságnak: különben törvényes házasság következesei nélkül való léssen, 's az örökségből kirekesztetik. Böhm. Lib. IV. Tit. III, §. 50.

*83. Hátha valaki öszvekötés által házasságra lépett, kinek arra lépni jussa nem volt, p. o. ha már az előtt mással nyilván megmátkásodott?

A' házasság semmivé lesz. Mert nem akar mi megedgyezés, nem is az egyházi öszvekötés, vagy Papiáldás teszi a' házasságot, hanem a' nyilván, — és az egyházi öszvekötés által törvényesen kinyilatkoztatott törvényes megedgyezés, mely az első Menyaszszonynak rákeresett jussánál fogva nem volt törvényes. Így tehát a' Papi áldás nem teheti azt jóvá; a' mi magában meg nem állhat. Melyből következik, hogy ha az első Menyaszszony a' vele való szövetkezésnek tökéletességre való menetelét sürgeti, az utólsóval kötött házasság, egy summá-

*) Az eredeti kiadásban kétszer tétetven egymás után a' 83. szám — ez a' hiba megtartatott itt is, ne hogy az egész könyven keresztül, az eredeti és a' jelen kiadás' Kérdéseinek számai különbözzenek.

ban semminek nyilatkoztassan ki, és a' Völegény az elébbi Menyaszszonynak íteltessék. Böhm. Lib. IV. Tit. III. § 52.

84. Hátha a' Menyegzői beszéd tartás a' Halál óráján megy véghez, a' mikor semmi reménység nincs' a' meggyógyulás felől?

A' csupa menyegzői beszéd nem teszi a' Házasságot — ha az egyéb házasságra megkívántatók fogyatkozásban vagynak. Ahoz képest a' házasság semmi lesz. Különben ha a' magzatokhoz és vissza nyerendő egészséghez reménység vagyon, helyesen kötött gyanánt való lesz' a' Házasság, ha szintén a' betegeskedő majd minden reménységen, 's gondolon kívül meg talál is halni. Böhm. Lib. IV. Tit. III. §. 53.

85. Hátha a' Völegény hátra szegzett nyakkal, 's ellent kiáltással vonnattatik elő az egyházi öszve köttetésre?

A' Házasság semmivé lesz. A' visszavonót ugyan is néha — mikor a' testi közösülés közbe jött, kényszeríteni lehet — de a' dolog épességében a' telyességgel való erőltetésnek helye nincsen. Elég, hogy ha a' Völegény telyességgel réa nem birattathatik, a' Házasság' végrehajtására, el kell inkább bontani a' mátká-

ságot, és a' megátalkodottat meg kell büntetni, 1) a' költségnek — 2) a' másikkél rövidségének megtérítésével, 3) Pénzbeli büntetéssel 's néha 4) Egyházi fenyittélkkel is. Böhm. Lib. IV. Tit. I. §. 53. Tit. III. §. 53.

Az 1642-beli 'Sinat végzése ez: A' vakmerőképen, 's minden igaz ok nélkül megmásolást csinálók, 12 forintig büntetessenek, 's mig a' megmásolt fél férjhez menend, kötélben tartassanak.

86. Hátha az Egyházi öszvekötés alattomoson ment véghez?

Az a'féle alattomos — előre bocsátott kihirdetés — vagy annak elengedéséről szolló Tanulevél — és fel nem vett Tanuk nélkül való öszvekötések, csak a' Törvények' kijátszására, és a' törvény szerzői intézetnek ellenére gondoltattak ki, ahozképest, törvény következeiseivel bírók nem lehetnek. A' házasság azért semmi lesz' — hanem ha kegyelem utján a' Fejedelemtől törvényesittetik. Más értelemben vagynak a' Római egyházi Törvényszerzők, azon véleménynél fogva, hogy a' Házasság Sacramentom. Többnyire mindazáltal az ily rendetlen Házasságra szövetkezők pénzbeli büntetéssel zaboláztatnak, mely szerint a' mi helytelenül szerkeztetett egybe — 's szoross igaz-

ság szerént el kellene bontani — a' nagyobb botránkozásra való alkalmatosságnak kikerülésiért helyben hagyatik, és ezen büntetéssel póltatik helyre, a' mit magán a' Házosságon kellene elkövetni. A' tettetett Házasság, nem Házasság. Böhmér Lib. IV. Tit. III, §. 54.

VI. TITULUS.

A' LAKADALMI VENDÉGSÉGRŐL.

87. Mit számlálsz még a' Házassági rendtartások közzé?

A' Lakadalmi vendégséget, vagy a' Menyaszszonynak haza-vitelét — mely szint' úgy másoknak — úgymint a' Házasság végbe menetele Tanuinak jelenlétekben esik meg, és mondatik Lakadalmazásnak.

88. Szükséges é?

A' Lakadalom tártásnak szokott módját és innepi pompáját gyakorolni igen is méltónak tartjuk, 1) a' Házasság' méltóságáért, 2) régiségeért, melyre még az I'sák, Jákob, és Sámson házasságában példát — 's a' KRISTUS Példabeszédébe eleven rajzat találunk,

3) közönségesen tisztességes voltaért, mely az alattomos és Tanuk nélküli öszveköttetések helyesen ki mustrálja. 4) Majd minden Népeknek abban való edgyetértésekért. Haveman pag. 359.

89. Mit jegyezsz itt meg?

Először. Annak gyakorlásának idejét — hogy a' ne légyen se Vasárnap, se Szombat. A' Canon szavai ezek: A' Lakadalmok Vasárnapon ne gyakoroltassanak, a' mit az Országnak közönséges végzése is tilalmaz, ne hogy tudniillik a' mi URunk JÉZUS KRISTUSnak szenteltetett Nap részegséggel, bujálkodással, tánczokkal, és a' lakadalmi vendégségekben gyakoroltatni szokott egyéb gonoszságokkal fertéztessék meg, nagy sérelmére az ISTENI Felség aránti tiszteletnek, 's a' szerént a' KRISTUS napja szentségtörés-képen Bakhus és Vénus napjává tétessék. Canon LXVII.

Az ezen Törvényben csak most említett közönséges végzését az Országnak megtaláljuk az Appr. Const. V. R. LI-ik Edictumában a' mint következik: A' nevezetes Innepeknek, melyek az három Sátorosoknak mondatnak, ugymint, Karácsoni, Hus-

véti Pünkösti Innep napoknak meg-
 űlések—ISTENi szolgálattal való el-
 töltések—mint ISTENnek nevezetes
 jótéménycinek emlékezetére rendelt
 napok. Annál inkább a' Vasárnapi In-
 nep napok is, hogy Innepi szentelés-
 sel töltsenek el, méltó dolog. An-
 nak okáért azokon a' Napokon senki,
 se maga, se szolgálai, semmi elkerül-
 hető és rabotás munkára ne kénsze-
 rittessenek. Menyegzői lakadalmok
 ne celebráltassanak 'sa't. Valakik pe-
 dig ezek ellen cselekednének, Nemes
 Embereken 6 forintot exequáljanak
 a' Vármegyék, Székek és Városbeli
 Tisztek, toties quoties. Melynek harma-
 da az Executoroké légyen, két részét
 pedig számán hagyják, és adják azon
 városokon, vagy falukon lévő Egy-
 házfiak kezekbe'. Mely jövedelmecs-
 két, azon Helybeli Templom vagy Os-
 kola építésére fordítsanak, és semmi
 külső profanus ususra sub poena flo-
 renor. 200, ne mérészeljenek költeni
 se Egyházfiak, se Birák, és egyéb
 Rendek. Lásd P. I. T. I. Art. XII. is.

90. Másodszor mit jegyezz meg?

Annak gyakorlásának módját. El kell t. i.

távoztatni 1) a' szokott együtt ivásokat, melyek a' józon okosságot megzavarják 2) a' buja vesztegetést, a' mely minden tehetségét fel főzze. 3) A' sorsot meghaladó, a'ioz illetlen öltözetbeli kevélységet. 4) A' trágár beszédeket, fajtalan énekeket, és a' tagoknak rút hányásával vetésével edgyütt járó szentelen tántzokat. Mely bünökkel ama' fekete Angyalok, az ő pokolbeli barlangjaikból seregenként kihivattatnak; az ISTENnek emberekhez való szerelme rendkívül megbántatik; a' mennyei Lelkek egyenlőképen megszorittatnak, 's annak a' Házasságnak, meynek oly utálatos vala kezdette, meg készül szerencsétlen kimenetelle. Havem. pag. 362.

VII. TITULUS.

A' HÁZASSÁGNAK KÜLÖNBFÉLE NEMERŐL.

91. Hányféle nemeivagynak a' Házasságnak?

Különbféle. De csa edgy az igaz és törvényes Házasság, mely szokott Rendtartásokkal — a' Hazai és Egyázi törvények szerint

megy' végbe', és a' Házasságnak minden igaz következéseit magával hozza. Vagy a' Házasság, magzatok nemzésének okáért való jelenlegés edgyütt lakozásra törvényesen lett megedgyezések felől való magok kinyilatkoztatása az eljegyzetteknek.

92. Mi a' természetes Házasság?

Oly ágyas tartásból állott ez, mely szerént edgy alábbvaló sorsu nőtelen, valamely aszszonyt, minden Menyaszszonyi ajándék — és szokott házassági rendtartás nélkül, maga mellé vett, és az attolszületett magzatokat magái gyanánt felnevelte. Mely csupán az edgyesülők' edgyetértésekből alkottatik vala öszve. Régentén akár mi részen is csak eltürték, de mái időben, becsület koczkáztatása nélkül ágyast tartani nem lehet.

93. Mi a' Lelkiesméretbeli Házasság?

Az egyenetlenek között alattomoson, és minden szokott rendtatások nélkül örökösön kötött házassági szövetség, melyet csupán a' szövetkező felek hűség tart fenn; nem is bír a' törvényes házasságok' jussaival. Lelkiesméretbeli nevét vete a' Lelkiesméretből, vagy esméretből, mivelhogy csak az edgyütt lakók lelke tudásán, vagy esméretén

épül, 's másoltnak tudtán kívül vagyon. Böhm. Lib. III. Tit. II. §. 19.

Jegyzés. Ezt a' JÓSEF Házassági Törvénye, minden egyéb titkos Házasságok nemeivel edgyütt telyességgel eltörölte. De re Matrimonii. §. 36.

94. Mi az ugy nevezett Morganatica?

Valamely egyenetlen sorsu aszszonnyal — Egyházi rendtarással ugyan — de nem polgári következésekkel kötött házassági szövetség. Mert a' magzatok sem örökösödnek meg attyok után, a' feleségnek sincs' meg törvényes házassági méltósága, hanem a' miben kötés szerént megedgyeztek, csak abból áll a' haszna. Nevet innen vett: Morgengabe, az az reggeli ajándék, melyet a' férj feleségének, az edgyütt töltött első éjtzaka után, más napra viradólag ajándékoz vala. Helye vagyon, valamely méltóságos férfi, és nemes aszszony személy között. Böhm. Lib. IV. Tit. III. §. 60, 63.

95. Mi a' képzelet szerént való Házasság?

A' mely törvény szerént öszve nem köthető személyek között jó lélekkel 's szokott móddal szerkeztetett meg, jöllehet azután kitudódván a' megtévedés, semminek nyilatkoztatassék ki. Erre megkivántatnak: 1) Öszve nem

köttethető személyek, kik mindazáltal szokott móddal öszve köttettek, az akadályokról semmit se tudván, minémüek, atyafiság, sorság, vagy mikor a' férj — megholtnak gondolt életben lévő felesége helyébe mást veszen. 2) A' jó lelkűség, vagy az akadályoknak mely a' házasságban lappang, nem tudása. 3) Hogy szokott móddal, nem alattomoson — az az Egyházi törvények szerént szerkeztessék öszve; abból, az akadálnak kitudása előtt magzatok származzanak. Edgyiknek jó lelkűsége e-légséges annak végbe vitelére, hogy a' magzat törvényes legyen. Ezt hosszszason vitatja. Böhmer. Lib. IV. Tit. XVII, §. 34, 38.

96. Mit jegyezz meg a' képzelet szerénti Házasságról?

Hogy az régentén a' Magyarok között nem igen ritka dolog volt, a' midőn a' házastársak közzül edgyik fogságra vitetvén, annak vissza jövetelét az ithon maradott fél, három vagy négy esztendeig várta, mely idő alatt, ha semmi tudósítást nem vett felőle hogy életben volna, szabadon mással öszve házasodott. Gyakorta megesett pedig, hogy néhány esztendők mulva megjövén elébbi házastársa, feleségét vagy férjét vissza kívánta.

97. Mi az alattomos Házasság?

A' hol hibáz az Egyházi öszve kötés, vagy

Papi áldás: Nincs Pap — nincs Tanu. Ha egyéb-
aránt az alattomos öszve kötés meg volt is,
igaz házassági következései nem lesznek. Mert
a' tettetett házasság, nem házasság, hanemha
fejedelmi kegyelemmel erősítettik meg. Böhm.
Lib.IV. Tit. III. §. 54.

98. Mi a' szüz Házasság?

Testi közösülés nélkül való Házasság. A'
kik arra tudva 's kész akarva adták magokat,
az egymás segedelmére 's szeretetére kötelesek.
Meg is örökösödhetnek, kötés, törvény, vagy
Testamentom ereje szerént. Azonkívül a' Férj-
nek feleségét oltalmazni kötelessége, a' Fele-
ségnek pedig hogy tiszteletet adjon Férjének.
Engau Elem. J. E. Lib. II. §. 166.

99. Mi a' tettetett Házasság?

Ez — mely némelyek esze szerént különös
nemét teszi a' Házasságnak, a' törvényekkel el-
lenkezik. Az abból származott magzatok tör-
vényteleneknek tartatnak, és a' cselekedetek,
melyeket a' tettetett házastársak folytattak, rá-
jok nézve meg nem állanak: meg — egy harma-
dikra nézve Engau. Elem. J. E. Lib. II. §. 170.

100. Mi az ugy nevezett Thalac?

A' mely titkon — minden szokott rendtar-
tások nélkül köttetik. Némünémü ideig valo á-
gyasság. D Nettelblatt. p. 402.

101. Mi a' kisdedek' Házassága?

A' kisdedek ugyan házassági allkut nem kezdhetnek, vagy az elkezdettet végre nem hajthatják, hanem ha a' köz jó ugy kívánja, szülők által mátkaságra léphetnek.

102. Mi az 50 esztendősek' Házassága?

Az a' házassági szertartás módja, melyet az 50 esztendő Házások néha gyakorolni szoktak, nem teszen se uj Házasságot, se uj Házasság nemét. —

VIII. T I T U L U S.

A' HÁZASSÁGNAK KÜLÖNBFÉLÉ MIVEIRŐL.

103. Mi müvei vagynak a' Házasságnak?

Különbfélék. A' törvényes Házasságnak
 1) Legelső gyümölcse és müve, a' törvényes magzat. Híre a' polgári életben nagy tekintet vagyon. Mert e' bizonyos következöje és örököse a' familiai javaknak, méltóságoknak, magános jussoknak (Privileg.) és egyéb valós elsőségeknek.

2) A' Férjnek sorsát közössé teszi a' feleségével, és az ettől születendő magzatokéval. A' szerént viselője, 's követője lesz' annak Nevének, Méltóságának, Jussainak, és Törvényszékének. 'S így tehát a' feleség tündökölni kezd férje' sugárival. Engau. l. c. §. 170.

3) Kötelez a' Házassági tartozás megadására, és a' költsönös segedelemre. Innen a' feleség — lakhelyét egy helyből más helybe változtató férjét tartozik követni, ha egyébaránt annak cselekedése jó móddal eshető, 's a' személyes becsülettel megálható. Engau. l. c.

4) Sogorságot szerez, az edgyik és másik Házastársnak testvérei között.

5) Törvényesekké teszi az az előtt született magzatokat, bár ha azoknak születésekor még a' szülők közt semmi Házasság helyet nem talált is. Böhm. Lib. IV. Tit. XVII, §. 17.

6) A' Férjnek hatalmat ad felesége' kormányozására, szeretettel és okossággal inkább mindazáltal, hogy sem erővel és félelemmel. A' feleség tartozik férjének engedelmes viseltetéssel, úgy mint tisztelettel 's becsülettel, továbbá szorgalmatosságbelivel is, az az, a' személyes sorshoz képest gondját viselni a' házi jóknak és azokat szaporítani. Havenan. p. 347. A' Feleségnek pedig

7) Just ad arra, hogy a' maga élelmére

valót férjétől — 's azonképen maga és Javai' oltalmazását megkivánja.

8) Általlépik férje familiájába', hogy férje megedgyezése nélkül maga fekvő Javait el ne idegenithesse.

104. Hátha a' Házastárs a' házassági tartozást megtagadja?

A' ki igaz ok nélkül cselekeszi azt, és kénszerítés után is vakmerőül megmarad annak megtagadásában, úgy kell nézni azt, mint hitetlen elhagyót. A' honnan válást is lehet sürgetni, 's meg is adni. Böhm. Lib. IV. Tit. XIX. §. 32.

IX. TITULUS.

A' HÁZASSÁGNAK AZ ATYAFISÁGBÓL VALÓ AKADALYAIROL.

105. Mi az Atyafiság?

Azon személyeknek közvalósága, a' kiknek jussok felől kérdés vagon.

106. Hányféle az Atyafiság? Két féle.

1) Igazi, mely testinek is, és ter-

mészertesnek, 's vérszeréntvaló atyafiságnak is mondatik, mely a' legközelebbvaló vérség. Vagy: azok közöttilegközelebb valóság, a' kik a' származás által, azoney — nem igen távól való köz tör'söktől jönnek le.

2) Költött. Mely a' természetes atyafiságnak majmolása nyomán Polgári vagy Egyházi törvényekkel megerősített. És vagy Törvényszerént való, mely a' Polgári törvények rendelkezéséből — fijuva fogadás által szereztetett. Vagy lelki képen való, mely a' csecsemőnek a' keresztségből való fogadásából — mely által ujja születik — vérsi eredetét; és a' vallásban való megerősítéséből (Confirmatio) mely által tökéletesebb [keresztyénné lenni gondoltatik. Engau. Lib. II. §. 120, 132.

107. Ez a' költött atyafiság gátolja-e a' Reformáltaknál a' Házasságot?

A' Lelki képen való telyésséggel nem gátolya. A' Törvény szerént való pedig — ha hól magát előadná — csekély, és könnyen kisáfárolható (dispensabilis) akadályt vét. Böhm. Lib. IV. T. XII. §. 1, 4. Strick ad Brunem. Lib. II. Cap. XVII. §. 19:

108. A' vér szerént való közt, meddig tilalmaztatik a' Házasság?

Az egyenesen felmenők, és alájvők között, minden végnélkül. A' melyékesek között pedig csak azokig, a' kiket valami szülőkre való tekintet érdekel. Izraelis Canzii *Discipl. Moral.* §. 825. 860.

II. Jó'sef Törvénye: A' vérszerént való Atyafiaknak öszve házasodásokat e' következő módon tilalmazzuk: Az egyenesen alájvő vonalban — melyben edgyik a' másikat nemzi, minden vég nélkül tilalmas a' Házasság; a' Mellékes vonalban pedig nem tovább tilalmas, hanem — az egy testvérek között — és az egy testvéreknek gyermekei, vagy első unokák között. *De re Matrim.* §. 15.

Ezt az öszve házasodásra való tilalmat pedig, a' Mellyékes vonalban, minden különbség nélkül kell érteni, nem csak azokról a' gyermekekről, kik mindketten ugyan azon egy Apától és Anyától származtak, hanem azokról is, a' kik akár apáról, akár anyáról edgyek, és ez, nem csak a' törvényes, hanem még a' törvénytelen, és tisztátalan ágyból származott vérszerént való atyafiakra is tartozik. *l. c.* §. 14.

119. A' mi szokásunk szerént miképen gyakoroltatik?

Az Egyházi Törvény (Canon) ez: Ambar az Írás a' Házasságot a' harmad és negyed ízben nem tiltja is meg,

mindazáltal, hogy a' gyengébbeknek,
botránkozásra való alkalmatosság ne
adassék, közöttünk a' Házasság —
Nemzetünknek régi szokása szerént — mind
az atyafiságnak, mind pedig a' sogorságnak negyed
izéig bérekesztve, tilalmas. Canon LXVIII. D.
Trip. P. I. Tit. CVII. §. 1. De az Ország új-
jabb Törvénye a' 3-mad és 4-ed Íz alattiakat
a' Dispensatio keresés' kénytelensége alól örö-
kösen felszabadítja. Artic. LIX. 1791.

A' vér szerént való atyafiság és sogorság' negyed
Ízig alá jövő rajza.

		Apám Anyám		
1-ő Ik.	Sogorság	Vérség.	Vérség.	Sogorság
	Bátyám vagy Ötsém el- maradott Özvegye. 1.	Bátyám Ötsém. 1.	Én	Nénem vagy Hugom. 1.
	Bátyám vagy Ötsém fiának felesége 2.	Bátyám vagy Ötsém gyerme- kei. 2	Fiam Leányom.	Nénem vagy Hugom gyerme- kei. 2.
2-ik Ik.	Bátyám vagy Ötsém fiu Unokája' felesége. 3	Bátyám vagy Ötsém Unokái. 3	Fiu vagy Leány Unokám.	Nénem vagy Hugom Unokája. 3.
3-ik Ik.	Bátyám v. Ötsém fiu Unokája' fiának felesége. 4.	Bátyám v. Ötsém Unokái- nak gyer- mekei. 4.	Unokám' fiu vagy Leány gyerme- ke. 4.	Nénem v. Hugom Unokái- nak gyer- mekei. 4.
4-ik Ik.	Nénem v. Hugom U- nokája le- ánya leánya iak Férje. 4.			

110. Mit jegyesz itt meg tanítás kedviért?

A' szokástól bévett nevezeteket, minémük: Tör'sök, az a' személy, a' kitől származnak azok, a' kiknek atyafiságokról kérdés vagon. Íz, a' nemzett személynek a' nemzőhez való visszonyossága. Mely szerént, a' ki az egymástól való származásokat felszámolja, Ízeket számlál, 's a' távolságot határozza meg. Mert a' hány a' származás annyi az Íz. VONALAT — az Ízeknek öszve lántzolt sora. És ez — hol egyenes — mely azon személyeket foglalja bé, melyek közzül edgyik nemzette a' másikat, vagy edgyik származott a' másiktól; hol Mellyékes — kajáts — elhajló — mely azon személyeket foglalja bé, kik közzül edgyik sem veszi eredetét a' más-tól — mindazáltal egy köz tör'sökök vagon. Ez ismét, vagy Egyenlő, mikor mind a' két vonalatra helyzetett személyek edgy arányuizzel vagnak távól a' köztör'söktől; vagy Egyenetlen, mikor az Ízek nem egyaránt távól találatnak.

111. Mi a' módja a' felszámolásnak?

Kettős, polgári és Romai egyházi törvény szerént való. A' polgári törvénybeli számszer ez: Anyi az Íz, a' hány a' személy a' Tör'sökön kívül. Ez a' számszer elég vilá-

gos, és akármely házassági szövevényekben is végetlen hasznu, ha hiba nélkül alkalmaztatik. Ezt a' felszámlálás' rendét követték a' Napkeleti Eklézsiák is. Böhm Lib. IV. T. XIV § 3.

A' Romai egyházi törvényben, az egyenes vonalom' szinte azon számszerére vagyon vigyázat: Számláld fel a' származásokat, 's azzal felszámláltad az Ízeket. Vagy a' hány származások számláltatnak, annyi az Íz; Vagy annyi az Íz, a' hány a' személy, egy hijján, Reifenst. Lib. IV. Tit. XIV. § 14. Az egyenlőleg elhajló vonalra néző számszer ez: Kiki a' hány izzel van távól a' köztörsöktől, anyi izzel vagynak távól egymától. p. o. két atyafiak és két testvér leányok gyermeki két ízig távoznak el a' törsöktől, tehát anyi ízben vagynak egymás közt is.

112. Mit kell itt megjegyezni?

Azt, hogy két polgári íz rendszerént egy R. egyházi Törvény szerént való Ízet teszen az egyenlőleg elhajló vonalban, Különben a' számszer magában nem áll. Arn. Corvinus Lib. II. Tit. XIII. p. 93. Steph. Husti Lib. I. Tit. XVII. § 9. Az egyenetlenül elhajló vonalon: A' hány izzel van ki távolabb a' törsöktől, anyival vagynak távolabb egymástól. Ez a' számszer nem igaz.

Mert a' közlebb valót szint' oly távól képzel-
teti, a' mely távól vagyon a' távolabb való.
Vagy az unokát anyira veti távól a' törsoéktől,
a' mely távól vagyon az unoka unokájának
unoka fia. Képzeld két pontot, a' közép pont-
tól — edgyiket tíz — a' mást husz iznyi távol-
ságra, melyik lesz az a' gyáva, a' ki minden-
ket 20 iznyi távolnyinak lenni állítsa? És pe-
dig a' számszer épen ezt tanítja. Böhm Lib.
IV. T. XLV § 14, 19.

113. Melyik a' legbizonyosabb fel-
számlálás módja?

Ez, ird le szembe azok' neveket, a' kiknek
atyafiságokról kérdés vagyon. Tudakozd ki,
ki nemzette ezeket, és azoknak neveket le ir-
ván, menj mind addig, míg azon két szemé-
lyeknek köz törsoékéig jutsz, mely meglévén,
a' polgári és bévett Hazai törvény szeréntsám-
láld fel mind a' személyeket, 's egyet kivévén,
szemedbe' tűnik az Íz, melyről tudakozol va-
la. St. Huszti. L. I. Tit. XVII. §. 11. p. 109.

114. Mit kell az Atyafiság' törsoék fá-
jával csinálni?

Azt a' személyt — a' kinek Íze kérdésben
forog, helyheztesd abba a' lyukba, a' hol É n
szállásol, 's mindjárt kitéttzik, ha valyon Nagy
A pa — vagy annak Battyá, vagy Öttse, vagy
két testvér leányok gyermeki 's a' t. 's hány izig
távoz el.

115. Mi az oka, hogy a' rokonságok
 öszve nem házasíthatatnak?

Az ISTENnek tilalma 3 Mos. XVIII, 5, 6,
 18. XX. 10, 12. Őrizzétek meg az én ren-
 delésimet, és az én ítéletimet, melye-
 ket a' ki cselekszik él azokáltal. Sen-
 ki ne közelgessen, egy test szerént
 való rokonához is, annak szemérmé-
 nek felfedezésére 's' a' t.

116. Meddig terjed az Atyafiság?

A' hetedig származásig. Mert azontul ter-
 mézet szerént se neyeket nem képes adni, se
 az azontul származók élete tovább nem nyul-
 hat Böhm. Lib. IV. T. XIV. § 14, 19. Itt
 csak ötöd ízig számláltatik elő.

117. Az Egyenes Vonal' Rajza.

A' Felmenők:

5. <i>Atavus</i> Nagy Apám nagy	<i>Atavia</i> Nagy Anyám nagy
Apjának Apja.	Annyának Anyja.
4. <i>Abavus</i> Nagy Apámnak	<i>Abavia</i> Nagy Anyámnak
nagy Apja.	Nagy Anyja.
3. <i>Proavus</i> Nagy Apámnak	<i>Proavia</i> Nagy Anyámnak
Apja.	Annya.
2. <i>Avus</i> Nagy Apám	<i>Avia</i> Nagy Anyám.
(Ösöm).	(Üköm.)
1. <i>Pater</i> Apám.	<i>Mater</i> Anyám.

Alá menők.

1. <i>Filius</i> Fiam.	<i>Filia</i> Leányom.
2. <i>Nepos</i> Unokám	<i>Neptis</i> Unoka Leányom.
3. <i>Pronepos</i> Unokám fia.	<i>Pronaptis</i> Unokám Leánya
4. <i>Abnepos</i> Unokám fiának	<i>Abneptis</i> Unokám Leányá-
fia.	nak Leánya.
5. <i>Atnepos</i> Unokám fia'	<i>Atneptis</i> Unokám Leá-
Unokája.	nya Unokája.

118. A' Mellyékes Vonal' Rajza.

E l s ő Í s.

<i>Frater</i> Bátyám,	Ötsém	<i>Soror.</i> Néném. Hugom.
<i>Fratres Germani</i>	Egy Apától	Anyától származott fiak
<i>Sorores Germanae</i>	Egy Apától	Anyától származott
		Leányok.
<i>Fratres Consanguinei</i>	Fiu	Testvérek.
<i>Sorores Consanguinae.</i>	Leány	Testvérek.
<i>Fratres Uterini</i>	Egy Anyától	más Apától szár-
		mazott fiu testvérek.
<i>Sorores Uterinae.</i>	Egy Anyától,	más Apától szár-
		mazott Leány testvérek.

M á s o d Í s.

<i>Patruus.</i>	Apám Báltya, vagy Öttse.
<i>Amita</i>	Atyám Nénje, vagy Huga.
<i>Avunculus.</i>	Anyám Báltya, vagy Öttse.
<i>Matrtera</i>	Anyám Nénje, vagy Öttse.
<i>Nepos ex Fratre</i>	A' Báltyam fia.
<i>Neptis ex Sorore.</i>	Néném, vagy Hugom Leánya
<i>Patruales</i>	Két fiu testvérek gyermekei.
<i>Consubriui</i>	Két Leány testvérek gyer-
	mekei.
<i>Amitini</i>	Báltyam 's Néném gyermekei

H a r m a d Í s.

<i>Magnus Patruus</i>	Nagy Apám Bátyya, vagy Öttse
<i>Magna Amita</i>	Nagy Apám' Nénje, vagy Huga.
<i>Magnus Avunculus</i>	Nagy Anyám Bátyya vagy Öttse
<i>Magna Matertera</i>	Nagy Anyám' Nénje, vagy Öttse
<i>Pronepotes ex Fratre</i>	Nagy Apám Bátyya vagy Öttse gyermekai.
<i>Proneptes ex Sorore</i>	Nagy Anyám Nénje vagy Öt- tse gyermekai.
<i>Patruelium Liberi</i>	Nagy Apám Bátyya vagy Öttse unokái.
<i>Consobrinorum Liberi</i>	Nagy Anyám Nénje vagy Öttse unokái.
<i>Amitinorum Liberi</i>	Nagy Apám 's Nagy Anyám' Bátyyok 's Nénjek unokái.

N e g y e d Í s.

<i>Magnus Propatruus</i>	Nagy Apám Apja Bátyyá- nak Gyermekai,
<i>Magna Proamita</i>	Nagy Apám Apja Nénjének Gyermekai.
<i>Magnus Proavunculus</i>	Nagy Anyám Bátyya vagy Öttse Gyermekai.
<i>Magna Promatertera</i>	Nagy Anyám Nénje vagy Öttse Gyermekai.
<i>Abnepotes ex Fratre</i>	Nagy Apám Bátyya unoká- jának Gyermekai.
<i>Abnepotes ex Sorore</i>	Nagy Apám Nénje vagy Hu- ga unokájának Gyermekai
<i>Patruelium Nepotes, Neptes</i>	Két fiu Unoka Testvérek Gyermekai.
<i>Consobrinorum Nep. Neptes</i>	Két Leány unoka testvérek Gyermekai,
<i>Amitinorum Nepot. Neptes</i>	Fiu és Leány Unoka test- vérek Gyermekai.

119. Az ISTEN' tilalma meddig terjed ki?

Másod Ízig: a' harmadik 's több izek tehát felszabadithatók mint emberi törvény szerint valók.

ISTEN tilalmából eltiltatnak. 3 Mos. XVIII.

A.) A' VÉR szerint való Atyafiságból w. —

Apa Anya	-	- v. -	7.
Néne Huga	-	-	9.
Unoka Leány	-	-	10.
Apa Nénje Huga	-	-	12.
Anya Nénje, Ötse	-	-	13.

B.) A' Sogorságból 3. Mos. XX. w. —

Mostoha Anya	-	-	8.
Apa Bátyya' v. Ötse' felesége	14.		
Meny	-	-	15.
Ángy	-	-	16.
Napa	-	-	14.
Mostoha Leány	-	-	17.
Mostoha fiu Leánya	-	-	17.
Feleség Nénje v. Ötse	-	-	18.

Ezeket foglalják bé a' követk. emlékeztető verselk:

Lyányom, Néném, és az Unoka Leányom
 Anyám' Nénje, Ötse, Bátyám Nője Ángyam
 Anyám Bátyya' Nője, 's édes — vagy mostoha
 Anyám, — 's Lyányom nem lesz' nékem tár-
 sam soha

Nőmnek nénje, 's az'tán Lyánya mostohámnak
 Menyem, 's Apám' huga, nőmmé nem válhatnak.

120. Hát ha a' negyed izen belől házasodnak öszve?

Tisztátalan léssen az. Hogy ha tudatlanságból ment végbe — elválás közbejövetelével, az Aszszony, Menyaszszonyi ajándékát, 's magával vitt javait vissza kapja. Az ő házasságok folyta alatt született magzatjaik is, mind két rendü szülőknek jussokban, 's javaikban örökösülnek: mert e' részben a' tudatlanság a' magzatokat törvényessellké teszi Trip. I. T. CVI, CVIII. Hogy ha tudva házasodtak öszve, mely nyilvános lesz azon atyafiaknak — a' kikre néz az örökség, ellentmondásokból — ekkor az első 's másod izbeliek, halállal — a' harmad izben lévők 5 esztendei — a' negyed izben lévők, két esztendei tömlötözöttetéssel büntettetnek. Art. XI. XII. A. 1723. A' magzatok pedig — mint törvénytelenek nem örökösödnek, kiket — ha vagynak törvényes örökösök — még a' Fejedelem se törvényesithet meg. Trip. I. Tit. CVIII. St. Husti Lib. I. Tit. XVII. §. 15.

X. TITULUS.

SOGORSÁGBÓL VALÓ AKADÁLYAIRÓL A' HÁZASSÁGNAK.

121. Mi a' Sogorság?

A' Férjnek, vagy Feleségnek atyafiaival való testi közösülséből származott közelvalóság. Edgyesülése a' határszéleknél, vagy edgyiknek a' más határ szélhez való járulása. Az a' testi egyesülés, vagy Házasságbeli, törvényes — melyből törvényes sogorság származik — vagy Házasságon kívül való, törvénytelen — mely mindazáltal a' megszeplősítettnek, és ennek — amannak atyafiaival való sogorságot, és házassági akadékot hoz magával.

122. Vagynak é a' Sogorságban Ízek?

Tulajdonképen egy sints'. Mert sogor sogortól nem születik: de nem tulajdonképenes tekintettel nézve az atyafisági ízekre, vagynak.

123. A' Sogoroknak egymástól való távolléteknél megválasztására, mit kell gondolóra venni?

A' Törsököt, mely nem egy, hanem kettős. Az a' férfi, és aszszony, a' kik közt

egyesülés jött közbe'. A' Vonal, mely vagy egyenes, vagy kajáts.

124. Az egyenes Vonalban első íz-beli sogorság rajza.

F e l m e n ő k:

A' férj vagy feleség Apja, Ipa.

A' férj vagy feleség Anyja. Napa.

Az Anyám férje. Mostoha Apa.

Apám felesége. Mostoha Anya.

A l á j ö v ő k:

Leányom férje. Vő.

Fiam felesége. Meny.

Feleségem' más házasságból való fia. Mostoha fiu

Feleségem' más házasságból való leánya. Mostoha leány.

125. A' Kajáts (Obliqua) Vonalbeli.

Férjem Bátya vagy Ötse. Sogor.

Férjem' v. Feleségem' Nénje, v. Ötse. Sogor
Aszszony.

Feleségem Bátya, vagy Ötse.

Bátyám felesége. Ángyam.

Néném vagy Hugom férje.

Két Testvér leányok férjeik.

Két fiu testvérek feleségeik.

Mind ezek első ízbeli sogorságok. Az utobbi ízekben lévőknek különös neveik nincsenek hanem csupán sogorok nevével neveztetnek St. Huszti Lib. I. Tit. XVII. p. 110.

126. Vérségre (atyafiság) és sogorságra emlékeztető Verseik.

Sogorok — házasság' szél határit tésznek

Apafit 's Anyafit, egyaránt tenyésznek.

Apád' fi véreit Bátyáknak közöntsed

— Leány testvéreit, Néne névvel intséd.

Az Anyádé — *) ama' szint' úgy Bátya lészen.

E' pediglen Néne nevezetet vészen.

Fiu testvérektől fiu ág zöldellik

Nénéktől a' leány ág' nevét viselik

Hol Bátyád és Nénéd gyermekeket nemznek,

Azok Bátya 's Néne gyermekei lesznek.

Lyányom férje, a' Vő — Meny a' fiam nője.

Ki azt szülte Napom — Ipom a' nemzője

A' mostoha Apa 's Anya csak mostoha

Nints' egyenes szívvél hozzám, talán soha.

Férjem Battya sogor, Ángy a' Bátyám nője.

Kivel egy czimzetet vált a' férjem nénje.

127. Hányad izig tiltatnak el a' Sogorok az öszve házasodásban?

Negyed izig, mint az atyafiságban. A' mi LXVIII-k Papi Canonunk ez: A' mi Nemzetünknek régi szokása nyomán, a' sogorságnak negyed izéig zárva nálunk a' Házasság tilalmas. A' polgári törvény pedig ez: Az atyafiság és sogor-

*) Vérei.

ság— a' szent könyv' törvényei—és a' mi Országunk Törvénye szerént, negyed ízig zárva, a' Házasságot ellenzi és megtiltja.

A' II. JO'SEF rendszabása ez: A' sogorságban tilalmas a' Házasság, a' leg közelebb valóságokra, hanem ezt a' tilalmát, csak a' 13 és 14-dik Fejezetekben említett személyekhez kell szorítani, t. i. tilalmas a' férfinak, az ő megholt feleségének ugyan ott említett testvéreit elvenni; és az Aszszonynak is az ő megholt férje testvéreihez menni. Ez a' sogorság pedig a' pólgári szövetkezésre uézve csak a' törvényes Házasságból származik, nem pedig a' törvénytelen egybe' fekvésből. És így, az ily öszvefekvés nem csinál oly' sogorságot, mely az említett atyafiakat, az öszveházasodásban megakadályoztathatná.

Ha mindazonáltal valami különös esetben, oly terhes okok adnák elő magokat, melyek az ily vér szerént való atyafiak vagy sogorok közt lejendő Házasságot szükségessé tennék, ilyenkor jelentessék meg minékünk mindenkor ez a' dolog, és csak a' mi kegyelmes engedelünk után lehet ebben a' matériában az Ekklesiái székhez folyamodni 's a' t. De re Matrim. §. 15, 16. Lásd feljebb a' 109-dik kérdés alatt.

128. Mi a' megtiltás' alapja?

A' Szülői tekintet, ha a' szülökre való tekintet jön közbe. A' honnan örökös és tökéletes Törvény-szabás ez:

Nulla affinitas stricte sumta	Házasságban, kurtán véve, nem vét gátot
Conjugio obstat, nisi re- spectus	
Parentum inter Copulandos	Sogorság — szülökre né- zés lesz' tsak gát ott.
intercurrat	

Miért véték hát már elvenni a' mostoha anyát — vagy férjhez menni a' mostoha Apához — elvenni a' Menyemet — vagy férjhez menni az Ipamhoz — elvenni feleségem Nénjét, vagy Bátyám fiának feleségét — elvenni Nagy Apám testvére' feleségét, — vagy férjem Bátya' fiát választani férjemnek? A' szülői tekintetből. Canz. Discipl. Moral. § 1605.

129. Ízeket meghatározó Régulák:

Ki hány izben atyafi valakinek feleségéhez, annyi izben sogor — 's mint egy atyafi annak férjéhez, 's megfordítva. p. o. A' Feleségem egy izzel van távól az ő Apjától, nagy Apjától pedig kettővel. Én is mint Veje Ipomtól edgy izzel — Ipom Apjától pedig két izzel vagyok távól. Melyet a' Menyről is — 's mind a' több, vagy felfelé menőkről, vagy alá jövőkről, egyaránt kell állítani. Béza de Divort. p. 44.

A' ki hány izben atyafi valakinek férjéhez, annyiban sogor annak feleségéhez. A' hány

ízben, 's a' mely vonalban atyafi hozzám Péter anyi ízben 's azon vonalban [atyafi hozzám annak felesége is, Summáson: a' mely ízek értetnek a' vérségben, azonok alkalmaztatnak a' sogorságban is. 'S a' mely ízek a' vérségben — ugyan azok tilalmasok a' sogorságban is.

A' férfi azon egyenlőségben házasíthatatik öszve önn' atyafiaival, a' melyben felesége atyafiaival.

A' férj és feleség atyafiai közötti sogorság nem akadály a' Házasságban.

A' sogorságheli íz' mivoltát a' Házastárs személyéből kell meg itélni. Böhm. L. IV. T. XIV. § 36.

130. Hány nemci vagynak a' Sogorságnak?

Hármak számlálatnak: melyek a' közbe jövő Házasságok' sokaságából itéltetnek meg. Első nemét teszi, csupán a' közöttem, és Feleségem közt kötött Házasságból lett atyafiság. A' Másodikat termeszt, az én feleségemnek másodszeri férjhez menetele, annak ferje, és az én atyámfiai között. A' harmadikat csinálja az én atyámfiai, és feleségem közt közbe jött egy harmadik Házasság, kit utánnam második férj, és így harmadszor vett el. A' másod és harmad nemű, nem tulajdonképen való sogorság — akadályt sem vethet, mivel

ezekben nincs' szülöi tekintet. Canz. I, c. §. 1606, 1608.

131. Mit mondasz a' felragadó sogor-
ságról?

Csak az azt megelőző áll egyedül. A' felragadó törvénytelen, mely a' Menyaszonynak vagy a' még életben lévő feleségnek atyafiaival való egybe' fekvésből származik. A' mátkaságot felbontja, ha vagy közhirből vagy önn' gyalázatját kihezéllő Völegénynek vallástételéből meg valósodik.

132. Hátha valaki, Menyaszonya Annyával fertelmeskedett, 's a' Menyaszonnyal azonban öszve házasságot kötött?

Az oly' személyek félbe nem szakadó bűnben élők lennének. A' bűnök pedig annyival terhesebbek minél tovább tartják kötözve a' szegény lelket. A' Házasságot — a' meg bántatott fél kérésére — ha a' fegyver el nem bontja is, el kell bontani. Egyéb aránt néha, az ártatlan fél kérésére, 's edgyütt lakás' megigérésére (valami polgári 's egyházi fenyték kiállása után) folytattatik edgy oly' Házasság, melyet parásznaság tekintetéből, ellehetett volna bontani. Böhm Lib. IV. T. XIV. §. 40, 41.

133. Kurvázkodás által köttetik-e So-
gorság?

Igen is, akármely természetes egybe fek-
vésből: mert azon az edgyesülésen alapittatik,
mely származik a' férfinak és az aszszonynak
egymással való közösködéséből. Ez a' bűn,
vagy nyilvános, 's a' szerint a' köz becsü-
letnek és és lelkiismeretnek okáért magát
megtartoztatja. Vagy titkos, melyről a' szent
egyház, és a' világi Bíró nem ítél. Egyébaránt
ezen bűnnek önnöntudója megtartozkodik a'
megszeplősítettnek közelebb való atyafiaitól
a' lelki esméretért, a' mely ébrenn létében rag,
gyötör, háborgat. Legyen akármí sebed — csak
lelki esméret sebe ne legyen az! Haveman.
pag. 322.

134. Hátha a' sogorságnak negyed ízén
belől köttetik a' Házasság?

Ha tudatlanul esett, felbontatik a' Há-
zasság, a' magzat törvényes lesz, és örökösödik,
ha pedig tudva, a' magzat törvénytelen, 's nem is
örökösödik. Trip. I. T. CVI, CVIII. Vér ellen
való tisztátalankodásba esvén pedig az első és má-
sodik ízben lévők, halállal — a' harmad 's ne-
gyed ízbeliek, két 's három esztendei rabság-
gal büntettetnek. Art. XI. XII. 1723.

135. Néhány Régulák

A' mely ízben a' férfiakról eltiltatnak az

aszszonyok, azon ízben tiltatnak el az aszszonyoktól a férfiak.

A mely íz tilalmas a' sogorságban — még sokkal inkább az atyafiságban.

Az eltiltások értetnek az atyafiságról, már az akár Házasságból, akár paráznaságból vette eredetét, 1. Kor. VI, 16.

A' mely aszszony nálam tilalomban van az atyafiságért, azonnak férfi testvére, szint' oly tilalomban van az én leány testvéreimnél.

Ha a' távolabb való íz tilalmas, sokkal inkább a' közelebb való.

Az ISTENTől megtiltott ízekben, tilalmaztatik is a' Házasság kötés — el is bontatik ha megkötetett.

A' sogorságnak egyszeri akadékjában, örökös akadék vagyon.

A' Házas párok atyafisága, tulajdonképen se nem atyafiság, se nem sogorság, hanem mindeniknek kezdete. Havoman p. 275.

XI. TITULUS.

A' VALLÁSBELI KÜLÖNBSÉGBŐL VALÓ HÁZASSÁGI AKADÉKOKRÓL.

136. A' különböző Vallás felekezeti-
beliek közt áll-e a' Házasság?

Azt mondja Tertulian, hogy a' szent Házasságokat az ISTEN szerkezteti, a' többit az ördög. Ausonius azt, hogy a' hitetlen férjhez ment aszszony az ördög és nem az ISTEN oldalcsontja. Cicero azt, hogy a' mi nem öszve illő, vissza vonó az. Salviaus azt: hogy a' különböző erkölcsök, különböző ingereket követnek. Bár ha a' férj nem gyűlöli is feleségét — a' tévelygés mindazáltal gyűlöli az igazságot. Ha Házastársad' vallását gyűlölöd, alig képes, hogy abból, a' személyre is ne háruljon.

De figyelmezzünk a' PÁL Apostol szavaira 1. Kor. 7, 12 — 16. Ha valamely atyafiúnak hitetlen felesége vagon, mely ő vele edgyütt akar lakni, azt el ne hagyja. És a' mely aszszonyi állatnak hitetlen férje vagon, és az vele akar lakni, el ne hagyja az aszszonyi állat azt. Mert a' hitetlen férjfiu meg szen-

teltetett az ő feleségében, és a' hitetlen aszszonyi állát az ő urában: mert ha különben volna, a' ti gyermekeitek tisztátalanok volnának, de azok szentek. Ha pedig a' hitetlen elmégyen, ám menjén el, nem vettetett rabság alá az atyfiu, vagy a' keresztyén aszszonyi állat, az ily' dolgokban: de békességre hívott minket az ISTEN. Mert mit tudsz bennete aszszonyi állat hogy ha a' te férjedet megnyerheted-e? vagy te férfiu mit tudsz benne ha a' te Feleségedet megnyerheted-e ISTENnek? Ezekből úgy látszik, hogy a' különböző Vallásuak öszvekeelését tilalmazni kell, de ha a' Házasság megesett, nem kell felbontani. Arnisaeus de Connub. Cap. VI. §. 5.

137. Hogy kell a' különböző Vallást venni?

1) Ugy mint a' Keresztyén Vallással ellenkezőt, minémü: a' Pogány — Muhamed és Sidó Vallás. Mely megtiltatot. S. Ladisl. Decr. I. Cap. X. Appr. Const. P. 1. T. 1. Art. IV. et Tit. IV. Art. I.

2) Mint Hazai Törvények által az Országban bévétetettet. Ilyen Erdélyben, már 1588-tól fogva, az Evangelico Reforma-

ta, a' Lutherana vagy Augustai, a' R.
 Catholica és az Unitaria, a' mikelő szám-
 láltatnak Appr. Const. P. I. Tit. I. Art. 2.
 mellyek között szoross edgyesség köttetett
 kivált 1613-ban, 's terhes közbe' jött esküvés-
 sel megerősítettett, a' mint következik: Én T.
 „T. esküszöm az élő ISTENre ki Atya, Fiu,
 „Sz. Lélek telyes Sz. Háromság egy igaz IS-
 TEN, hogy a' négy recepta Religioknak ez
 „Hazában való megtartására igyekezem telyes
 „tehetségemmel és soha annak oppressiojá-
 „val a' magam Religioját promovealni
 „nem akarom, se azoknak oppressiojokra való
 „dolgokban soha, se titkon, sem nyilván nem
 „cselekszem; senki személye ellen Hitiért, val-
 „lásáért, gyűlölséget, ellenkezést nem viselek,
 „hanem lincz lincz szabad megtartására igye-
 „kezem, és sem titkon sem nyilván senkivel
 „contraria Religio ellen, sem másokkal nem
 „practicalok annak oppressiojára se ártalmas
 „tanácsommal sem fegyveremmel, sem magam,
 „sem mások által, semmi uton nem igyekezem.
 „Sőt ha kit effélét tudnék 's a' t. — — A' ki
 „pedig ezt felbontaná comperta rei verita-
 „te, in Notam perpetuae infidelitatis
 incuraltattnak lenni pronuncialom.
 Appr. Const. Part. III. Tit. I, Art. I.

138. Ezeknek egymással való Házasságában micsoda mód gyakoroltattott?

Szabadosan öszve házasodtak. Az egyházi öszvekötést a' Menyaszszony' Papja vivén végbe'. A' férfi magzatok, Apjok vallását — a' leányok pedig, rendszerént az Annyokét követték, hanemha az elmátkásodáskor másképen edgyeztek egymásközött.

Jegyzés Ma a' mátkásodáskori akármí edgyezés nem jár: hanem a' fiúnak Apja — 's a' Leánynak (semmi egymás közötti edgyezések ellent nem állván) Annya Vallását kell követni az 1791-beli LVII-k Törvényczikk. szerint.

139. Micsoda felséges Rendelést jegyesz még meg e' tárgyban?

Az akkori uralkodó Felség, a' különböző Vallásból házasulni akarokra való nézt 1751-dik esztendő Aug. 19-ről, ily határozást adott ki: A' mi illti az azok aránti edgyenelenségeket, kik a' Romai Hitre állanak, és attól ismét elszakadnak; vagy született Catholicusok, más nem Catholica Valláshoz pártolnak; nem különben azokat, kik házasságra ugy lépnek, hogy a' Házasuló személyek közzül edgyik Romai hitü — — — Meg

tiltatik az azon Fejedelemségbeli Református és Lutheranus Papoknak, hogy többé különböző Vallásu személyeket a' Catholicus Püspök engedelme nélkül öszve kötni ne mérésseljenek. A' hol mindazáltal a' más vallásbeli Papoktól a' Stola elvonatásáért támadható panaszoknak ki kerülése végett azt kell gyakorolni, hogy mindenik felekezeti fél a' maga Vallásán lévő Papoknak tartozék külön megfizetni a' Stolát. Lásd még e' matériában Decret. Exc. Reg. Gubern. Ppatus. Trans. de dto. Claudiop. 6-tae Octobris 1802.

XII. TITULUS.

A' KÜLÖNBÖZŐ KORBÓL FOLYÓ HÁZAS-
SÁGI AKADÉKOKRÓL.

140. Hát a' Korra kell-e tekintetnek lenni?

Igen is. Az Egyházi törvény ez: „Az ösz-

„ve illés, és egyenlőség is a' Házásokban igen megkívántatik. Minckokaért, az öszve nem illők, és egyenetlenek, mint, a' XIV, XV. esztendős leánykák hogy igen vén férfiakkal — „annyival inkább vén asszonyok — kikben már „a' Természet megszűnt — XX, XXV esztendős „ifjakkal, a' Hit' kötelével öszve párosittassanak kemény egyházi fenyték alatt tiltatik,, Canon LXX.

141. Mi a' tilalom' oka?

1) Mivel a' Házasságnak kiváltképen való végcélja a' magzat, mely az ily' Házasságokban nem remenylhető.

2) Edgyeséget sints miért az ily Házasságokban várni: mert az ifjuság' és vénség' kívánsági oly meszsze távoznak egymástól, mint az Ég a' földtől.

3) Mert az ily' Házasság végbe mente után csak hamar a' megbánás és fájdalom ki terült vitorlákkal szokott oda érkezni, melyek minden mágneses tö nélkül útat mutatnak a' bujdosónak a' szerencsétlen szigetekbe való indulásra, hol a' paráznság leghamarább ajánlja melléje magát társul.

4) Két vétkek készítik meg többnyire az e' féle Házasságokat — a' zabolátlan fajtalanság, és a' telhetetlen fös vénség.

Mert a' vénnek bujaságra — a' Leánykák er-
szényre néznek. Havéman p. 210. Kellős be-
széllgetést hagyott Arnis, arról a' korról,
melyben a' Hazafiak legalkalmasabban lép-
hetnek Házasságra. Arnisaeus Cap. II. p.
75, 123.

142. Mi korban lehet megházasul-
ni?

A' Házasuloknak korokat is szorgalmason te-
kintetbe kell venni. Minek okáért a' bajusztala-
nok telyességgel nem — hanem a' fel serdült
ifjak legalább XVIII, a' leányok pedig XIV
esztendejek betöltése után köttethetnek öszve.

143. Mi lesz' tehát ha kissebb koruk
köttetnek öszve?

Mérészen különben cselekedvén a' dolog-
nak tudói esztendei levetéssel, büntetessenek
a' LXIX Canon szerént. Ha egyébaránt a'
Házasság azoknak megegyezésével esik, a' ki-
ket illet, erejeből ki nem vetkeztetik.

XIII. TITULUS.

A' TILALMAS HÁZASSÁGOKBAN VALÓ SÁFÁRKODÁSRÓL (Dispensatio.)

144. Mi az Sáfárkodás?

A' Házasságot megtartó Törvénynek, valamely különös esetben közbe jött megtágitása.

145. Kinck van hatalma e' Sáfárkodásra?

1) Az ISTEN Törvénye által megtiltott izekben senkinck. Mert az ISTENröl való megtiltásokhoz semmi sáfárkodás nem járulhat. Havem. Gamolog. p. 329. Az Ország Törvénye által megtiltott izekben a' Tisztviselés sáfárolhat. Mert a' hol emberi a' Rendelés, lehet emberi a' kisáfárolás is.

2) Minthogy a' Fejedelem felyül vagon a' maga törvényén, a' Tisztviselésnek nincs hát jussa, az alatta valókon való sáfárkodásra. Az ő dolga ugyan is, hogy azokat eltörölje, vagy némelyekre nézve felfüggeszsze, a' ki azokat szerzette. Hav. p. 334.

146. Miket kell a' sáfárkodásban meg gondolni?

Egy summában 1) a' szükségét. 2) Hasznót. 3) Öszve illőséget. 4) Illendőséget. Mert csak bizonyos és különös okokra nézve lehet

a' közönséges Törvények' rendszabásaitól elá-
lani. Egyébaránt itt a' méltóságbeli személyek-
nek valamit engedni lehet. Mert közjóra válik
az, a' mi más köz sorsuaknak meg nem en-
gedtetik. A' mozdító okok a' következők:

1) Az egyenlőknek kevés száma. 2) A' fe-
jedelmeknek önkényszerénti törvényeiken való
felyülléte. 2) A' fejedelmek' Házasságai, ed-
gyütt hozzák magokkal a' békességet, a' Tar-
tományoknak virágzó állapotban való megtartá-
sokat, és a' Vallás tisztaságának megőrizését.
Havem. Gamol. p. 333

147. A' Sáfarkodásnak pénzfizetés'
közbe' jövésével kell-e megესni?

Igen is: hogy a' megtiltattakra hajlandó
emberek, ezen békóval vissza tartoztassanak:
és így a' választás a' kérelmeseknek megadatik
hogy vagy megszűnjenek, vagy a' rendelt pénz
summát megfizessék.

148. Valyon nem viszen-é Simoniára a'
Törvénynek pénzért való megtági-
tása?

Oda vinne, ha a' tágitás, az ISTENTől
megtiltott Ízek közt lenne: de csak emberi
Törvényen alapult állapotban esik, a' hol a'
sáfarkodásért való pénzt igazságoson el lehet
venni, nem úgy, mint a' sáfarkodás' jutalmát,

hanem mint büntetését vagy meglakolását a' sáfárkodást kérönek, mivelhogy ö magát a' Törvénynek rendes kötelezése alól ki akarja venni. Strick. ad Brunem. Lib. II. Cap. XVIII. § 8.

149. Hátha az össze kötő Pap más véleményben vagyon?

A' Tisztviselő rendelkezésének — kinek a' kétséges dolgokban engedni kell — tartozik alája vetni magát. Meg kell ugyan is gondolni, hogy ö az összekötéssel nem maga csinálja a' Házasságot — mint a' melyet a' Házasságban ki nyilatkoztatott meg edgyezés csinál — csak a' Házasság' végbe' menctelére tartozó bévett rendtartást viszi végbe? Egyébaránt ezt a' cselekedetet — melyet hivataloson végbe vinni tartozik — becsületesen kikerülheti, 's hogy másra bizattassék kérheti. Böhm. L. IV. T. XIV. § 56.

150. Nálunk mi a' szokás?

A' Sáfárkodás az Uralkodó Fejedelem dolga. Mindazáltal az alábbvaló rendü embereknek kisebb ügyekben, a' királyi függő pecsétes levéllel megerősített Tartománybeli Püspöké, és a' vidéki Esperesteké, az 1761-beli közönséges 'Sinat rendelkezése szerént.

XIV. TITULUS.

A' HÁZASSÁG SEMMISÉGÉRŐL.

151. Meg áll-é minden Házasság?

Nem minden. A' mely meg nem állhat, vagy meg semmisítettik, vagy elbontatik. Megsemmisítettik akkor, mikor semmiség okainál fogva semminek lenni kinyilatkoztatik; elbontatik pedig elválasztással. A' semmiség' okaik — oly sok akadékok közbe' vetésével, a' R. Egyházi törvény szerzők, igen felszaporították; az Elválást illető tudományt pedig annyira megszorították, hogy majd edgy okból is telyesleges válást ne engedjenek. Mely szerént itt a' hijjányban, amott a' szerfelett valóságban hibáztak. Böhm. L. IV. T. XIX. §. 1.

152. Mi a' semmi Házasság?

A' mely kezdetétől fogva törvény ellen készült meg. Vagynak a' Házasságnak némely akadéki, melyek nem annyira elbontják a' törvényesen kötött Házasságot mint gátolják 's tiltják annak kezdettől fogva való öszve forrhatását, Melyre nézve, ha a' Házasságnak belső válójába' tévelygés hatott bé, bár ha megköttek is, nem annyira elbontatik, mint kezdetétől fogva hibásnak és semminek lenni jelentetik. ki Arnisaeus Cap. VI. p. 311. Engau. Lib. II. §. 197.

153. Mi a' Házasság semmiségének alapja?

1) A' Házasságban való megedgyezés hibázása. Mert minden alkuban megkívántatik az akarat vagy megedgyezés. Mivel tehát a' Házasság egy oly alku, melyre a' férfi, és az aszszony egymással, a' magzat' természetére nézve lépnek — szükségesképen ott kell lenni a' megedgyezésnek. Mert a' megedgyezés csinálja a' Házasságot. Ha pedig a' nincs, semmi a' Házasság.

2) A' feltett tehetőség' hibázása. Mert minden házassági alkuból kitör ez a' titkos feltétel: ha tehetős leljéndesz, melyet minden alkuvó fél állit, és előre feltészen, mely ha hibáz, ugy látszik, hogy az ember semmit csinált. Ugyan azért a' kötött Házasság lesz' semmi. Böhm L. IV. Tit. XV. §. 2.

154. Melyek azok a' semmiséget hozó okok? Különbfélék:

Először. Akárminémü- a' Házasság kezdetétől fogva gondoson takart és eltitkolt tehetetlenség. Minthogy az ily' Házasságban hibáz ez a' lappangó feltétel: ha tehetős lészel — és a' megedgyezés — mely csak a' tehetősre ruháztatik. Ha természetes csonkaság adja elő magát, mely a' férfiat a' közösü-

lésre tehetlenné teszi; vagy az aszszony annyira szűk szabásu, hogy aszszonyá ne lehessen, vagy más testi hibával bajol, a' mi a' férjel való természetes öszve menésnek ellent áll Böhmer Lib. IV. Tit. XV. §. 16.

Nem kell ide huzni a' magtalanságot, mely azt cselekeszi, hogy az aszszony ugyan a' házastársi közösülésre tehetős, de nem a' fogadásra — hanemha orvosság vételel, magaszerezte volna magának a' magtalanságot. Oka ez,

1) Mert a' telyesleges magtalanság nem próbálható. Sokszor ugyan is — a' kik valami ideig magtalanok voltak, azután anyákká lettek. 2) Mert a' magzatbeli áldást ISTENTől kell várni. Ha pedig mesterséggel készült az meg, csalárdság hamvával takart végekből, ekkor elbontani való a' Házasság. M. Sylvani Triga. p. 128, 139.

155. Melyik a' második ok?

A' gonoszfoku csalárdság, mikor a' szövetkező fél, különbféle — 's a' leg álnokabb ravaszsággal megkörnyékezte vétetik rá a' szövetkezésre; mikor p. o. Jákobnak, Rákhel helyett Léa fektettetik melléje, a' kivel — mint ha Rákhellett volna — a' ki aránt szövetkezett vala — öszve fekvés által telyességre vitte a' Házasságot. Észre vévén a' személy feletti tévelygést, az oly Házasságtól hátra le-

het állani, vagy annak semmiségére lehet panaszt tenni. Két okból. 1) Az azon Személyben való megedgyezésnek hibázásából: mert Házassági szövetséget Rákhellel, nem pedig Léával kötött vala. 2) Mert csalárdság 's ravaszság jött közbe', a' melynek pedig senkin se kell segíteni. Engau. Lib. II. § 197. Fogás az, és nem Házasság — azt mondja Erasmus, mikor edgyik szert tett a' prédára a' mely után kapdosott, a' másik pedig megcsalatra sir. Minthogy a' tsalárdság minden megedgyezést ki rekeszt, épen azért a' szövetséget törvény szerént semmivé teszi. Ezt a' semmiséget pedig érteni kell a' meg tsalattatottira, és nem a' megtsalóra nézve. Mert annak van hatalmában ezen hibánál fogva, a' tett Házasságtól el állani: melyre mindazáltal — ha nem akar — nem szorittatik; akkor az akarón semmi boszszu nem tétetik — teheti, hogy jussából alább hagyjon. Böhm. Lib. IV. Tit. I. § 141, 142. T. XV. § 2. Sylván Triga p. 112.

156. Melyik a' harmadik?

Az igazságtalan erőszak, vagy erőltetés, mikor valaki nyakon ragadva vonatztatik az egyházi öszveköttetésre, és hajtatik a' Házasságnak telyesedésbe' való vételére. Ez a' Házasság is semmi. Mert nints benne semmi

való a' megedgyezésnek hibázásánál fogva, mely a' visszavono akarattal nem származhatik Arnisaeus p. 207.

'S azután — ha az egyházi egybe' kötés megesezt? Kijelentette a' meg nem edgyezést, mind akkor, mind pedig a' mikor a' Menyaszszonyi nyoszolyába hajtatnék. Tehát, minthogy a' Házasságban soha meg nem edgyezett — a' Házasság semmi.

Cum sim rapta meum

quid nisi nolle fuit?

Mint erővel vittnek — mi volt az én részem?

Csak a' nem akarás volt fegyverül készen.

Böhmer Lib. IV. T. I. § 54.

157. Az erőltetésnek nints' hát semmi helye?

Vagyon némely esetekben 1) Ha valaki a' leányt csalfa ígéretekkel egybe' fekvésre csalogatta, 's terhbe' ejtette, 's arra büntettetett, hogy azt vagy elvégye, vagy bizonyos summa pénzel kiajándékozza. Ha ki nem ajándékozhatja, kénszerítettik az elvevésre. Hogy ha a' Papi áldás vétele után is makatsságában állhatatos lesz, úgy lehet vele bánni, mint gonoszul elhagyóval. Böhm L. IV. T. I. § 55.

2) Ha a' Völegény a' törvényes mátkaság után, a' Menyaszszonnyal egybefeküdt, és a' testi közösülés oda járult, ilyenkor helye van amaz, esmeretes rendszábasnak: Sponsalia per Concubium transire in Matrimonium.

Egybe' fekvés ha helyt talál,

Mátkaság Házassággá váll.

Mert az egybe' fekvéssel a' Házassági meged-
gyezés eléggé kinyilatkozott a' mely felbonthatat-
lan kötést származtat. Böhm. L. IV. Tit. I.
§. 56.

3) Ha valaki hosszas edgyütt éléssel, mint
feleségével úgy lakott edgyütt valamely asz-
szonnyal — kit mindazáltal soha egyházi mó-
dossággal el nem vett vala, ha közönségesen
megtudatik; nem hagyhatja azt el, hanem eröl-
tetni kell az egyházi öszve köttetésre, és ed-
gyütt lakásra. Böhm. Lib. IV. Tit. I. §. 57.

158. Melyik a' negyedik?

Az igazságtalan félelem. Hatalmas-
kodó dolog a' félelem. Minél nagyobb a' fé-
lelem, annál több benne a' mentség. A' félel-
met nem kell venni akármi félsz gyanánt, ha-
nem nagyobb rosszhat képező gyanánt; nem is
valami hitvány ember félelme gyanánt, hanem
a' mely méltán, és a' legálhatatosabb emberre
illik rá. Némely félelem neveztetik tisztelet-
belinek mikor valaki csupán tiszteletből nem
akarja magát a' nagyobbinak ellene szegezni.
Mely nem elég a' Házasság' semmiségére, ha-
nem, ha kemény parancsolat és fenyegetések
jönnek közbe' — akkor helyet talál ama' Birói
ki ejtés:

Quod metus causa gestum erit, illud ratum non habetur.	A' mi félelemből talál Lenai — nálam lábann nem áll
--	---

A' hol félelem vagyon, ott szabadság és megedgyezés nintsen; az edgyütt lakás sem sepri ki a' félelmet, ha a' félelem' oka tovább is ott szállásol. Böhm. L. IV. T. I. §. 138.

159. Az Ötödik ok?

A' Bolondság, vagy Esztelenség — mely ha az eszes fél előtt elvult a' szövetkezés idejekor titkolva, vagy elvult titkolva a' bolond és esztelen szövetkező; az ily' szövetségben hibáz a' megedgyezés: azért a' Házasság — ha megkötöttet is — semmi. M. Sylvan. p. 125. Ha pedig, a' már telyesedett Házasságra következett rá — a' panasznak nem lesz' helye, bár ha a' Császár másként vélekedett is. Leo Novell. Const. 111, 112.

160. Hatodik Ok?

A' gondoson eltítkolt, 's már megvölt ragadó nyavalya, melynek anyi ereje vagyon, hogy a' miatt a' Házastárs bátrann edgyütt nem lakhatik — haszontalanná teszi a' Házasságot. Mert 1) Hibáz a' megedgyezés az oly' Házasságban. 2) Ez a' lappangó feltétel: ha tehetős lejéndesz. 3) Oda járult a' csalárdság is melynek nem kell az ártatlan ellen segítségül lenni. Böhm. Lib. IV. Tit. VIII. § 1.

161. Hát ha a' nyavalya a' Házassági állapotra ragadott fel?

A' Házasságot semmivé nem teheti: hanem

az egészséges tartozik az erőtlenedőnek szolgálatjára lenni. Böhm. Lib. IV. Tit. VIII. § 4. 5.

162. Hetedik ok?

A' tehetetlenség. Házasság semmiségét természet a' közösülésre való tehetetlenség hibája. Megkivántatik pedig ide —

1) Az igaz tudatlanság: mert a' ki tudva ment férjhez tehetetlenhez, nem tarthat számot a' Házasság semmiségének hasznához. 2) A' tehetetlenség vagy közösülésre való erőtelenség akár telyesleges légyen, akár rá néz vesleges, mind egy. 3) Az örökös, és orvosolhatatlan tehetetlenség az, mely másképen kiirthatatlan, hanem ha az élet veszedelmével, melynek ha ki magát önként alája vetni nem akarja, nem kényszerítettetik.

463. Honnet tudatik meg a' tehetetlenség?

1) A' Házastársak' vallástételekből. 2) A' szükségeskép' hozzá adadni kellett szemmel való megnézésből. Még pedig a' férfinak orvosok — az aszszonynak pedig jó hirü 's hitelü Bábák' felvételével. Ha a' szemmel való megvizsgálás bizonyossá teszi a' tehetetlenséget, a' házasságot mindjártlehet semminek itélni. Böhm. Lib. IV. Tit. XV. §. 16, 24, 28, 29.

164. Hát ha rés marad a bizonytalanságra?

A' közösülés probájától számlálva, három esztendei edgyütt lakást kell parancsolni — mindeniknek Vallástételét esküvéssel kell megpecsételtetni, hogy minden egymással való értekezésnek eleje vétethessék. Hogy ha a' vádolt fél ellentmond, 's a' tehetetlenséget tagadja, csak a' panaszló fél esküszik meg, mely potolék esküvés lesz'. A' R. Egyházi Törvény szerént, helye vagon a' más hitre való esküvésnek is, a' melyel esküvők ar esküsznek, hogy ők hiszik azt, hogy a' panaszló igazán esküdtt meg. Végbe' viszik azt a' Rokonok heted kézzel — az az, hét atyafiakból, 's hiteles szomszédokból állók, vagy ha anyit kapni nem lehetne, megjár kevesebb is, a' Birák tettzéséhez képest, Reiffenst. Lib. IV. Tit. XV. §. 46, 50. Ha a' kétséget elnem lehet háritani, a' Házasság mellé kell szitni az Itélettel. Engau. Lib. II. § 59. Böhm. Lib. IV. Tit. XV. § 30. 42. A' Papi Canon így vagon: A' kik között semmi testi közösülés a' hidegvérőség — vagy akármí egyéb tehetetlenség — miatt közbe' nem jött, semmi Házasság sem volt az olyak között: ahoz képest semmi elválás sem is lesz' ha külön vettetek. Canon LXXIII.

165. Melyik a' semmiségnek nyoltzadik oka?

A' Szüzesség feletti tévelygés. Mikor a' Menyaszszony a' lakadalmazás fel tartásával a' Völegényhez vitetik, és meg fertéztetettnek találta a' ki szüznek gondolatott; vagy mikor valaki szüz gyanánt veszi azt el, a' ki mástól terhbe' ejtetett. Elégséges okot szolgáltat ez a' Házasság megsemmisítésre. 1) Mert edgy ilyenben hibázott a' megedgyezés. Mert ha azt a' Völegény meg fertéztetettnek lenni tudta volna, soha el sem vette volna. 2) Mert az ilyen nem csak megbecstelenített, hanem halálra is ítéltetett 5 Mos. XXII. 20, 23. 24. 3) Tsalárdság is jött közben, a' midön magát ép gyanánt árulta, bolott meg volt szeplosítve. Sylván. p. 113. Arnisaeus p. 136.

166. Valyon a' szüzességből való megfosztatás bizonyos jegyből megismerhető-é?

Állitják némelyek — mások tagadják, hogy bizonyos és csalhatatlan jegyci lennének. A' főben járo ügyekben a' Nap világánál tisztább probák kívántatnak. Hanemha a' dolog bizonyos 1) a' megszeplösítettnek, és a' megszeplösítőnek vallástételekből. 2) A' megterhesedés jeleit adja. Egyéb jelek — melyeka' szüzesség hártájának elszakadásából — mirtus forma

husotskákból, és a' Bábák' szemmel való vizsgálásból vétetnek, nagyon bizonytalanok, Teichmeyer Med. Legal. Cap. IV. V. Armisaeus. p. 149, 154.

167. Hát a' téj származás, bizonyos jele-é a' megvesztegetett szüzességnek?

Semmiképen nem, az orvosok véleménye szerént. Mert a' nem illetett szüznek mejjében is találtott téj, a' havi folyások fennakadásából vizkorságból 's a' t. Sőt hogy férjfiaknak is vólt tejek a' csecseikben, szemmel látott Tanu Vesalius. Havem. p. 67. Teichmeyer M. Leg. p. 56.

168. Melyik a' kilentzedik ok?

A' Sorsfeletti tévelygés. Mikor a' Nemzetes, szolgálhoz vagy jobbágyhoz megy' tudatlanul férjhez — a' kít nemesnek, vagy legalább szabad embernek gondolt. Ha azért a' nemtelen magát nemesnek adja ki — a' mi több, esküvéssel is hathatosan erősíti, 's a' Leányt a' vele való öszve házasodásra elcsalja — az oly' Házasság, a' tévelygésnek és csalárdságnak felvilágosodása után, Semminek ítélteik. Oka ez: 1) Mert az oly' sorsu személyel való Házasságban való megedgyezés hibázott. 2) Másfelől ott volt a' csalárdság, ravaszság: mely senkinek segítségére lenni meg nem en-

gedtetik 3) Még a' hamis hit is — a' hit letétel esetében. Az ily' Házasságokban meg kell gondolni: 1) Hogy a' legszorosab barátkozás néha merőbe semmivé lesz. 2) Hogy a' házastársi tartozást kedve telésből megadni nem lehet. 3) Hogy a' magzatok állapotja — a' tévelygőnek nagy keservére — egészen veszedelmebe' hozatik. Böhm. Lib. IV. Tit. IX. §. 14. Armis. C. III. p. 154, 164.

169. Melyik a' tizedik?

Az Atyafiság, és Sogorság. Helyadatik a' semmiség feletti panasznak, ha valaki kötött Házasságát békes lelki esmérettel nem folytathatja, mint a' ki az ő Házastársához — a' Házasságot gátoló, 's minden Sáfárkodástfalba' rugó atyafisággal köttetett. Engau. Lib. II. § 200.

170. Melyik a' tizenegyedik?

A' Részegség. Nem kételkedem azon okok, és semmiségek esetei közzé tenni, némelyeknek azt a' lest hányó szokását, kik mézes mázos szókkal — vig vendégeskedésekkel, 's álnokul el intézett pohározásokkal, a' semmitől nem tartó ifjat háloba' keritik — 's mikor okossággal való élésétől megfosztották, a' házassági szövetségre, 's annak telyesedésbe' való vételére, mint valamely egyszeri rá lehellés, rá veszik. Kik minnekutánna a' bortól ki gözölögtek, csudálják mit

mivelték övelek, 's másoktól értik mit cselekedtek
 ők, cselekedeteknek bánásától vezetettve, későre
 bánják, mit cselekedtek. Az ily Házasságokban.
 1) Nints' megedgýezés. Az oly' részegek
 ugyanis, a' milyek itt gondoltatnak Itélet nélkül
 valók. 2) Megvan a' csalárdság, melyela' fel
 függesztett itélet' állapotjába' jutottak. 3) Meg
 vagon az istentelenség, melyel a' Házas-
 ságnak legszentebb disze, becsétől megfosztatik.
 Az ily 's több hasonló esetekben mind azáltal a'
 Biráknak körül nézőknek kell lenni. hogy az ál-
 nok emberektől meg ne csalattassanak.

171. Mit mondasz a' semmi Házasság-
 ból származott magzatokról?

Az oly' házasságból származott magzatok,
 melyet nem lehet nem semminek nevezni, törvé-
 nyeseknek tartatnak, bár ha a' legtisztátalanabb
 ágyból valók is. Canzius. §. 1613, 1615.
 Oka ez: Mert a' semmi Házasságban — ha nem
 is mind a' kettőben — legalább az egyik félben
 meg volt a' jó lelkiesség, vagy a' tudatlanság;
 a' pedig legkiseb részben sem volt meg, hogy
 tudva, 's kész akarattal a' törvények ellen csele-
 kedjék. Tehát ezen ártatlan félre nézve, enyi
 kedvezést engedett a' Haza' törvénye, hogy a'
 tudatlanság törvényes gyermekeket — és a'
 szülők' felkelhető javaikban rézesedő magzato-
 kat nemzen 's hozzon világra. Tri p. P. I. T. CVIII

XV. TITULUS.

AZ ELVÁLÁSRÓL.

172. Mi az Elválás?

A' Törvényesen és erősen megkötöt Házasságnak közbejött okból, Egyházi Biró által lett elbontása,

173. Hányféle az Elválás?

Kétféle: Részszerinti, mely csak bizonyos esetekben — ideig — az ágytól és asztaltól való lészen. Egészleges, a' Házassági kötéltre nézve való: mely esetben az ártatlan félnek, új Házasság engedtetik az hihásnak pedig megtiltatik.

174. Melyek az Elválás okai?

Az elválások' okait, nem mindenek egy módon számlálják. Némelyek ugyan is azon okok számát — melyekből bátran egészes elválást lehet végbe' vinni, felettébb szaporitják. Ilyenek a' K. Császárok Teodos — Valntinian — Justinian — Leo — melyeket öszve szedett Béza, és számlál XIV-et olyakat, melyekért a' feleség férjét elbocsáthatja, vagy megmásolhatja: 's még XVII-et o-

lyakat, melyek a' férjnek adnak felesége' meg
másolására hatalmat. De Repudiis p. 250,
151.

Mások felettéb megszorítják, és csak a'
csupa paráznaság okán állapodnak meg. Má-
sok közép utat választanak, és olyakat is
megszenvednek, melyek a' Házassági hűségnek
megszegésénél, 's megsértésénél fogva, a' pa-
ráznasághoz hasonlók. Melyeket az IDVEZITŐ
már csak annál fogva sem láttatik kirekeszteni,
hogy Mát. V. 32. azt mondja: A' feleséget nem
kell elbocsátani paráznaságnak okán ki-
vül. A' hol minden utálatos gonosz cselekedet
oda értetik, a' miben a' paráznaságnak okát
fellehet találni. Böhm. L. IV. T. XIX. § 26.
A' jozan okosság is tanítja, hogy a' Törvény'
rendelésének helyet kell adni, minden oly' ü-
gyekben, melyekben a' Törvény' oka feltalál-
tatik. Ki nem rekesztette KRISTUS, mind azo-
kat a' gonosz cselekedeteket, valamelyek paráz-
naság' okát foglalnak magokban; vagy a' melyek
által Házassági hűség nem kevesbé ejtetik vesze-
delembe' mint a' paráznaság által. *) Hogy a'

*) ESTOR JÁNOS GYÖRGY Hassiai híres Törvénytudó,
tudós vetélkedést adott ki, kivált a' különböző Vallásu
Személyek' elválásáról, melyben KRISTUSnak ama' sz-
vait: paráznaság oka kívül — egybe veti ama' 5
Mos. XXIV-beli szokkal: valami rutságot. Egybe vet-
vén más edgyértelemre vezető Sz. könyvbéli Helyekkel,
és Tudosok' magyarázatjaikkal, így fejtí ki, hogy az alatt
a' Házasság' czéljával ellenkező minden rutságot értsen,
és Rendszabásul ezt állítja meg: Valami a' Házasságnak

KRISTUS' szavait csupán a' paráznaságra le-
hessen szoritani, nem engedik más azzal atya-
fiás tisztátalanságok — vér ellen való közösü-
lés, elragadás, baromi élet, természet ellen
való egybe' fekvés. Ki állitaná hogy ezek a' Há-
zasságot el nem bontják? Sylvani Triga
pag. 10.

176. Mit teszel tehát már Elválás oká-
nak?

A' paráznaságot, és valami parázna-
ság okát foglal bé.

177. Mit nevezel Paráznaságnak?

A' házassági kötélben lévő személy' testé-
nek, más — vele párasítottan kívül valóvali

célját, és miveletét lerontja, mind az elégséges a' Há-
zasságnak elbontására. Ilyen rutság 1) a' paráznaság 2)
a' gonoszul elhagyás. 3) A' nemző tagok' megrontása. 4)
A' Házassági tartózásnak vakmerő megtagadása. 5) Az
életnek — és férfiuságnak hányt lesck. 6) Idétlen szülés
megkésztése. 7) Eltűrbetetlen kegyetlenség. 8) Örökös
számkivettetés. 9) Orvasolhatatlan bolondság. 10) Gono-
szul elhagyással párosult esztelenség 11) kimondani is
gyalázatos szerelmetesség. 12) Állított paráznaság. 13) A'
közösülést gátoló orvasolhatatlan nyavalya.

Ezek közül, a' 9, 10, 13-k okokat a' Házasság' semmi-
ségek közé számláltuk. Mert az oly bolondság, vagy nya-
lya — vagy már meg volt a' Házasság kötéskor. és a' Vö-
legény, tudva választott oly Menyaszszonyt magának,
vagy a' nyavalyának nem tudásával. Ha tudva —
magának tulajdonítsa maga nyomoruságát, 's a' mi élébb
tettzet, tessék ezután is. Ha pedig tudatlanul, és
így gonosz foku csalárdság által megtsalattatott, akkor
a' Házasság nem volt kellető erejű, hanem semminek
ítélendő. Vagy nem volt kezdettől fogva a' bolondság és
nyavalya, hanem közbejött. Így pedig elválást nem mivel,

össze elegyítését. Melynek a' Birák előtt tisztán bizonyosnak kell lenni — kifogáson feljül való — az az, szemmel látott, és hiteles tanuk által. A' LXXI-dik Papi Canon így vagyon: A' Paráznaság, a' KRISTUS itélete szerént, minden Házasságot elbont, úgy hogy az ártatlan, és a' Házassági hűséget bánthatatlanul megőriző fél a' paráznával edgyütt lakni ne kéntelenítettessék.

A' paráznaság következése ez 1) Hogy az ártatlan fél, az hibásnak Házassági kötelékből kiszabadittatik. 2) Hogy annak másodszozi szövetségre való lépesre szabadság engedtetik. 3) Hogy az hibás félt — ha élete meg tartható — az ártatlannak holtáig való özvegy ségi kötélbe kell vetni. 4) Hogy ha valahogy az hibás fél, az ártatlannak élete folyta alatt, valakihez — a' dolognak tudójához férjhez menne — mind kettőjüket paráznáknak kell tartani, és a' Gyülekezetből szokott móddal ki rekeszteni. 5) Az akármí rendű és vallásu Pap pedig — a' ki azon idő alatt azokat, bizonyos on tudva össze kötné — az Ország' közönséges határozásánál fogva, hivatala és becsülete elvesztésével büntettetik. Canon LXXI.

178. Valyon minden paráznaság hozé elválást?

Nem minden idegen testel való össze ele-

gyedés mondathatik parásznaságnak; és a' szerint elválást sem hozhat magával. Az esetek e' tárgyban, következők:

1) Ha valakinek a' Mátkája, vagy felesége ellenségtől, vagy tolvajoktól elragadtatván, erőszakosan megszorittatik, és terhbe' ejtetik, az elválásnak nem lesz' helye.

a) Mert nem a' boszszuval illettetett kell meg büntetni, hanem azt, a' ki boszszut tett.

b) A' testen ejtett szeplő, midőn a' lélek ártatlan, elválást nem mivel, minthogy a' bűnnek szabad akarat szerént valónak kell lenni. 3) Maga az ISTEN az eljegyzett de erővel megszeplősített szűzet minden büntetés alól feloldozza 5 Mos. XXII. 25 — 27.

2) Ha az aszszony tudatlanságból fogadta ágyába azt, a' kit önn' férjének lenni gondolt. Mert a' vétkek a' cselekedőnek indulatjából és szándékából íteltetnek. Itt az aszszony tsalárdul nem cselekedett, hanem megcsalattatott csalárdsággal — szándékán kívül adván meg magát másnak. *Sylvan. pag. 131.*

3) Ha a' férj előtt eléggé tudva lévő parásnaságba' való esés után, az ő férjétől tudva és meggondolva a' menyegzői ágyba' befogadtatik. Mivel a' férj ezen cselekedetével azt láttatik bizonyítani, — hogy felesége hibáját elengedte.

4) Ha a' férj maga vólt szerzője annak, hogy felesége magát a' megfertéztetetésre ki tegye.

Mert a' férj nem lehet boszszuállója azonbűnnek, melynek maga szerzője.

5) Ha mind ketten egyenlő bűnben lélegzenek. Mert az egyenlő gonosz cselekedetekért kölcsönösön lakolnak. *Sylván. pag. 131.*

6) Ha a' feleség férjét megholtnak lenni gondolván, máshoz férjhez megyen. *Haveman. pag. 406, 407.*

179. Valyon az ártalmas félnek meg kell-e engedni a' Házsságot életében az ártatlannak?

Ezen kérdésre azt mondotta hajdon *Luther*, hogy ha helye volna ma, a' paráznának megölettetést rendelő *ISTEN Törvényének* — úgy ezen kérdés' megfejtésére nem lenne semmi szükség: mert, ha megölettetnék, azontúl nem volna mit kívánni többet. Ő sok másokkal az ártalmasnak megengedi a' Házsságot. Az okok ezek: 1) Mert felbontatott az első Házasság' kötele — szabad azért ujjatkötni. 2) Az Apostol határszabása ez: A' kik magokat meg nem tartoztathatják, Házasságban éljenek. 3) Jobb tisztességes Házasságban élni, mint magát, a' fertelmeskedésre adni. Hogy a' nagyobb rosszat ki lehessen kerülni, meg kell a' kissebbet szenvedni.

Mások tagadják, hogy az ilyeknek Házasságot kelljen engedni, a' következendő okokból 1) Mert a' ki oly gonoszul elszakasztotta a' Házassági kötelet — méltatlannak találta új Házasságra. 2) Nem lehetne azt menyegzői ágyba fektetni, kit az ISTEN Törvényének értelme szerint életétől kell meg fosztani. 3) Hogy a' vétkező, vétkének hasznával éljen, hallatlan dolog. 4) Az ily' kedvezéssel láb adatik a' leggonoszabb parásznaság vétkére. Haveman p. 408. A' tagadó véleményt követi Sylvanus az ő Trigájában (Hármos könyv) hosszas okoskodások öszve füzésével a' 15, és 34 lapon. Ugy a' Papi LXXI-dik Canon is. És a' mely Pap az ilyeket öszve köti, azt nem csak Letétel, büntetésével, hanem a' Gyülekezethöl való kitalással is meg kell büntetni. a' LXVI. Canon szerint.

Mindazáltal az ellenkezőnek gyakorlása nagyon keletben. Letéven t. i. bizonyos summa pénzt az illető külső tisztviselőnek, és az Eklésiát megkövetvén, a' kir. függő petsétes levéllel megerősített Püspök, ezen kötélből feloldja, és a' másod Házasságra való lépésre felszabadítja

Jegyzés. Kivánta vala ugyan az Uralkó. Felség maga eleibe vitetni a' Ligá alolli feloldozás kérdését is — de mivel azt törvény szerint azon forum oldozhatja fel a' mely abba vetette — a' pedig, a' Hazabeli forum — a' Fel-

ség csak pro revisione parancsolhatván fel a' való pert maga eleibe': látni való hogy a' Superintendens, vagy Generalis Synodus' jussa és dolga a' Liga. Vid. Decr. Exc. Regii Gubernii de Anno 1832 Nro. 91, 6019. Emellett a' felhozott fő kormány Széki szám alatt, helyesen parancsoltatott, hogy a' Liga alá vetve volt személyek — absolutiojok előtt — egy valláson lévő Paptól is, meg ne eskettesenek, hanem mikor a' szokott normalis kérdések elejekbe' tétetnek, annak a' kérdésnek is elejekbe' kell tétetni: Ha nem lettek volna-é Ligába' vetve? Mely aránt ha kétségeskedés támadna, addig ne copuláltassanak, míg az őket megítélt forumtól bizonyító irások nem lenne feloldoztatások felől.

180. Az igaz, vagy nyilvános paráznságon kívül, vagyon-é valami más oka a' Válásnak?

Igen is, valami paráznság' okát foglal bé — az IDVEZITŐ út mutatása nyomán. Mát. V. 32. — Paráznság' okát foglal bé pedig, minden rutság, mely által a' Házassági hűség meg szegetik, és bántatik. Mert a' jozon okosság tanítja, hogy a' Törvény rendelkezésének helyet kell adni, minden oly' ügyekben bajokban, melyekben a' törvény' oka feltaláltatik. És már a' Házassági hűséget meg sértő gonoszságot

magokban foglaló — és így, paráznaságokat tartó ügyek bajok, a' következendők:

181. Először, Mi az állított Paráznaság?

Oly rútság, mikor igen terhes erősségekből, 's hozzá vetésekből, erőltető állítás származik az aránt, hogy a' fertelmeskedés, vagy paráznaság végbe ment. Mely a' Protestansok Törvényszékeiben a' válás' megítélésére elég-séges. Állítottnak mondatik, az igaznak vagy nyilvánosnak ellenébe' téve — nem mintha végbe' nem ment volna, hanem a' próbálás módjáról, mivel hogy csupán erőszakos, terhes, 's legközelebb járuló hozzávetésekből próbáltatik. p. o. ha a' Férj a' kurvával megszökött, azzal edgy ágyban láttatott, egyedül az edgyedül valóval, mezitelenen a' mezitelennel, titkos, és arra alkalmas rejtekhelyekben, kikeresett órákon 's a't. A' R. egyházi törvény ítélete ez: A' fertelmeskedésnek ily' erőszakos és bizonyos gyanujára lehet való ítéletet kimondani, C. 12. X. de Praesumpt. A' Hieronimus-é ez: Akár holott megvagyon a' fertelmeskedés gyanuja, ott a' feleség szabadon elbocsáttatik.

182. Ugyan mit mondanál az oly' esetre, melyben fajtalan móddal, a' me-

zitelen a' mezitelennel, az egyedülvaló, az egyedülvalóval, azon egy ágyban találtattak, 's rajta kaptak?

Ugyan már csak azzal is nem vété a' Házassági hűség ellen a' szemérmetlenfeleség, hogy parásználkodásnak okáért a' férfit a' menyegzői ágyba' befogadta, bár ha telyesen meg nem próbáltatik is bajoknak egymással való végezése, mely egyébaránt oly keményen és erőszakoson állítatik, hogy a' felől kételkedni nem lehet? Tegyük fel azt is, mint bizonyost, hogy a' parásznaság épen a' valós cselekedetre ment, de akármi akadály miatt végbe nem méhetett: Valyon nem befoglalja-e csak ez a' kész szándék is a' parásznaság okát, melynek majd semmi hijja nem volt, melyet nem különösön a' terhbe' ejtésben kell annyira keresni — a' mi ki is maradhat, ha a' közösülés vegbe' ment is — mint a' Házassági hűség' megrontásában Böhm. L. IV. T. XIX. § 27, 28. Strick. ad Brunem, p. 682.

183. Valyon lesz' é igazságos Válasra való ok?

Ugy ítéltek hajdon a' törvény szerzők — a' Keresztyén Császárok is — Theodos. — Valetinián, kik a' terhes gyanunál fogva feleségeiket elbocsáthatásra méltókuak ítéltek.

Ezeknek Rendelésekhez alkalmaztatott mód gyakoroltatott e' Tartományban is az elébbi időkben is, a' mint az Egyházi fő Tanátsi határozásokból elég világos.

184. Mi foglal magában másodszor paráznaság okát?

A' gonoszul való elhagyás. Mert a' Házassági hűség ellen, szint' úgy vét az elhagyó, mint a' parázna: minél fogva helyet készít a' válásra. Böhm. L. IV. T. XIX. §. 30, 39.

185. Hol találod alapját?

Nem csak a' KRISTUS' szavai foglalják bé titkon, hanem PÁL nyilván wondja, 1 Kor. VII, 15. Hogy ha a' hitetlen elmegyén, ám menjen el, nem vettetett rabság alá az atyafi, vagy keresztyénaszszonyi állat az ily' dologban. Az az; Há a' hitetlen nem akar edgyütt lakni keresztyén Házastársával, itt a' keresztyén esmerje meg maga szabadságát, és ne gondolja magát annyira iga alá vettette lenni, hogy vallását hagyja el inkább mint elveszesse hitetlen Házastársát. A' KRISTSért ez okon kellett elbocsátatást alkalmaztatja Sz. Ambrus a' fiakra, szülőkre, több egyebekre is C. VII. Caus. XVII. 2. 1.

186. Úgy de PÁL, pogány, vagy különböző vallásu Eretnekről beszél?

Ugy vagyon, a' mint állítja a' LXXII-dik Papi Canon: de alkalmaztatni lehet az egy vallásu k. Házásokra is. A' hitetlen ugyan is, a' Házassági kötél mivoltát nem érti — a' kereszttyén pedig, annak gyümölcsét eléggé esmeri. Mikor e' szerint a' Házassági szent hitet, elhagyással megszegi, a' hitetlennek sorosává lesz' —sőt a' hitetlennél alábbvalová. 1. Tim. V. 8. Strick. ad Brun. Lib. II. Cap. XV. § 26.

Egy valaki hitetlen — vagy Vallására nézt — mint a' Pogányok; vagy cselekedetére nézve, mint a' gonoszul elhagyó. Ez-az ő elhagyásával épen anyi kárt tesz' az elhagyott félnek, a' menyit tesz' a' vallására nézve hitetlen. Haveman. p. 412.

Az Elhagyás, vagy ágyra néző — mely áll a' Házassági tartózásnak makats megtagadásában: vagy lakhelyre néző, mikor valaki a' társától elkoboról más helyre. Itt arányoson az utolsó értetik, mely mindazáltal as elsőt is befoglalja.

187. Mit kell itt cselekedni?

Szorgalmas ügyelet alá kell vetni, 's ki kurkászni minden körülményeket. ha valyon nem a' panaszló személy adott-é okott az el-

hagyásra; valyon az egyedül — vagy nem mindketten szolgáltatnak-é elégséges okot az elmenetelre; valyon nem léha okokból származott-é a' háborgás? Éles béléatással meg kell a' Birónak mindeneket fontolni. Soroljunk ide némely eseteket. —

188. Hátha az elhagyásra a' panaszló, és elhagyott fél szolgáltatott okot?

Sokszor az elhagyatott személy, anyi terhekkel, 's alkalmatlanságokkal illeti az elhagyót, hogy az, az ily' eléggé megsirathatatlan házi gonoszból magát nem másképen, csak elhagyással mentheti ki. A' hol igazságtalanság az elhagyatottnak, elhagyás pontjából való per indításra lábat engedni, a' ki inkább büntetésre méltó, mivel hogy az elhagyásból való perlekedésre okot adott. Strik. ad Brunem L. II. C. XVII. §. 27. Sylv. p. 97.

189. Hátha állítja, hogy nints' megtartozkodhatásbeli ajándéka?

Esmerje meg vétkeit, alázza meg magát, és a' kit elfordult erkölcsével megbántott, 's istentelenségével magától elüzött, azt — maga jobb oldalra fordulván, bölcs emberek' környülvétele által hívja vissza Sylv. p. 97, 99.

190. Hátha a' gonoszul elhagyó', hosszas és szorgalmas keresés után is meg nem találhatik?

Ekkor az elhagyottfél hiteles bizonyító irást mutat bé a' Biráknak, melyel hitelessé teszi azt, hogy az elhagyónak felkeresésére, minden szorgalmát rá fordította, de meg nem találta, 's hol létit telyességgel nem tudja, melyet potolék hittel is megerősít. Ezeket meg kellett előzni, az elhagyónak lak- vagy szök helyében végbe' ment hirdetményes időzésnek, melyel az elhagyatott, a' Ház, tűz nélkülvaló szökevényt nyomozza. Egyházi Törvénykezető könyv. § 76. III. szám alatt. Azután az elhagyatott. 4 — 5 esztendőök — a' mint a' dolog mivolta javallja — telésével, az elhagyónak köteléből kiszabadittatik, és másodszori Házasságra bocsáttatik. a' LXXIII Canon szerint.

191. Hátha az'tán az elhagyó meg jön, és már elváltzott feleségét vissza kívánja?

Mikor annak gonoszsága nyilvános — főként ha már a' dolgon segíteni nem lehet, — nem csak meg nem hallgattatik; de méltán büntetés alá is vettetik, főkép' — ha több azon célra hajtó okok is tojulnak öszve. Béza. p. 235
Sylvanus. pag. 99.

192. Hátha távol létele szükséges, katonáskodás, vagy kereskedés 's több egyébnek okáért?

A' ki felesége tudtával 's edgyetértésével van távol, és a' házastársi indulatot le nem vetkezte: de nints' módja, alkalmatossága a' megjövésre, 's az edgyütt élés megújításra, a' még nem elhagyó. A' ki pedig társának ellenzézével meg nem gátolhatva kóboról, a' körülményekből íteltethetik meg, kinek tartathassék.

193. Hátha valaminémü gonoszságáért szökött el?

Néha a' férj, vagy feleség, a' keményebb büntetéstől féltében, megszökik és távol van — nem társának gyűlölése, vagy megutálása miatt: Az ilyennek önn' állapotjáról tudositni kell társát. Mert' mi lesz' akkor, ha mikor a' férj több ideig távol volt? ha telyeséggel nem tudatik hol mulat? ha az időközben társát maga állapotjáról nem tudositotta? Ki fogja tagadni, hogy az ilyen feleségét elhagyó szándékkal van, és gonoszul elhagyonak tartathassék? Bár ha felesége elhagyására nem a' gyűlölség is a' fő ok — hanem valamely feje vesztésit érdemlő büne — mely megesevén, azután felesége elhagyása iránti szándékát is kijelenti. Mert vagy áll vissza térő szándéka, vagy nem.

Az első esetben — ha vissza tér is, meg kell várni a' büntető Pernek ki menetelét; az utolsó esetben pedig h i t e t l e n ü l van távol, és egyszersmind feleségét elhagyja. Szándékát pedig onnét lehet kismérni, ha vagy levelével is kinyilatkoztatta, vagy pedig ha úgy lappang, hogy megkerítése nem lehets Böh. L. IV. Tit. XIX. § 41.

194. Hátha oly' gonoszságot követ el, melyért örökös rabságra ítéltetik?

Kétképen esik meg az elhagyás, és házassági hűség' megszegés — úgy mint arányzott, és arányon kívül való akarrattal. Arányzott a' Házastársnak önkéntes megszökése, paráznság 's a' t. Arányon kívül való, a' féle gonoszság, melyért a' férj kénytelené teszi magát, az örökös rabság, vagy szakadatlan tömlöztötetés' szennyének viselésére. A' ki az elébb lett dologban megedgyezett, megedgyezni láttatatik annak kénytelen következésében is; és a' kielő mozdítója a' tilalmas dolognak, alája kell adni magát mind annak is, a' mi abból származik. Hasonlólag, nem csak a' vét a' Házassági hűség ellen, a' ki azt szántszándékkal feltöri, hanem az is, a' ki gonoszsága által azt viszi végbe', hogy az ő büntetés alá való vettetése miatt, a' Házassági köteléknek temérdek fogyatkozást kell-

jen szenvedni. Az a' feleség ugyan is, a' mely lopásért, örökös tömlötzbe' záratik, arányon kívül, gonoszul tehetetlenné teszi magát arra, hogy többé férjével edgyütt lakhasson. Meg edgyezvén tehát edgy oly' vétékben, melyért tudta, hogy legalább is örökös rabságot szenvednie kell, megedgyezni láttatott a' Házassági hűség' megszegésében is, mely abból származik, hogy az a' féle bünnel és büntetéssel a' Házassági hűség békességben meg nem állhat. Böhmer. Lib. IV. Tit. XIX, §. 39.

195. Ha a' férj ellenségtől elfogattatik, valyon a' fogság felbontja-é a' Házasságot?

Igaz, hogy a' fogság magában a' Házasságot fel nem bontja — ha szintén semmi reménység nints is a' férjnek kiszabadulhatása felől, úgy hogy annak inkább tsak halálát lehessen várni. Mivel hogy a' rá következő eset (casus superveniens) a' Házasságot el nem bontja. Strick. ad Brun. p. 683. Ha pedig bizonytalan, ha valyon él-é? és hol? ez esetre a' k. Császárok 5 esztendőt parancsolnak elvárni, melyeknek eltelések után szabad férjhez menni. Novell. de Nuptiis Cap. VII. de Captivitate.

196. Az ily esetre, nints' e'valami egyházi fő tanátsi Határozás?

Igen is — ama veszedelmes időkben, melyekben a' Törökök és Tatárok gyakor beütéseket tettek ezen Tartományokba', és magokkal sokakat fogságba' vittek, a' foglyokról tettek Határozások. Az 1606-beli XXVIIIk Canon így vagyon: Az ellenség' fogságában lévők feleségeiktől — s megfordítva, megvárattassanak, valameddig életben lételeket érthetik. Hogyha pedig életben létek bizonytalan lészen az aszszony 3 — a' férjfi 4 esztendőt várjon el.

Azonképen határozottatott EBDÉLYnek amaz igen keserves és gyászos állapotjában a' Tartománybeli 'Sinathan 1659-k esztendőben: Megforgatván a' Szent Gyűlés szorgalmatosson az elmúlt 1657, és 1658 esztendőben mensibus Julii et Septembris Pogányok' rabságokba' esett foglyoknak és itthon maradott feleségeknak vagy férjeknek állapotjokat; mivel szüntelensollicitálnak bennünket, hogy ad secunda vota transmittaljuk őket. Végeztük közönségesen az Eklésiának 1606-dik esztendőben ezen dologról irt XXVIII-dik Káno-

na szerént: Hogy az itthon maradott felek, három esztendeig várjanak, és ha az idő alatt semmit felölök nem hallanak a' Partialis előtt comparéálván fide mediante fateáljanak, hogy ők az idő alatt semmit felölök nem értettek, sem izenetet sem levelet nem vettének, és így ad secunda vota transmittáltassanak. A' kik pedig vagy hallanak vagy értenek vagy izenetet, vagy Levelet vesznek, tamdiu várakozzanak.

A' kik pedig megestenek, nem várván semmit, sem tudakozván férjeiknek állapotjok iránt; vagy feleségeiknek életek felől: azokat a' külső tisztektől megbüntettetvén a' reconciliatiora admittaljuk ugyan: de mint egyebek, szintén úgy ők, a' három esztendőt várják el, mint a' felsők. Azt pedig, a' 3 esztendőt számlálni kell a tempore captivitatis.

197. Hátha vissza jön az, a' ki megholtnak gondoltatott vala, 's máshoz férjhez ment feleségére rá talál?

A' fő Egyházi Tanács' 1606-k esztendő-ről való határozása így vagon: Mikor pedig a' férj az ellenség tömlötzéből kibo-

csáttatván, vagy kiváltatván vissza jövend, azonközben máshoz adott Házastársát, tartozik igen is magához visszavenni. Különben — mig társa élni fog maradgyon özvegyiségben, az ISTEN beszéde szerint. Rom. VII. 2. 1. Kor. VII. 39.

198. Mit mondasz az ily' Házasságból származott gyermekekről?

Az utolsó férjtől fogantatott gyermekek ugyan, törvényeseknek vétetnek, de Apjoknak vissza kell azokat adni, vagy ha a' feleség' akarhatja oda járul — és az első férj nem fog ellent mondani, osszák fel. Sylván. p. 103.

199. Hátha megjövén, máshoz férjhez ment feleségét vissza venni nem akarja hanem mást akar venni?

Szoross igazság szerint tartozik vissza venni: mert, menthető tudatlanságban forgó felesége előtt meg volt halva, és az, a' hasonlótévelygésben forgó Eklézsiának végzéséből ment férjhez, hol a' kötel nem volt valósággal elszakadva, csak megtáulva: mely a' tévelygés' félre háruulásával megint megerősödik. Az 1606 beli 'Sinat végzése szerint, ha vissza venni nem akarja, társának életben létéig maradjon özvegy. Rom. VII, 2. 1 Kor. VII, 39. Azon-

közben a' környülményeket meg kell fontolni. Ha a' feleség a' másik férjétől gyermekeket fogadott — ha most is terhes — ha ő maga mást vejénd — más helyre telepedik 's a' t. megengethőnek látszik. Sylván. p. 104. 105.

200. Hátha a' férj vissza kéri feleségét — az uj férj pedig által engedni nem akarja, hanem azt — nem kedve elenére, megtartja, 's él vele?

Ily' cselekedet' következésében való perbe' szollittathatja feleségét. Mert mincutánna az ő felesége férjének életben létéről esméretet szerzett, testiképen utolsó férjéhez ragaszkodván, paráznává tette magát. Megkivántatnék azért ily' esetben, hogy mind a' feleség, mind az utolsó férj, az esméret vétele után egybe' felkúvén — ha a' paráznaság' rendes büntetésével is — melytől talán a' közönséges össze kötés fel menthetné — rendkívül mind az által valamivel büntettetnek. Strick ad Brun. Lib. II. Cap. XVII. § 20.

201. Hátha a' feleség az uj férjtől elszakasztatni nem akar?

Kénszerittethetik. Mert a' Tudosoknak bevett rendszabások ez:

Sententiam contra Matrimonium latam nunquam transire in rem iudicatam		Házasság ellen tett ítélet meg nem áll, 'S megítélt dologgá soha in- gyen sem váll.
--	--	--

Mert a' Házassági ügy, edgyarányu a' büntető perrel. Azonban itt is meg kell fontolni a' környülményeket. Ha hogy 1) a' feleség, távól lévő férjéhez való hűségét, és állhatatosságát elég hosszu ideig megbizonyította. 2) Hogy az Ek-lézsia meg edgyezésével lépett uj szövetségre. 3) Ha már gyermekeket szült, 's a' t. Sylván p. 104. A' törvény keménysége és gyakorlata nyomán kényszeritni lehet, mind a' férjet, felesége' vissza vételére, mind a' feleséget, első férje' elfogadására. A' Törvény Tzikk — maga egész kiterjedésében így következik. Ez elmúlt ve-
 „szedelmes időkben jött volt ilyen alkalmatlan-
 „ság bé közinkbe, hogy némely ember fele-
 „ségét, és felesége is urát elhagyván, azonban
 „rabságban lévő atyánkfiainak is feleségek, né-
 „melyek tudván urokat életben lenni, hitekről
 „meg nem emlékeztvén, férjhez mentek és men-
 „nek, rab uroknak is javokat elhordván, 's té-
 „kozolván. Ha a' Papok székén vissza ítéltet-
 „nek is hitek mellé, nem redeálnak. Némelyek
 „pedig e' féle személyeket házoknál tartanak
 „és lappangtatnak.

„Melyről concludaltunk úgy, hogy ha mely
 „személyt- akár férfi, akár aszszonyi állatt lé-
 „gyen az, de vissza ítélnék a' Prédikátorok,
 „kötelesek légyenek hitek mellé redeálni, és
 „istenesen élni. Ha hol rabságból megszabadult,
 „vagy megszabadulandó Atyánkfiainak felesé-

„gek férjhez ment lészen, 's megszabadult ura
 „mellé vissza redealna, 's ura nem recipiál-
 „ja, elvitt és tékozlott javait, tartozzék urának
 „vissza fordítani. Melyet ha nem cselekednék,
 „a' tisztek, kötelességek szerént, tegyenek ple-
 „naria satisfactiot, ide értvén a' férfiakat is,
 „kik már feleséget vettek életbeli feleségekhez
 „való kötelességeik ellen.

„A' kik valakinek feleségét meg nem ad-
 „nák — hiti mellé urához nem bocsátának, azo-
 „kat, comperta rei veritate, eo facto statim in-
 „ducentorum florenorum Hungaricalium onus
 „incurralt személyeknek pronuciáltunk. Et vi-
 „gore praesentis Articuli, a' tisztek, exclusis
 „omnibus juridicis remediis de facto exequal-
 „ják is. A' tiszteket is, ha kedveznének, hason-
 „ló poenaba incurraljanak, és modo praenota-
 „to exequaltassa rajtok a' Director.

„Ezt pedig az Articulust értjük, nem csak
 „a' rabságban forgott személyek felől — mint
 „némelyek magyarázni akarták, hanem mind
 „azokról, valakik a' Sz. írásban specificalt ca-
 „susokon kívül, Házastársak mellől elállanak,
 „ilyen declaratioval, hogy ad instantiam laesae
 „partis, annak a' Vármegyének vagy Széknek
 „tisztei, a' hol találtatik lenni az ő Házastár-
 „sa mellől elállott személy; admonealja a' visz-
 „sza menésre: melyet ha amaz nem cseleked-
 „nék; úgy tegyen 200 forintig való Executiot,

„ez jelenvaló Articulusba' inseralt mód szerént.
 „Et post factam Executionem, ujjabban admo-
 „nealja, mellyet ha akkor is megvetne, toties
 „quoties azt fogná cselekedni, exequaltassék raj-
 „ta, az az articularis poena. Hogy ha pedig
 „anyi java nem lészen, hogy az articularis poe-
 „na exequaltathassék rajta, kössék nyakon, 's
 „adják hitestársa kezébe.“ Comp. Const.
 Part. I. Tit. I. Art. 3.

202. Az ily esetek aránti módosítá-
 sokról, nem tétetett e' valami Ha-
 tározás?

Igen is: épen azon esztendőben, melyben
 eme Törvényczikk az Országgyűlésén szereztetett
 1664-ben, egyházi fő tanátsi ily' határozás is
 tétetett a' Tartományi 'Sinatban: „A' contu-
 „max redealni nem akaró Parsnak — ki minden
 „igaz oknélkül elhagyja férjét, vagy feleségét,
 „az Eklésia előtt való Processussának modali-
 „tását ez Gyűlésünkben e' képen determinál-
 „tuk:

1) „Az Eklészia meg hallván vádolásokat,
 „és ha kívántatik bizonyságokat is bé vévén,
 „ha nem talál elégséges okokat az elválásra,
 „pronuncialja, hogy redealjon az deserens pars.

2) Az inocens, a' ki recipialni akarná
 „a' deserens personát, de ugyan nem akar
 „ez redealni, addig ne liberaltassék, mig az

„Magistratus, és Eklézsiái fenyíték potestas által nem cogaltatik.

3) Ha a' külső potestásnak kényszerítésével is — melynek procedalni kell — nem gondolna a' deserens, az Eklézsia az olyantvesse a' külső potestas büntetése alá, mint fidefragust, vagy fidefragát. Azonban az Eklézsiától is — praemissa admonitione, et termino reductus definitio az Ecclesiastica Disciplina szerént; a' Templomból excludaltassék, mind fidefragus, et disciplinae Ecclesiasticae contemptor, juxta illud: Fiat tibi tamquam Ethnicus, et Publicanus Mat. XVIII.

4) „Ezek így praecedalván, az innocens pars, a' contumaxtól absolutiot kívánván, merito liberáltathatik, és ad alia vota transmitáltathatik.“

203. Mi az harmadszor, a' mi paráznság okát foglal bé?

A' Házastárs élete ellen hányt lesek. Mert a' ki Házastársa' életére törekedik, méreggel — megölésére való czélozással — inkább feltöri 's láb alá tapodja a' Házassági hűséget, mint az, a' ki paráználkodott: a' midőn a' Házassági szeretettel semmi nagyobbára nem ellenkezhet, 's annak állatját inkább öszve nem törheti, mint a' ki menyegzői ágya' társára el-

lenséges indulattal rohan, és az ellen halált intéz és készít, bár ha ISTENi gondviselés alatt a' kimenetel a' szándéknak mindenkor meg nem felel is.

Nints elégséges ok, melyeknél fogva az Egyházi Birák — az okossággal edgyezőleg — avagy csak időhaladékkal az ártatlan eleibe' ily Törvényt szabhassanak: hogy a' néki lest hányóhoz menjen vissza, a' kinél mindenkor készen áll az igen igazságos félelem' mentsége. Mert már egyszer az ily' félelem mindenkor állítatik (praesumitur) és hogy oly alkalmas kezességről gondolkodni se lehet, a' mely azt bátorságba' tehesse, 's az életnek minden veszedelmétől mentté tehesse. Mivel hogy az ártatlan megöletvén egyszer — azt mind az ártalmas féltől állított kezesség, mind a' törvény' menedékjei többé feltámasztani, 's az életre vissza hozni tehetetlenek. Sem a' hibás fél' ravaszágáért és megátalkodottságáért sőt éppen rokonvérontással fenyegetődzéséért, az ártatlan félnek, a' további házasságtól való elzárással, nem kell mint egy lelkiismeret' töreit nyakába kötni. Hogy azért néki az élet gyötremül, és a' halál vigasztalásul ne legyen — a' legigazságosabb elválasztásnak helye lészen. Böhm. Lib. IV. T. XIX. §. 31.

201. Ugy de—a' KRISTUS' válás okául csak a' paráznaságot tette?

Ha az igaz volna, miért hát hogy PÁL Apostol a' gonoszul vagy hitetlenül való elhagyásnak okáért a' Házasságot felbontani tanította? A' KRISTUS a' Házasságot, paráznaságért — és a' mi paráznaság' okát foglal bé, tanította felbomolni. A' honnan az Apostol helyesen ítélte, hogy az elhagyó — a' Házassági hűséget láb alá tapodja, 's a' Házassági szövetséget elrontja. Hasonló ok, az élet ellenvaló les hányás is. Béza p. 250. Sylv. p. 107.

205. Negyedszer mit állítasz még magában paráznaság' okát foglalni?

A' Házassági tartozásnak makats megtagadását: mely az elhagyáshoz edgyarányoztatik, mellyel a' Házassági hűség azon módon felbontatik 's le tapodtatik, mint a' hely változtatással, elhagyással. Erre pedig megkivántatik, 1) Hogy a' Házasság szokott mód szerént telyescdésbe' ment légyen. 2) Meglágyithatatlan megátalkodottság, melyre semmi igaz ok ne legyen; egyébaránt — ha helyes okát adja, hallgattassék meg 3) lépcsönként — 's lassu lépésekkel puhatolodzni, hcgy annál tisztábban ki kerüljön a' makatsnak szándéka, és a' lappangó ok világosságra jöjjön. Az Apos-

tol azt parancsolja 1 Kor. 2—4. A' paráz-
 naságnak eltávoztatásáért minden
 férfiúnak tulajdon felesége legyen,
 és minden aszszonyi állatnak tulaj-
 don férje legyen. A' férfiú a' minemű
 jó akarattal tartozik, megadja az ő
 feleségének, hasonlatos képen az
 aszszonyi állatis a' férfiúnak. Az asz-
 szonyi állat nem bir az ő saját testé-
 vel, hanem a' férfiú: hasonlatosképen
 a' férfiú nem bir az ő saját testével,
 hanem az ő felesége. Ha azért edgyik a'
 Házastársak közzül, abban a' nyakas makats-
 tságban meg marad, a' házassági tartozást meg
 tagadván, és semmi unszolásokkal is az ágybe-
 li egyesülésre magát rá biratni nem engedi,
 akkor a' Házasság' végczélját felfordítja — a'
 Házassági szövetséget meg rontja. Az ártatlan
 félnek vissza kell adni szabadságát; kinek új
 Házasságra való lépést is kell engedni: az ár-
 talmast pedig hitszegés — örökös kötélbeli —
 néha számkivettetés' büntetésével is szorongat-
 ni. Miveletében ugyan is a' Házassági tartozás'
 megtagadása, gonoszul elhagyást foglal bé.
 Mivelhogy nem cselekedni, és nem törvénye-
 sen cselekedni, mind egy.

206. Hátha a' megtagadásnak helyes
 oka van?

A' szemes Biró dolga, pontosan utánna

járni a' makattság okának. Néha elfordultsággal
 vagyon a' Házassági tartozásnak véghe' vitele
 egybekötvetve, oda arányozva tudni illik, hogy
 minden gyermek foganzas kikerültessék. Mi
 ellenkezik már inkább a' Házassági hűséggel,
 mint a' férjtől elszenvedhetetlen, és a' Házas-
 ság czélját semmivé tévő ily' gonoszság?

Néha megesik, hogy a' szerfeletti tehetős-
 séggel biró férfi szolgáltat okot a' Házassági
 tartozás megtagadásra. Böhmer hoz fel ily' e-
 setet. „Néhány esztendőkkel u. m. ezelőtt ho-
 ,,zattott volt a' mi karunk (facultas) eleibe oly
 ,,eset, hol a' feleség megtagadta férjétől a' ve-
 ,,le lakást, mivel hogy az szerfeletti tehetős
 ,,volna, minek okáért azt állitá, hogy készebb
 ,,volna, gyermeket szülni, mint férjének en-
 ,,gedni. Megesvén a' megvizsgálás orvosi itélet
 ,,nyomán, kitettzett a' feleségtől állitott — az
 ,,a' szertelen, és minden határt meghalado tu-
 ,,lajdonság, melyel az I, önn' makattségát, nem
 ,,csak igen ki tisztította, hanem tehetetlen-
 ,,sége okából elválasztatását is kérte. Ez eset-
 ,,ben a' Házasság el bontatott, nem anyira az
 ,,aszszony makattségáért — kinék a' Házassági
 ,,tartozás megtagadására elégséges oka volt
 ,,— mint némü némü tehetetlenség' okáért,
 ,,mint hogy a' természet szerfeletvalóság-
 ,,gal is tud hibázni. Ez okáért az aszszonynak

„uj Házasságra való lépést kellett engedni.,,
Böhm. Lib. IV. Tit. XIX. § 32.

207. Szintén hasonló esetjelenik meg az 1667-beli 'Sinati folyamatak' rendében. Hol M. A. I. R. férjétől a' szerfeletti egybe' fekvésért, vagy egybe' fekvésbeli vissza élésért — a' ki mind paráznának, mind elhagyónak ítéltetett — elválasztatott. A' hosszu, és több okokkal megtámogatott ítéletnek ide tartozó rövid summája ez: „Paráznának ítéltetett. Mert a' Felperes férj a' Házasságbeli edgyesülést, nem tisztaságára, hanem fertelmességére gyakorolta a' Házasságnak rendkívül való hosszas időt és módot követvén el az öszve menésben feleségével; annak cselekedetiben nem mértékletességet, hanem pogányi telhetetlenséget követvén: holott az Apostol szavaként, az ISTEN előtt kedves Házasságnak fertéztetlennek kell lenni. 'Sid. XIII. 4. Megfertéztetik pedig a' telhetetlen gyümöltstelen mértékletlenséggel. Mely gyümöltstelenséget, ha a' szemérem nem tartoztatna, specificálnánk, de hogy másokat meg ne botrántkoztassunk, elhalgytunk. Az iráson kívül az igaz Ratio is azt tartja, hogy omne nimium in suo genere est vitium.

„Feleségét hitetlnül elhagyónak a' Felperes férjét, bizonyítják az Alperes fasiojából ez okok: Mert anyira terhelte az ösz-

„ve menéssel feleségét, hogy az ISTENÉrt kö-
 „nyörgött néki, ne cselekedjék úgy, mert meg
 „kell halni miatta. Kinek protestatioját, sikol-
 „tását, az rettenetes erőltetésből következett
 „rettegését, és nyavalyásságát a' Tanuk bé hoz-
 „zák, anyira, hogy ha még is az aszszony a'
 „férfi mellett lakott volna legfeljebb egy hol-
 „napig, megkellett volna belé halni. A' Házas-
 „ság pedig, az istenes Házastársnak nem ron-
 „tására, hanem segedelmére való ISTEN tör-
 „vénye szerént. I. Mos II. 18.

Nem kétkem hogy a' Természet itt is a'
 szerfelettvalóságban hibázott légyen; minek-
 okáért, tehetetlenség okánál fogva a' Házasság
 — ha orvosi megvizsgálás jött volna közbe, sem-
 misítettethetett volna.

208. Ötödször mit gondolsz még, a' mi
 paráznaság' okát foglal bé?

Ha a' Feleség gonoszul magtalanságot ké-
 szített magának, hogy ne fogadhasson, vagy
 gyermek szüléstől való féltében orvosi szerek
 által sűrűen szültidétlent. Mind két módon vét-
 kezik a' Házassági hűség ellen, és a' Házasság
 valóját elenyészteti. A' Törvénytudó azt mondja
 hogy az aszszonyoknak legfőbb, és
 kiváltabb kötelességek fogadni és a'
 fogantatottat védni. De ha az asszony a'
 maga méhét, hitetlenül úgy megvesztette, hogy

többé se ne fogadhasson, se ne szülhessen — nincs' semmi, a' mi az ő férje panaszszára, az elválást hátráltathassa. Mert ez az nagy gonoszság a' paráznasággal egyszerű, és a' Házassági kötelet elszakasztja.

Itt mindazáltal meg kell jegyezni 1) Hogy a' magtalanságnak nem természetesnek, hanem gonoszul megkészültnek kell lenni. 2) A' gonoszság bizonyosb légyen a' Napfénynél. 3) Lassu lépésekkel kell a' dolog folytatását tenni. Böhm. Lib. IV. Tit. XIX. §. 34.

A' Tudósok ugy itélnek, hogy mind ezek, az eddig elő sorolt okok a' Sz. könyv értelme szerént GENERVAT DABAR — LOGON PORNEIAS — paráznaság' okát — a' Házassági szövetséget megsértő rútságot foglalnak magokban. Azoknak mindazáltal, igazságáról, minéműségéről, és törvényességéről az egyházi fő Tanács határoz. Nints is annak többé helye hogy birói tekinteten kívül, jó indulatu kedvezésből válás essék. Böhm. Lib. IV. Tit. XIX. §. 44.

209. Mit kell még a' Válasokban meg gondolni?

Az Egyházi Fő Határozásokat, vagy a' 'Sinatok végezéseit kell szem előtt tartani, és szorgalmatosan követni. Az 1606-beli Tartományi 'Sinat' Határozása a' Válasról ez: Va-

laszszanak paráznaságáért — hitetlenül elhagyásért, és más — az ISTEN Ígében és a régi Canonokban kifejezett igazságos okokért; és azokat a Püspökséghez — az Ügyek' folytatásával, feljelentő Levelelkel és Transmissioval hiven küldjék fel. Az 1696-beli 'Sinat Határozása: „Extra manifestum adulterii casum, „hogy a' Partialisokon Divortium ne legyen, „sub amissione Honoris decernáltatott. In casu autem infidelitatis in Partiali prorsus ne „légyen, hanemha a' Kanon szerint megbizonyosodik valakinek hitetlensége, — a' szerint decernálhat a' Partialis, de a' Deliberatumot megmutatni tartozzék a' Generalisnak „a' Partialis — hanem a' kinek fáj, keresse a' „Generalist. A' kik pedig propter manifestum „Adulterium ligába vettetnek, prorsus ne absolváltassanak.

210. Determinatio anni 1716. „Jóllehet „ennekelőtte is in anno 1696, elvégeztetett „volt a' Sz. Generalistól, hogy extra manifestum adulterii casum a' Partialisok ne divortialjanak sub amissione Honoris: mindazáltal „nem observáltatott, a' mint kellett volna. Tet „tzett azért mostan is a' Sz. Generálisnak, hogy „jazon Deliberatum in suo vigore maradjon. A' „kik pedig propter manifestum adulterium

„divortiáltatnak, és Ligába' vettetnek, telyes-
 „séggel ne absolváltassanak a' Liga alól,
 „se Partialison, se Generalison. Ha pedig va-
 „lamely Méltóságos Házban talátnék is ilyen
 „casus, a' Sz. Partialis az olyan Causát cum
 „tota serie vigye a' Sz. Generalisra; de
 „maga ne divortiálja, sőt ne is pronuntialjon.

211. Determinatio anni 1729. „1) A' Sz.
 „Generalisnak in anno 1696, et 1716. ema-
 „nalt Deliberatuma szerint a' Partialisokon ex-
 „tra casum manifesti adulterii épen ne legyen
 „Divertium.

2) „In casu manifesti adulterii úgy lehet-
 „a' Partialisokon Divortium, ha legalább két
 „vagy három szemmel látott bizonyságok im-
 „portálják hitelesen valamelyik félnek paráz-
 „naságát: de úgy hogy ezen Deliberatumát is
 „a' Partialisnak, pro saniori revisione a' Liti-
 „gansok a' Superintendentiának, sub sigillo Sy-
 „nodali acclusában reportálják, addig ki ne
 „adassék azoknak.

3) „Urak, Fő Rendek, és Jobbágyos ne-
 „mes-emberek causájokban a' Partialisok etiam
 „in casu manifesti adulterii ne pronuncialja-
 „nak telyességgel, hanem a' Sz. Generalisra
 „transmittálják.

4) „Háromszéken a' Quindenan. és Parti-
 „alison inchoaltatnak a' Divortialis Causak: de

„azokon prosus ne pronuntialtassék, etiam in
 „casu manifesti adulterii divortium: hanem
 „transponaltassék a' causa cum tota sua serie
 „a' Communitasra. Melynek decisiojában a'
 „Communitas is tartsa magát, az első, máso-
 „dik, és harmadik punctumhoz.

212) Mi a' Váló perekben gyakorolni szokott mód?

A' Házassági Ügyek a' Vidéki, vagy Ke-
 rületbeli 'Sinatokban felvételnek, megrostáltat-
 nak, és le is folytattatnak, ki is mondatik a'
 jelenlévő felek hallottára az Itélet, de ki nem
 adatik. Valamint pedig a' Méltóságok és Ne-
 mesek fontosabb Ügyeikben is az Itélet — bár
 ha feljebvitel útján, az Egyházi Fő Ta-
 náts, vagy Tartománybeli 'Sinat eleibe' nem
 utasítottatnék is, a' Birák mindazáltal valamint-
 hogy eddig tselekedték, mint feljebb vizsgáló
 Törvény Szék Itélete alá való botsátását azok-
 nak, minekelötte kiadattatnának: ugy mostan —
 az 834-dik Esztendőben M. Igenben tartatott Sz.
 Generalis Széken szózatok többségével megál-
 littatott, hogy akármi sors és nevezet alá jövő
 Váló Perek, Felsőbb megvizsgálás végett, a'
 Szent Generális 'Sinatra felküldettenessenek.

213, Mít kell még itt megemlíteni?

A' F. Kir. Kormány Széknek az Idöbeli
 Cs. Kir. Felsőges Fejedelem Ö Felsőges Szent-

séges Nevében 1732-dik Esztendőben Mart. 4-dikén költ Parantsolatját, a' mint következik:

SACRAE CAES. REGIAEQUE CATHOLICAE MAJESTATIS PRINCIPIS TRANSILVANIAE. D. D. NOSTRI. CLEMENTISSIMI NOMINE.

REVERENDE NOBIS HONORANDE. Salutem et Gratiae CAESAREAE REGIAEQUE Incrementum.

„A' mely kegyelmes Decretuma Felséges „Urunknak de dato 4 Decembris Anni 1731 „proxime praeterlapso expedíáltatott a' Guberniumhoz. Abban Ö Felsége qua indisputabilis Supremus Judex in Causis Matrimonialibus „subditorum suorum Religionum Protestantium, „kegyelmesen méltóztatott parantsolni a' Guberniumnak ez iránt: Kegyelmeteknek adná „serio értésekre, és committalna felölle, a' modo in posterum, mind maga kegyelmetek, „mind alattvaló subordinatusi, arra szorgalmatoson vigyázzanak, hogy az Házások között „történhető Divortiumok nem másképen, hanem csak igen méltó, és kegyelmetek Egyházi constitutioi, és Consistoriale statutumi, úgy „kegyelmetek Theologusitól és Doctoritól közönségesen approbaltatott okokból légyenek. „Azok is pedig úgy, ha az okok törvényesen „elegedendőképen comprobaltatnak, és akkoronis

„in favorem partis innocentis legyen a' Decisio. Másként az egyenetlen Házások a' keresztényi békességes cohabitatoria placide disponaltassanak, a' közöttök lévő békételenkedő okok szorgalmatosan kikerestetvén, illendőképen orvosoltassanak. A' gonoszok és vakmerők ellen, minden igaz keménységgel, etiam cum imploratione Brachii secularis kell procedalni. A' hol pedig a' szükség quoad totum et mensam ideig való separatiot, vagy pedig Divortiumot elkerülhetetlenül kívánna és hozna magával; arról a' secularis Magistratus elegendőképen informaltassék, hogy maga Tisztit kövesse, és vihesse véghez.

„Melyeket is kegyelmetek így értvén és tudván, ahozképest alkalmaztasson és alattaválóknak is e' szerént promulgálván, szorgalmatosan observáltassa mindenütt. Mert különben ha az ellen találna valahol valami történni, kegyelmetek tartozik érette megfelelni. És úgy tapasztaltatván a' dolog, az Ő Felsége nehéz animadversioját, tamquam Mandatorum Reginorum non observatores, bizonyoson el nem kerülük.

„Ezen általunk intimáltatott kegyelmes Parancsolatját, és Positivum Mandatumát Ő Felségének kegyelmetek, a' mint feljebb is megíratott publicálván minél hamarább a' Guberniumot informálván, tudósítsa, miképpen vet-

„te effectumban, és mi formán fogja promul-
gálni. Sic facturis alte fata Sua Majestas Sa-
cratissima benigne propensa manet.“

E Regio Principatus Transilvaniae Gubernio. Cibinii, die 4. Mensis Martii Anno 1732.

GEORGIUS SORGER.

Episcopus Trans. p. t. Incl.

Gub. Praeses. m. p.

DAVID MAXAI.

Secretarius m. p.

214. Ha a' férj feleségét elüzte, vagy a' feleség férjét a' Házhól kihányta — Perfüggésben honnét teljen ki annak tápláltatása?

A' Szenvedőnek sorsához képest szokott a' Biráktól vagy külső Tisztségtől annak tartatása a' birtokban lévőknek javaiból meghatároztatni. Mert igazságtalanság volna, hogy az elüzettetett (sokszor ártatlan) Házastárs: az ártalmasnak gonoszsága miatt, az életre szükséges minden jóktól megfosztassék, az ártalmas fél pedig bővölködjék, 's a' szerént, gonoszságának mintegy jutalmával éljen. Ha pedig önn' hibájából vagon távol léte, férjétől élelmet nem kérhet. Ha v. m. p. 458.

215. Valyon ha Perfüggésben meghal

a' férj, elhagyó felesége, helyébe következik é?

Egy férjét maga vadságával, 's gonoszul való elhagyásával annyi örvénybe' bémerített aszszony, méltatlan arra, hogy holta után annak javait be nyelje. Egyébaránt szemes Ítéző Biró' kötelessége megítélni, ha valyon a' férj, vagy a' feleség volt az elhagyás' oka? és abban, a' környülmények javallásához képest azt határozni, a' mi a' természetes egyenességgel, és a' Hazai Törvényekkel megedgyez.

XVI. TITULUS.

AZ ÁGYTÓL ÉS ASZTALTÓL VALÓ KÜLÖNVETÉSRŐL.

216. Vagyon é az egymással rosszszul edgyezők között mindenkor helye az elválásnak?

Nintsen. Néha ugyan is oly' okok adatnak fel, melyek az igazi elválás végbe' vitelére nem elégségesek: mindazáltal a' megtörténtekhez képest, néha a' Birák' intézetén kívül is igaz válást hajtanak végre. Mivel igen ritkán esik az meg, hogy az egyszer ily módon külön vetettek, többé az edgyütt lakást megújtsák.

217. Melyek az oly okok?

A' Férjnek szerfeletti kegyetlensége: a' Feleségnek szünteleni veszekedésre motskolódásra való viszketege: a' Házások közzé beférkezett terhes ellenkezések: eltűrhetetlen erköltsők, részegség, 's több ilyen, melyeket a' Birák' megítélésére kell bizni.

218. Hány féle a' különvetés?

Két féle: edgyik örökös, mely tulajdonképen való elválást következtet, tsupán azt kivéve, hogy az ártatlan félnek, az ártalmasnak éltéig a' Házasságot megtiltják. Ezt — melyet sem a' sz. Irásból, sem a' józon okosság vezeték reguláiból megerősíteni, 's mutatni nem lehet — a' Protestansok megvetik. A' másik ideig való, mely a' Házassági edgyütt való társalkodást ideig felfüggeszti, oly' czélből, hogy a' Házastársok, a' magános élet' unalma következtetésében megtérjenek, erköltseiket megjobbitsák, és azontul tsendesesen, és békességesen edgyütt lakhassanak.

219. Miben különböz az Elválástól?

1) Hogy edgyiknek sem engedtetik más Házasságra való lépés.

2) Hogy a' Férj, felesége' tartására köteleztetik különben, hanemha az maga hibája miatt volna távol férjétől.

3) A' Házasságból származó hasznoktól meg nem fosztatik, és így Menyaszszonyi ajándékát is megtartja.

4) A' Házások közötti egymás helyébe' való következés nem akad fel. Hogyha mind az által az ártatlan, külön vettetés állapotjában meghal; az ártalmas, a' ki vád alatt vagyon, nem lehet, hogy a' Törvények' a' belli kedvezéséhez számot tarthasson, hogy a' különvetés reá nézve igaz elválássá válljon, melyre méltatlan az, a' ki azok ellen vétett.

A' szükség sűrget, hogy néha ennek az ideig való különvetésnek helyet adni kénytelenitessünk, melynek alatta még — ideig meddig a' Házasság' árnyéka lebegni láttatik, noha többnyire annak valója az, hogy az elméknek edgyessége telyességgel elenyészett. Böhm. Lib. IV. Tit. XIX. §. 49. Haveman. p. 456.

220. Hátha a' Perlekedő társak különböző Vallásuak?

Akkor a' Felperesnek követni kell az Alperes Törvénytörvényét p. o. a' Reform. Férfj R. Catholica feleségét a' R. Catholicum Consistoriumban — a' R. Catholica feleség pedig Alperes férjét a' Reformatusok Egyházi Törvénytörvényéken perli. Az Itéletet pedig úgy látszik hozni kell, mind a' két — a' Ha-

zában nem csak megszenvedtetett, hanem alapos edgyesség' Törvényeivel is megerősítettett Vallásoknak alapjai szerént, úgy hogy ha a' Reformatus férj telyesleges Elválást nyerne, a' Reformált Vallás alapjai szerént, a' R. Catholica feleség csak Részszeréntit, az az, a' kötélre nézve maradna lekötelve, vagy az ágytól és asztaltól való örökös különvettetésben. Méltatlanságnak látszik ugyan is, hogy vagy 'Sidók, vagy egyebek, önn' Vallások' alapjai nyomán kapjanak Itéletet. Ha mi terheletés éri pedig, az ily' Itéletnél fogva a' különböző Vallásu Házaspárokat, magoknak tulajdonítsák, hogy tudva, 's akarva, különböző Vallásut vettek magoknak társul.

221. A' gyakorlásban lévő mód mi?

Ez a' kérdés, alkalmason nem más módon világosíthatatik fel, hanem néhány — edgyik a' másiktól született — edgyik a' másik által származott, 's egymásból folyó Királyi Fő Kormányzék, és Méltóságos Fő Egyházi Tanátsi Rendelések' ide való sorolása által.

I. A' K. Fő Kormányzéknek, Méltóságos Fő Egyházi Tanátsunk által közölt ily Rendelését olvassuk akkori Superintendens T. T. Keresztes Máté Urnak de 20-ma Maji 1795. költ kerülő Levelében, a' különböző Vallás felekezettől valóknak Copuláltatások, és azoknak gyermekeiknek

megkereszteltetések aránt. Melyre a következendő történet szolgáltatott alkalmatosságot, melyet kifejez a' Mlgs. Fő Consistorium előterjesztése: „A' Borbély György, Kolosvári Ref. Lakós könyörgő Leveléből, bővebben is méltoztatik a' Fels. Kir. Gubernium által látni, és böltsen megítélni, hogy a' megnevezett Instans a' Kolosvári R. Catholica Eklésia T. Plébánussától, sok esdeklései után, is, meg nem nyerhetvén, hogy Házastársul magának eljegyzett R. Catholica Hiten lévő Máczédoniai Juliánával öszve eskettessék, és a' sok vexákat, melyeken az alatt által menni kényszerítettett, többé nem szenvedhetvén, kérése által úgy folyamadott Ms. Fő Consistoriumunkhoz, 's Fő Consistoriumunk úgy promoveálta annak ügyét a' F. Kir. Guberniumhoz.“

Melyre lett ily' Válasz:

Venerabile Consistorium. etc.

„Ad representationem ejusdem Supremi Consistorii de 8-va praeteriti Mensis E. D. C. Episcopum Transilvanensem super eo interpellatum esse ut praescriptum Novellaris Articuli, ad amussim per sibi subordinatum Clerum observetur, Supremo Consistorio in vicem sponsi significat. Claudiopoli Die 7-ma Mart. 1793. „Erre tétetett fenn tisztelt Püspökünknek ily rendelése: hogy juxta Appr. Const. Part. I. Tit. V. Art. 4. Papjaink a' férfi gyer-

„meket — ha a' férfi Reformatus — a' Leányt
 „— ha az asszony Reformata, kereszteljék. Ha
 „a' Házasulandók között a férfi Reformatus,
 „az asszony, vagy leány pedig R. Catholica:
 „a' férfit eskesse meg Refor. Pap, az asszonyt
 „vagy leányt pedig — hogy megeskettessék, meg
 „kell hívni a' R. Cath. T. Papot. Ha pedig nem
 „fogja felvállalni, annak megeskettetését, és a'
 „leánynak — ha tettzik magát Ref. Pappal meg-
 „eskettetni — eskesse meg, és vice versa. A'
 „kik pedig Sz. Vallásunkra a' nevezett Articu-
 „lusokban megirt történeteken kívül, által akar-
 „nak jöni, végyék bé.

Jegyzés. Ezen Rendelésnek alapja lé-
 vén az 1791-beli Diaetalis végezeseknek 53-dik
 Törvény Tzikkje — ugyan azért ide is béiktat-
 va következik, azon megjegyzésekkel és mo-
 dosításokkal, melyekkel edgyütt Fő Tiszt. Su-
 perintendens Abats János kerülő Levelében
 ddtó 2-dae Jun. 1798 volt közöltetve.

II. Az 1791-ikbeli 53-dik Törvény Tzikk,
 szóról szóra:

De aequalitate Jurium ac Liber-
 tatum, Liberique exercitii quatuor
 in Translyvania receptarum Religio-
 num.

„Quatuor receptae Religiones, vigore Le-

„gum Patriarum, benigno Diplomate Leopoldi-
 „no firmatarum (Articulis illis, qui Religioni
 „R. Catholicae praejudicassent, per Articulum
 „6, és 7. Nov. Artic. Anni 1744 jam sub-
 „latis) in aequalitate Jurium, ac Libertatum su-
 „arum, Liberique exercitii Religionis, non ob-
 „stantibus in contrarium editis Ordinationibus,
 „porro etiam conservabuntur.

Ezen fundamentomos, és az Ország Diplo-
 matica Constitutiojához tartozó Articulusban rö-
 viden egyszersmind és világosan az határozta-
 tik meg, hogy eltöröltetve lévén immár Rom.
 Catholicus Atyánkfiainak még az 1744-dik Esz-
 tendőben költ 6-dik és 7-dik Articulusok által,
 az azokban elő számláltatott terheltetések a'
 menyiben t. i. R. Catholicus Atyánkfiái, akko-
 ri időben, a' több Vallásokhoz képest némely
 megszorításokra nézve egyenlő jussal nem él-
 hettenek, az ezen Hazában bévett négy Val-
 lások jussainak, szabadságainak, és szabad Val-
 lásbeli gyakorlásainak egyenlőségében — sem-
 mi ellenkezőleg költ Rendelések ebben aka-
 dályt nem tehetvén — megtartassanak.

Ennél fogva szabadságában vagyon, vala-
 mint a' más három rendbeli bé vett Vallások-
 nak, úgy a' mi Sz. Vallásunknak is az, hogy
 azokat, a' kik Szentegyházunknak kebelébe'
 kívánkoznak, befogadhassa, és nintsen egy Pol-
 gári írott Törvényünk is, olyan, a' mely a'
 bévételt megtiltaná. Sőt ellenben, minden Tör-

vényeink annak szabadságát megerősítették. De ezen szabadság mellett, telyességgel IDVEZITÖNK' rendeléséről meg ne felejtezzünk, úgy hogy ha szintén más Valláson lévő Atyánkfiai ellenkezőt tselekednének is, azt mi ne kövessük. A' HRISTUS Tudománya szorossan kötelez bennünket a' Polgári törvényekhez való engedelmességre. Az Ország bölts Törvénye pedig, melynek máig is, mind a' négy bé vett Vallásra nézve egyarányu erejünek kelletik lenni, semmi más Törvény által el nem töröltetvén, A ppr. Const. P. I. Tit. V. Art. 4. nem ugyan a' bévételre nézve, hanem tsak azon személyre, ki Vallását változtatni kíváná, fel függeszti ezen szabadságot, az irt Törvényben elő hozott történetben, de akkor is azt parantsolja, hogy annak, a' ki prosequutio alatt vagyon, midön Vallását változtatni akarja, dolga a' hol kezdődött lefolyván, azután Vallását változtatni szabadságában áll.

Hogy tehát ezen Törvényhez is — mely a' jó rendnek fenntartására szereztetett, tökéletes engedelmességünket megbizonyithassuk, arra kell vigyáznunk, hogy a' bévételt — ha szintén egyenesen eltiltva nem vagyunk is — attól, a' Törvényben ki irt akadálnak elhárításáig hátráltatni igyekezzük, annyival is inkább ne hogy olyant találjunk valakit befogadni, a' ki talán nem meggyözödésből, hanem valamely fenyi-

téknék elkerülésére nézve kívánna Gyülekezetünkbe' felvétetni.

1) Nem elég pedig nekünk tsak ezen történetre kiszabott világi törvényt megtartanunk, mivel bizonyosan tudjuk, hogy IDVEZITÖNK-nek parantsolatai ennél sokkal többre terjeszkednek, és szorossabban is. Tudniillik nem tsak hátráltatnunk kell nekünk némely személyeknek bévételeket, hanem valósággal el is kell magunktól sokakat tiltanunk, mint p. o.

2.) Azokat, kik nem belső meggyőződésből, hanem valami Világi vagy Egyházi büntetésnek elkerülésére nézve akarnának Gyülekezetünkbe' bévétetni — mivel az ilyenek Sz. Eklé'siánk tagjainak épen nem, sőt inkább tsak Hipokritáknak neveztethek.

2.) A' megveszett erköltsü és tzégéres vétkekben élők, ha szintén semmi Birói fenyiték vagy kereset alatt nem lennének is: mivel az ilyeneket, ha Eklé'siánk tagjai közül valók lennének is, a' Gyülekezetből — mig magokat meg nem jobbitják — ki kell rekesztenünk, annyival inkább tehát bévenni tilalmaztatunk mind addig, mig annak hogy magokat megkívánják jobbitani, jeleit nem adják.

5.) Az olyanoknak is, kiket valami Világi méltóság Hivatal, vagy pártfogás ösztönözhetne, hogy Hitünk sorsossai közzé való bévételeket kérjék, nagy bátorsággal terjeszszük elejekbe', hogy a' KRISTUS Országa nem e'

világból való, és a' földi Messiásnak követői elvesznek minden ő ditsőségekkel egyetemben.

4.) Meszsze kell azokat is mi töllünk távoztatunk, a' kiket a' pénznek szerelme vagy reménysége indithatna a' mi Gyülekezetünkbe' való vágyódásra. Tudjuk ugyan is az Evangyéliomból, hogy a' Lélek árulóknak és vásárlóknak pénzek, az ő Lelkekkel edgyütt, a' veszedelemre mennek. Rövideden arra kell vigyázni, hogy magunk közzé, tsupán tsak olyanokat fogadjunk bé, kik józan meggyőződésből — minden világi tekintetnek félre tételével Sz. Vallásunkra állani törekednek; az ilyenekre nézve semminémű legkissebb akadály is elejkebe' nem tétetvén.

5.) Szorossan tilalmaztatnak minden Egyházi Rendeink, hogy más Valláson lévő rabokhoz és betegekhez, hivatlan, térítés végett menni ne mérészeljenek.

A' mi továbbá a' felyebb leirt Circuláris Rendelésnek azon részét illeti, mely a' gyermekek' kereszteléséről szól, arra is szorgalmatosan gondot viseljünk, hogy az 1791-dik Esztendőbeli 57-dik Articulusnak értelme szerint, a' hol a' Szülők különböző Valláson valóknak lennének, a' fiak az ő Attyok — a' leányok pedig az ő Annyok Vallásán lévő Pap által kereszteltessenek, és ugyan azon Vallásban neveltessenek fel, semmiféle ellenkező feltételeknek kötéseknek helye nem lehetvén.

Az ellenkező történetekben pedig — midőn vagy ezen Articulus, vagy a' felyebb citált Appr. Const. P. I. Tit. V. Art. 4. — a' más Religion lévő atyafiak által, vagy valamelyik által mi közülünk is megsértetnék, kötelességül ajánlom Tiszt. Esperest Uraiméknak, az Urban szerető Atyámfainak, hogy mindenkor ezen (specificus casusok) történetek aránt a' Tract. Curatoratussal edgyet értőleg, igaz és környül-állásos tudósításokat a' Supr. Consistoriumnak az illendő igazításba' való vételre nézve, megtegyék, 's engemet is az iránt tudósítsanak.

Utóljára, ugyan az irt Circularisnak azon pontjára nézve — mely a' különböző Valláson lévőeknek Copulaltatások aránt szól — az alatt — mig az ezen Fejedelemségbeli Reformat, Evangelica és Unitaria Religiokon lévő három Fő Consistoriumoknak edgyet-értésekből — az egyenetlenségeknek elkerülésére nézve — Felséges Urunkhoz az iránt 1794-dik Esztendőben Böjt elő Havának 19-dik napján tett alázatos könyörgésekre, valamely kegyelmes rendelés küldetnék — vagy különös Törvény által e' részben is valami bizonyos Határozás tétetnék, tartsák magokat az eddig is gyakorlott szokáshoz hogy t. i. a' Menyaszszony Papja tegye meg a' Házassági egybe' kötetést és esketést a' szokott mód szerént. Ezen Pontra is — ha valamely más Valláson lévő Atyánkfiai, az egyenlőségnek törvényén tul ter-

jeszkednének, az oly' esetekben magok tudósításokat ezentul mindenkor nékem, és a' Fő Consistoriumnak — a' Tr. Curatoratussal edgyett értőleg megtenni el nem mulatván.

Közelítne már a' feltett kérdés felvilágosítására, Felséges Urnknak a' különböző Válásuk dolgában 1802-beli Sept. 2-ikán kiadott — nevezetesen a' R. Cath. és más különböző Vallásuk között támadó Matrimonialis Ügyeknek a' R. Catholicum forum előtt lejendő folytatása aránti — 's aztán 1806-beli Majus 16-ikán költ 's megújított Decretuma: de a' mely a' Per alatt lévő kérdést, tsak homályban marasztja mind addig, mig nem az iránt, megállított Törvény Tzikk hozatik.

XVII. T I T U L U S.

A' VÁLÁS MIVEIRŐL.

222. Mi a' Válás' legközelebbi következése?

Hogy az ártatlan, az ártalmasnak jármából kiszabadittatik. Az ártalmas pedig, megbüntetés végett a' külső Tisztségnek által adatik, a' Gyülekezetből kirekesztetik, és az ártatlannak éltéig özvegységi kötélbe' vettetik a' LXXI-dik Canon szerént,

223. Hát a' gyermekekkel mi lesz?

Az elbontott Házasságból született gyermekeknek az ártatlan félnél kell tápláltatni, apjok költségén, mely szint úgy lesz' az ágytól és asztaltól külön vettetés esetében is. Hogy ha pedig az anya szolgáltatott okot a' válásra, az Apjoknál tápláltatnak, az Anya pedig a' gyermekek' élelmekre tartozókban segítséggel lenni köteleztetik. Böhm. Lib. IV. Tit. XIX. §. 48. Az elválás előtt született gyermekek örökösei is lesznek szülőknek. Trip. I. Tit. CVIII. Kittonits. Dub. 49.

224. Mi lesz' az elválasztott Aszszonyal?

1.) Hogy a' férjtől elválosztatott Aszszony, annak holta után, birtokához nem jut.

2.) Hogy a' paráznaságért elválasztott Aszszony, Menyaszzonyi ajándékát ugyan elveszti, de vele vitt javait megtartja. Trip. I. T. CV. Böhm. Lib. IV. Tit. XX.

225. Mit jegyezsz még meg utóljára?

Azt, hogy többnyire az Egyházi Biráknak — jó lelki esméretes 's Canonjaikhoz alkalmaztatott Itéllatok — telyesedésbe' vétel nélkül — az ártalmas félre való tekintetből által szokott iratodni. Mert az ártatlan fél tartozik a' külső Tisztségnak feljelenteni — ez azt Törvény útján megperelni: melynek következtésé-

ben, ha életét megtarthatja, özvegységi állapotban kell az ártatlan félnek éltéig maradnia. a' LXXI-dik Canon szerént. Az ártatlan elég ha a' Házasság köteléből feloldatván az ártalmast feljeleniti a' Tiztségnek, a' mely azt azon felyül megbünteti. Ki is ha akármí fenyítéken által ment, és az Egyházi feloldoztatást megnyeri, azontul senki nem vigyáztván reá, mással új Házasságra lépik. A' Pap körülvétezik ilyenkor mindenféle mesterséggel, hogy össze eskesse. Ha rá nem vétethetik, tsekély fizetéssel rá birt Oláh Papok által magokat össze eskettetik, 's így bűneikre bünt halmoznak.

XVIII. TITULUS.

A' MEG UJJITOTT HÁZASSÁGRÓL.

226. Mi a' megújított Házasság?

Az, mely azon személyek között kötöttek, kik azelőtt ítéletesen elváltak választatva.

227. Magános tekintettel helyre állíthatatik-e az öszvekelés?

Semmiképen nem. Hanem a' helyre állításra megkivántatik:

1) Az Egyházi Tanátsnak köz tekintete, 's megedgyezése, melynek ítéletéből az ártalmas fél kötélbe' vettetett, hanemha csak az ágytól, és asztaltól voltak külön vetve. Megkivántatik

2) Hogy semmi más Házasság ne jött legyen közbe'. Mert az első Férjnek a' tőle elűzöttet, annak második férjének holta után elvenni tilalmas. 5. Mos. XXIV. 4.

3) Ha haza ment volt a' válás után vissza, megkivántatik az atyai megedgyezés.

4) Meg kell ujjítani az Eklézsiái szokott szertartásokat, melyek nélkül a' Házasság nem áll.

228. Nints' e' valamely fő Egyházi tanátsi Határozás?

Tétegetten igen is a' M. Vásárhelyt 1741-ben, Jun. 25-dikén tartatott közönséges 'Sinatban ilyen: „Tetzett a' Sz. Generalis Gyűlésnek, a nunc in perpetuum „megtartani ezen rendet: „hogy ha valaki legaliter divortialtatik hitetlen „férjétől, vagy feleségétől, ha interea elméjét „változtatná, és akarná elébbeni feleségét vissza venni, akkor ujjólag eskessék öszve őket. „Mert a' legale Divortiumban 1) ugy consideratik, tamquam membrum mortuum, az Apostol szava szerént is az innocens parsnak „vinculumá alól akkor kivétegetten, et factae sunt, „ratione relationis ante actae, personae liberae, „minthogy eddig is némely helyeken meg volt „ez a' szokás.

229. Mitsoda esetekben van helye?

Először is: ha a' Házasság felek' edgyikének tehetetlenségénél fogva bontatott el a' Házasság, mely vagy semminek, vagy ideigvalónak lenni felvilágosittatott. Mások tagadják, mert ha állittatik is, hogy a' tehetetlenség nem volt örökös, elég az 1) hogy az elvászástáskor tehetetlen volt: tehát a' semmiség pontjából elégséges okra alapittatott a' válás. 2) Az új Házasságra törekedő férj, gyanu alá ejti magát: mert hol bizonyította bé tehetőségét?

Hogy ha pedig orvosok segítségével gyógyult ki, míg még állapota javallja, meglehet ujjitani a' Házasságot. Böhm Lib. IV. T. XV. § 40. Azon eseteket melyek itt magokat elő adhatják. elő számlálja §. 41.

Másodszor. Ha a' megholtnak gondoltott Házastárs vissza jöven, máshoz férjhez ment társára rá talál, az utobbszori Házasságot el kell hagynia, és férjével az elsőt meg kell ujjitania. Engau Lib. §. II. 218.

Harmadszor. Ha a' hitetlen — a' kitől való elválás a' Hit miatt esett volt — megtér a' K. Vallásra.

230. Valyon az ártalmas féellel, törvényes elválasztatás után megujjithatja-e a' Házasságot?

Meglehet a' következő feltételek' következtetésében: 1) Ha az ártalmas igazán megtér és igazi megtérésének tiszta szeretetének bizonyos próbait adja. 2) Ha az ártatlan fél nem kényszerítésből, hanem jó tettzésére hagyatva fogadja el. 3) Ha botránkoztatás nélkül eshetik meg a' megujjítás. 4) Ha az illetőknek megedgyezésével esik. 5) Ha megjobbulásnak bizonyos reménysége sugárol ki. 6) Ha azon Ekkleziiai szertartások' hozzájárulásával esik meg, melyek a' végbement házasságra megkivántat-

nak. Forbes. Theol. Moral. L. VII. Cap.
XIX. Sylvanus. pag. 27.

XIX. TITULUS.

A' HÁZASSÁG KÖRÜLTI KÜLÖNBÉLE ESETEKKÖL.

231. A' kétféle nemző-Taguaknak Her-
mophroditi) kell-é Házasságot engedni?

Esztelenhez illő szemtelenség volna, a' két
nemző-Taguakról költ anyi historiás felhózá-
sokat kétségbe' hozni, melyek oly személyeket
hoznak fel, kik mind a' két — férfi és aszszonyi
nemző tagjaikat mutogatták. Ily' néhány esz-
tendős gyermek hordoztatott Lejdában 1743-
ban, kiben mind a' két Nem a' legtisztább meg-
különbözéssel, 's tökéletességgel kitettzett, Lej-
dai hires Bontzó Siegfried Albin ítélete
szerént. Burghammer Dániel — mineku-
tánna feleségével hét esztendőket töltött Ma-
gyarországra Kanisa ostromlására menőj ut-
jában egy leány gyermeket szült: ki megvizs-
gáltatván, két nemző tagunak találtatott. A'

Carolus in Memorabilibus Eccl. p. 28. Beszélnék oly aszszonyról is, kinék a' férjétől három gyermeke volt. Ki Léjdában árva leányok' gondviselőjévé tétetvén, azok közzül néhányat terhbe' ejtett. Megvizsgáltatván mind két nemző tagja, a' legtehetősebbnek találattott. In iisdem Memorabilibus. Tom. II. pag. 265.

És — az ilyeknek kell é Házasságot engedni?

Ugy látszik azon nemző tagra nézve, a' mely a' másik felett tehetősebb. Hogyha mindenik Nem edgyarányos, álljon szabad választásban a' két nemző tagunak, melyikkel való életet válassza: hogy pedik a' másikkal élni nem fog, arról Hitet tegyen le. Teichweyer Med. Legal. Cap. XIV. Havem. pag 201.

232. Szabad-é a' kiherélteknek Házasságra lépni?

Minden törvényes Házasság megkívánja a' személynek tehetőségét. Tehát a' tehetetlennel kötött Házasság telyességgel semmi; 's különbféle veszedelmekre nézve meg se kell engedni. Böhm. Lib. IV. T. XV. §. 11. Béza pag. 274. Mert

1) Nem találattik ott a' Házasság célja,

a' szaporodás' reménysége. 2) Tisztességtelen társasági élet. Nem is kell az oly' leányt meg szenvedni, a' ki se szüz se anya nem akar lenni; ki állani azt, a' mi a' szaporodásra intéztetett — 's szülni még is nem akarni. 3) Edgy ily leány megtérhet — hogy kívánjon többé nem fertézteteni, hanem anyává lenni. 4) Ezekre ha Papi áldás ruháztatik az öszve kötéskor, a' csak tsufsággá válik.

233. A' Heréltnek — ha találkozik ki hozzá menjen, meg kell-é a' Házasságot engedni?

A' Herélték nem méltók a' kedvezésre, a' mint méltók a' vénék, sőt, hanemha épen goromba emberek által — vagy történetesen lettek azokká — meg se kellene őket a' köztársaságban szenvedni. Könnyen megeshetik, hogy edgy aszszony — ki azt gondolja magáról, hogy edgy oly' férjel meg elégedne — majd az állhatatlanság ösztönétől ingattatván, fajtalan társaságokba' bonyolodna. Strick. ad Brunem. Lib. II. Cap. XVII. § 11.

234. Hátha valamely Leány Herélthez akar férjhez menni?

A' Herélthez akaró — máshoz pedig férjhez menni nem akaró leány, mít akar egyebet, hanem hogy ő se szüz se anya ne legyen?

El tűrni azt, a' mi a' szaporodásra intéztetett, de szülni még is nem akarni — már az ilyennek ki enged meg? Ki hagyja azt — úgy mond Kokczéjus — helybe'? (in Consiliis p. 18.) Mi lesz', ha a' Herélthez köttetett leány, valamikor megtér, és a' mit Neme, 's a' Természet javall — kívánjon többé nem fertéztetni, hanem anyává lenni — valyon ekkor az ebben az edgyütt lakásban lett megedgyezése által meggátoltatik — é abban, hogy azzá ne legyen a' mire ötet ISTEN teremtette? Következés: Nem kell megedgni, hogy a' leány herélthez menjen.

255. Hát a' törpéknek — pujáknak kell é Házasságot engedni?

A' Természet néha éktelen kitsinységű emberkéket hoz elő, kiknek a' Házasságot nem könnyű dolog meg engedni, ne hogy azzal a' játzi természetnek idétlen szüleményeit által plántálni kívánni láttassunk. Egyébaránt, ha azon testetskéből valami buzog ki, és magát kipe'segni kívánja — ki itéli őket a' törben gyötretetni, és az oly' embereket telyesleg tömlötzbe' záratni? Haveman. p. 197.

236. Hát Némáknak, siketeknek, gutta ütötteknek, 's más nyomorultaknak?

Igen is, ha találtatik, a' ki az olyanhoz

menjen: de a' kit szükség hathatoson meg inteni: mert telyesedvén egyszer a' Házasság, attól többé vissza hátrálni, szabadságában nem fog állani.

237. Hát a' Bolondoknak?

A' Bolond — mint igazán az akarat hijányban van; hasonló az aluvóhoz, vagy nem tudóhoz: azért az ilyenek házasságot engedni nem kell. Másazoknak dolga, kiknek világos közök is vagyon, vagy tsekély esztelenséggel bajolnak — a' kik meg edgyezhetnek. Have-man. pag. 188.

238 Hát a' poklosoknak, vagy ragadó nyalyában lévőeknek — mint a' franczosoknak kell-é házasságot engedni?

Ha magokat meg nem tartoztathatják, és találkozik valaki, a' ki az olyanhoz férhez menjen, megszokott engedtetni. De hathatoson meg kell inteni az egészséges felet, hogy fontolja meg, mit akar cselekedni. Mert ha egyszer a' házasságban meg edgyezett, 's azon által is esett, attól többé vissza nem vonatkozhatik. Mások épen megtagadni itélek helyesnek az ilyektől a' házasságot azon alkalmatlanságokra nézve, melyek abból a' köztársasagra hárulnak. Have m. p. 202.

239, Hát féllábbal koporsoba hanyatlott vének szövetkezhetnek-é, 's házasságra léphetnek-é?

Mint a' gyermekek, és gyenge ifjatskák, hogy a' Sent Házasság' határán kívül tartzkodni kénytelenítettnek, úgy az elaggot vének is, nyugadalommal 's mankóval kell megajándékozni, kik magzat nemzés és nevelésbeli kor és tehetség hijjával vagynak. Arnisaeus Cap. II. p. 104. Minthogy mindazáltal a' házasság' célja nem csak a' szaporodás, és a' Vénus oltárára viendő áldozat tétel, hanem vagynak annak más vég céljai is: nem mindenkor lehet hátra vetni; 's vagynak is réa sok példák.

240. Hát valamely tisztesseséges házából való szüz, vagy özvegy, adhatja-é magát alávaló sorsu férjhez?

Természet törvénye szerint ugyan — minélfogva mindnyájan egyenlők vagyunk — teheti; — nem is vagyunk akármi időbeli példának hijjával. De az illendőség és születés sorsa' vezetékénél fogva nem teheti. Mert mivel a' feleség férjének sugáritól veszen fényt — itt pedig semmi fény nints — majd meghüledvén az aszszonyi tűz, megbánja tettét, és elveti férjét. Az özveköttetésekben nem csak azt kell nézni, mi szabados, hanem azt is, mi tisztességes.

241 Hát Keresztyén vehet é' Pogány feleséget?

Különben semmiképen nem, hanemha erős remény biztatná meg annak a' K. Vallásra való hajlása felől. Mert mi közüi vagyon a' KRISTUSnak Béliállal és mi része vagyon a' Hivőnek a' Hitetlenben! 2 Kor. VI. 15. Egyébiránt, mint hogy az Évángyéliom az okossággal edgyező törvényeket fel nem forgatja, a' dolgoknak környülményi határozhatják meg a' kérdésre való bizonyos feleletet.

242 Hát ha a' férj feleségét eladja?

Szegény Hazánkban is példák voltak nem régiben is. Keresztyének között elszenvedhetetlen, 's bizony iszonyu büntetést érdemlő gonoszság, mely soha a' feleségnek arravaló hajlandóságán — sőt a' megvásárlóval előre lett edgyetértésen kívül meg nem esik. Ha azért az igazság, jobb kezében mérő serpenyőt tartana a' Törvényben, a' férjet edgyaránt, mint a' feleséget — mint edgy azon bűnbe' keveredteket — példásan kellene megbüntetni. Sylvan. p. 120.

243. Hát ha a' Férj, feleségének leány testvérével közösködik, 's annak élete a' külső Tisztségtől megtartatik: a' Feleség azzal nem lesz é

vér ellen paráználkodó, ha férjével együtt lakik?

A' hol a' Tisztség elmulatása következtet botsánatot a' bünösnelt, és a' feleség — a' mit méltán tehetne — válást nem keres, akkor a' rá származott sogorság a' végbe ment házasságot el nem bontja. Mert a' Törvénynek egy Regulája ez:

Factum legitime retractari	Mi Törvény szerint lett tsak maradjon szentnek; Bár közbe' jött konkoly mu- tassa szemétnek.
non debet,	
Licet postea casus eveniat, quo non potuit inchoari.	

Ha a' mátkaság alatt történt volna, mint kettőjőktől meg kellett volna magát tartoztatnia. A' férjnek vétkéért pedig igazságtalanság volna a' feleséget büntetni. Nem is kell a' törvénytelen közösülésnek anyi erőt tulajdonítani, hogy a' miatt a' törvényes Házasság eleibe' gát vettessék, hanemha mikor a' sérelmes fél elválasztatást kívánna. Épen ez az ítélet tartozik a' vétkező aszszonyra is Nicol. Hemming. pag. 208.

244. Hátha a' Házasság után, a' feleség ragadó nyavalyát kap — megboldondul, 's a' t. hogy a' férj vele ne lakhasson?

A' szerentsétlenség, hibán kívül nem érdemel büntetést. Semmi — akármi írtozatos nyomoruság, hibán kívül, a' Házosságot el nem

bontja. Szükség, hogy a' Házások békével viseljék, és egymást, mint önn' testeket apolgassák. N. Henning. p. 211. A' Házasság' célja a' kölcsönös segedelem is.

245. Egy valaki a' más feleségével hál — az aszszony elválasztatik: 's az, ezt a' nős paráznát elveheti-é? vagy a' kurválkodó, a' paráználkodásával megfertéztettet elveheti-é?

Senki maga vétkével a' maga állapotján nem javithat. A' Parázna aszszonyt — elbontatván a' Házasság, a' paráználkodó férfi polgári törvény szerént el nem veheti. R. egyházi törvény szerént mindazáltal az a' féle Házasságnak hely adatik. 1) Ha a' paráználkodáskor nem nyújtott reménység az elvételre. Vagy 2) Ha az ártatlan Házastársnak halálára törekedtek volna. Strickins azt mondja, hogy a' paráználnak jobb a' Házasságot telyességgel megtiltani, mintsem meg engedésével, veszedelmes törekedésekre kaput nyitni; mivel a' paráználnak alattomos mesterségeket bajos kitanulni. ad Brunem. Lib. II. Cap. XVI §. 16. Különben valóságos paráznaság folytatása lesz' a' Házasság: hanem ha 1) Eklézsia követés előzi meg; 's hanemha 2) oly célból megy' arra, hogy a' kit gonoszul eltántorított, hozza útba, hogy gonoszul ne legyen dolga. Ha v.

p. 324. Ha pedig fajtalanság szerzetéből mi-
veli azt, boldogtalan lesz' a' Házasság: mivel
az ilyen szokszor jutnak oly' állapotba', hogy
edgyik a' másikat ne is nézhesse.

246. A' férj elhagyván feleségét, másutt
más feleséget veszen: Valyon ez pa-
ráznává lesz-é — a' midőn más Asz-
szony' férjéhez megyen?

Amaz elhagyó igazán parázna: de a'
meg tsalattatottat, nem kell mind addig paráz-
nának tartani, mig az nem tudja, hogy más-
nak férjével lakik. De legottan hogy megtud-
ja, hogy ő másnak ment férjéhez, 's még is kö-
zösködik a' paráznával, paráznának itéltetik,
többé ötet a' tudatlanság meg nem mentvén.
Mert mint majorok' birtokában, hogy mind ad-
addig helyesen neveztetik akárki is jó lelkű
birtokosnak, valameddig hogy a' másét birná,
nem tudja: mikor pedig megtudta, 's még is
a' másénak birásától el nem állott, már akkor
rosz lelkűnek tartatik; akkor ugy mond A g o s-
t o n, méltán igazságtalannak neveztetik. A' Bi-
ró hát a' hol csalárdság felvilágosódott, szaba-
ditsa fel az ártatlan félt, 's annak ártatlansá-
gát bizonyágtételével tégye nyilvánossá.

247. Mit mondasz a' Magzatokról? 301

Az ily' Házasságból született magzatok tör-
vényesek. A' javaktól azért meg nem fosztat-

hatnak, mint a' megcsalattatott Anya sem: hanem az apai javakból ki kell szakasztani az anyai részt; a' magzatok megörökösödnek.

248. Hátha a' minden Házassági szer-tartással egybe' köttették jó lé-lekkel élnek a' Házasságban — a' mely pedig voltaképen vér ellen való?

Szorgalmatosan utánna kell látni, mit kelljen cselekedni. A' vér ellen való Házasságot, melyben nem tudva élnek a' társok, ha az sokaknak lesz' tudtára — melyből közönséges bo-tránkozás támadna, el kell bontani. A' mag-zatok mindazáltal törvényesek lesznek, s' szülő-ik' birtokaiba' következnek, ha t. i. az alatt születtek, míg a' szülők tudatlanságban forgot-tak. Hogy ha pedig az akadéknak tsak egy, vagy két valaki tudója — melynek felfedezése, több romlást láttatna hozni — a' nagyobb bo-tránkozásnak és rosznak elkerülésének okáért, jobb elpalástolni, ne hogy azoknak, kik az oly' Házasságban sokáig tsendesen, 's békes-ségesen éltek tudtokra légyen.

Nevezetes — és majd hitel feletti történe-tet hoz fel egy valaki. Luther Comment. in genes. C. XXXVI. pag. 540. Böhm. L. IV. T. XIV. §. 44. pag. 185. mely Erfurtban

történt volna, a' hol egy valaki, tulajdon léányát vette vala tudatlanságból feleségül, melyet ugyan csak tulajdon Anyyával esett tévelygő egybe' fekvésből nemzett vala. Ki fiának, a' szolgáló helyett adta fel magát. Mely szerint kettős volt a' vér ellen valóság. Az Anya edgyedül volt tudója ennek az iszonyatos gonoszságnak. A' fiu, feleségével a' legtökéletesebb hűségben voltak. A' Házasság sok éveken keresztül bétkességesen, és több magzatokkal szerencsételve folytattatott. A' vér ellen valóság nem könnyen békonyítható volt, mint a' melyet az Anya, önn' gonoszságáról való vallástétellel bé nem bizonyíthatott. Mi lett? A' Theologusok tanácsosabbnak tarták, hogy az Anya önn' rutságát ne fedezné fel, és okot nagyobb gonoszokra ne szolgáltatna. A' Theologusoknak (ugy mond Luther) kik előtt a' dolog titokkban folyt el — ez az ítéletek, és Határozások nagyon méltó a' dicséretre. Mert a' Törvényeknek (ugy mond) a' közönséges Törvény-székekben kell hatalmaskodni, nem pedig a' lelki esméreten; és — a' bűn bocsánat ajtajának soha se kell a' bűnösök előtt bezárva lenni.

Ezt az irtoztató gonoszsgot, ékes versel-
ben adta elő azon Kornak egy versszerzője
Lauterbach, a' mint következik:

Qua jacet ad sacrum por-
recta Erfordia collem.

Illic Oedipodem scito fuis-
se novum.

Dum parat hic genitrix
nati cohibere furorem,

Conscendens famulae no-
cte silente Torum;

Adventu pueri, superata
libidinis aestu.

Oscelus! ipsa utero semi-
na dira capit.

Tunc famae metuens lon-
ginqnas mittit in oras

Ceu gravis e' furto facta
ministra foret.

Intereaque parit ferali si-
dere natam

Quae formae praestans mu-
nere virgo fuit.

Filius hanc rediens thala-
mi sibi foedere jungit.

Foedius incestans seque,
suamque domum.

Sic Frater Pater est idem,
tandemque Maritus.

Mater, sponsa socrus, filia
nupta Nurus.

Inscius at Conjux vitam pro-
ducit uterque

Et tegitur supra copula
spurca fidem.

Ne ceu Thebarum furiis
agitentur in arce

Semet, et exilio Vir Mu-
lierque darent.

Hol Erfurt várossa a' szent
halmon nyulva

Fekszik: ott Oedipus fel-
támadt ujjulva.

Szülő anyja mikor fia tü-
zét készül

Szolgáló képében oltni —
dolga elsül:

Gyermekét felvárva fajta-
lan hévséggel,

Szörnyü magot fogad vét-
kes vezettséggel.

Rosz hirtől féltében az'tán
küldi meszsze

Hogy terhét — meglopott
más személyre vesse.

'S az alatt vad tsillag vi-
lágánál szüli

Lyányát, kit a' szépség 's
a' kedvesség üli.

Ezt a' megjött fiu, Házas-
társul vészi,

Melyel magát 's Házát vér-
fertőbbé teszi.

Igy Bátya és Apa egyazon
— az'tán férj.

Anyá, Mátka Napa, kiktől
Mény léányt kérj

De mind két Házás fél
folytatja hűségét.

'S fedi viszszas' hittel me-
zitelenségét.

Hogy Thébe' gonoszsi ü-
zöbe' ve vennék,

'S férjét, 's feleséget majd
ne számkivetnék.

Bem vero gestam, moriens	Hogy dolgok holt' után
ne forte lateret	titkon ne maradjon,
Prodidit indiciis ipsa Jo-	Jokásta tette, hogy felvi-
cesta suis.	lágosodjon.

249. Hátha az elhagyó — az ő törvényesen elválasztatott feleségének másodszori férjhez menetele után vissza jön, 's feleségét ugyan vissza nem kívánja, de másod Házasságra való botsáttatását kéri?

Az ilyeneket — hanemha soká távol léteknék törvényes okait adják — alább valóknak kell itélni a' tolvajoknál, ragadozóknál, és nős paráználknál. A' kik szegény feleségeiket magzatjaikkal edgyütt, az éhséggel és szegénységgel való küszködésre otthon hagyják — ők magok azon közben szabadosan tekeregvén, és magokat mindennemű gonoszságokkal bémtokolván, érdemlett büntetésekkel, tömlöttzel, vagy veszzözéssel kell — a' Birák ítéletének mivoltához képest megzabolázni. Az ilyen' elhagyónak, ha felesége' vissza engedését valami ok javallja is — oly' feltétel alatt légyen az, hogy lakhelyét változtassa.

250. Valyon a' férj, feleségét paráználkodáson kapván, megölheti-é?

Hogy a' Romaiaknál, régi törvény szerint, azt a' férjek feleségeik ellen megtehették, bi-

zonyítja Gellius Noct. Att. Lib. X. Cap. XXIII. úgy hogy a' férj parázna feleségének — atyafiainak elő szollitása mellett, bírása lehetett, hanemha a' rajta kapottat férjfi tüzében megölte. Azután, a' Juliána törvény szerent, a' férj kezéből ez a' boszszuállás kivétt. Anyival inkább már ma, büntetlenül azt senki nem gyakorolhatja. Böhm. Lib. V. T. XVI. §. 25. 251. Valyon a' szüz-életi Házasság szabad-é? Vagy lehet-é azt oly' feltétellel kötni, hogy ahoz soha testi közösülés ne járuljon?

Ellenkezik az a' Házasság' céljával: Gyümölcsözözetek, és szaporodjatok és a' PÁL' tudományával, 1 Kor. VII, 2, 3, 4. A' paráznaságnak eltávoztatásért minden férfinak tulajdon felesége legyen, és minden aszszonyi állatnak tulajdon férje. A' Férfi, a' mivel tartozik, megadja az ő feleségének, hasonlóképen az aszszonyi állat is a' férfinak. Az aszszonyi állat nem bír az ő saját testével, hanem a' férfi; hasonlatosképpen a' férfi nem bír az ő saját testével, hanem az ő felesége. Minthogy mind azáltal a' Házasság nem csak emberi erőtelenség' orvossága, hanem vigasztalása is az emberiségnek, ha idősebb személyek kívánának oly' móddal öszve köttetni, meglehet azt engedni, 's meg is kell.

252. Hát a' Mostoha anya, megholt mostoha Leányának férjéhez mehet-é? vagy a' mostoha apa, megholt mostoha fiának özvegyét feleségül elvehetié?

R. Egyházi törvényszerént az e' féle Házasságok megengedtetnek. De a' Polgári törvény a' Papinianus bizonyágtétele szerént, hátra veti azokat. *L. Uxor em ff. de Ritu Nupt.* A' ki egykor a' mostoha fia felesége volt, azt a' Mostoha apával Házassági szövetséggel öszve kötni nem kell; se a' mostoha anya, azzal való Házasságba' bé nem illik a' ki a' mostoha leánynak férje volt. A' tilalom oka az atyai tekintet, melyet így vitat: oly személyek között a' Házasság — a' kik az Atyák és Magzatok számába' tartoznak, akár közelebbi, akár utobbi izekkel férjenek közben, minden vég nélkül meg nem állhat. Ily' értelemmel szoll Haveman is. *Gamolog. p. 303.*

253. Elvehetié valaki megholt felesége Bátyjának Özvegyét?

Lehetősnek lenni tagadják: hanem ha felmentés (*dispensatio*) nyomán. Mert ez a' sorság által a' megholt feleségnek mintegy Nénjévé lett. Már pedig egy hasból származott két Leánytestvéreket elvenni nem szabad. *Havem. pag. 305.*

254. Két mostoha gyermekek öszve házasodhatnak é?

A' mostohák között, se vérség, se sogorság nem talál helyet. Azoknak öszve köttetését azért, se a' Polgári, se a' R. Egyházi, se a' Hazai és Szabad Városi törvények nem tiltják. A' Szokás pedig régolta megállította azt.

255. Az Apa és Fiú, vehetnek-é két Leány testvéreket?

Nem áll ugyan semmi Törvény ellent: de szem előtt kell tartani ama' Romai Törvénytudó Modestin Reguláját: Az öszvekötésekben, nem tsak azt kell mindenkor meggondolni, mi szabados — hanem azt is, mi betsületes. Mikor az Apa, és Fiú, két testvért vesznek, egymással sogorságba' esnek. Az Apa, Fiára nézt férje lesz a' Hugának, és megfordítva. Az a' Leány testvér, kit az Apa yett, Napája lesz' önn' testvér Ötsének, és annak mostoha fiának Mostoha anyja; a' Fiuhoz férjhez ment másik leány testvér, önn' férje' Apját, Ipjának is — Nénje férjének is nevezheti; tulajdon testvérét pedig Napajának is, Sogoraszszonyának is mondhatja. Mely tsudálatos elváltozása a' kötelékeknek, és elneveztetéseknek! Havem. p. 313.

256. Két Fiu testvérek, két Leánytestvéreket vehetnek é?

Ez a' szokás az Országban megörökösödött. A' Törvények sem ellenzik.

257. Két testvér atyafiak Unokáik össze házasodhatnak é?

ISTEN Törvénye által nem tiltatnak el, mivel harmad Ízben vagynak: de R. Egyházi, és Hazai Törvény szerént tilalmaztatnak: minél fogva felmentésen kívül semmik.

258. Valyon a' Férj Hagyománnyal (Testamento) elzárhatja é feleségét, a' másodszori férjhez menéstől?

Az Özvegy aszszony megszabadult az ő Urának törvényétől annak halálával. Rom. VII, 1. Kinek Lelki esméretét terhelni nem kell. Hogyha a' Férj, oly' feltétel alatt tette Hagyományát, hogy az másodszor férjhez ne menjen — meg nem tartván a' feltételt, a' Hagyománytól elesik. Novell. XXII. Cap. 45.

259. Hát ha a' sok feleségű Hitetlen, a' K. Vallásra tér, mit kelleselekedni feleségeivel?

Szükségesképen az ISTEN törvényeihez, és a' Keresztyének szokásához kell annak magát alkalmaztatnia. Először vett feleségét tartsa meg, a' többit botsássa el. Feltéve, hogy első feleségét elhagyván, mást vett, ezt botsás-

sa el megtérésekor, 's amazt fogadja vissza.
Strick. ad Brunem. Lib. II. Cap. CXVII.
§. 30. pag. 683.

260. Ha testvér atyafiát vette volna feleségül, megtérés után megtarthatná é azt?

Nem, hanem ISTEN törvénye szerint kell néki élni: elkellene tehát őket választani. Strick. ad Brun. L. II, C. CXVII. §. 30. etc,

261. A' tehetetlen Férjtel nem mehet é a' feleség oly' edgyezésre, hogy titkon szabad légyen néki mással tartani?

Semmiképen nem. Akkor a' Férj Bordély lenne, a' Feleség nös parázna, mindketten büntetés alá valók. Mert hiszem az ISTEN Városának Törvény szerint kell élni: nem pedig a' magános személyek akaratjának engedni.

262. Az Orvos, a' betegnek, egészsége vissza nyeresének okáért nem javallhat é tilalmas közösülést?

Semmiképpen nem. Mert semmit nem kell a' test' egészségére olyat javallani, a' mi a' Lélek' betegségére, veszedelmére szolgáljon.

263. A' tilalmas egybe' fekvésből született gyermekeknek kitől kell tápláltatni?

A' tsetstéjtől való tápláltatást kivéve, mellyel az anya tartozik — attól, a' ki Apja a' magzatnak, valameddig azt, maga munkája' gyümöltsevel táplálhatja. Hogyha az Apa megfogyatkozik a' tápláló eszközökben — az Anya, és az Apáról való Nagy apa, vagy annak nem léte esetében, az Anyáról való nagy apa.

264. A' Hét Honapos szülött törvényes é?

Erre Paullus Törvénytudó azt feleli: A' hét Honapos születést törvényesnek venni már bévétetett a' tudós Hipokrates tekintetéből: annakokáért el kell hinni, hogy a' ki törvényes Házasságból heted Hónapra született, törvényes fiu. l. Septimo de statu Homin. A' hetedik Honapon pedig értik, annak elkezdődését — ha t. i. a' Hónapokat 30 nappal számlálva — a' Házasság végbe menetelétől fogva 210-dik nap körül születik. Teichmayer Med. Leg. p. 50, Minthogy a' Törvénytudóknak nagy része ezen ítélet mellé áll, az Egyháziak is azért az ilyeneket Eklé'sia követéssel büntetni lehetségesnek nem látják. A' Székbirónak nem kell igen szörszál hasagatólag, 's szorossan vizsgálni a' fogantatás idejét, ha a' kétséges szülemény akárhogy 's mint törvényesnek számitathatik. Mert a' kétségben a' kedvezőbb véleményt kell elébb bétsülni.

265. Valyon a' tizen-edgyedik havi szülemény törvényes é?

Ha valamely asszony, férje holta után tizedik hónapban szül, kétségen kívül törvényes szüleménynek tartatik: de a' tizen-edgyedik Haviról ugy itélnek a' Romai Törvénytudók, hogy örökössé nem lehet. Az Orvosok mindazáltal — mivel bizonyos az, hogy a' játzi Természetnek sok tsavargó utjai vagynak, némely rendkívül való eseteknek helyt adnak, melyekben a' természetes születés határa késleltethetik. Ide számlálják:

1) Az Apának beteges alkotását, mint szokott lenni kivált a' vénségben.

2) Az Anyának száraz betegségre való hajlandóságát, hol a' méh gyümöltse az elégséges tápláltatásban megfogyatkozik.

3) A' tereh hordozás ideje alatti történhető havifolyást.

4) Hasmenést, 's több egyéb folyásokat, 's betegeskedést.

5) A' Méhnek szerfeletti bővségét.

6) Az Anyának rendkívüli illetetéseit, szomorkodását, melyel a' méh gyümöltse tápláltatása megzavartatik.

7) Az Anyának rendkívüli szük élete módját, éhezését.

8) A' méh gyümöltsének gyengeségét, beteges sindevését.

9) Mikor a' méh több gyümölsöt fogl
lal magában.

Nyilvános azért, hogy a' XI-dik Havi szü-
leményt Orvosi alap okokból lehet törvényes-
nek itélni, főként ha seholt semmi gonosz gya-
nu fészket nem vert, a' kedvezőbb ítéletre kell
hajlani, hogy senkin boszszu ne essék.

266. Vagynak é Jelei az értt, és töké-
letes születésnek?

Az ért születés' jegyeit az Orvosok így
számlálják elő: 1) Ha illő nagysága, 's ahoz-
képesti mérsékelt illendősége vagon. 2) Ha
erős hangja. 3) Tagjainak tökéletes mozdulati.

Az éretlen gyümölsnek pedig jegyei: 1)
Gyenge, vagy semmi szava. 2) Ha fületskéi
nem eléggé kiterültek 's felállók. 3) Szája 's
orr lyukai mintegy bezárodta. 4) Ajakai, a'
fülelkel egyben, mintegy véres húst ábrázol-
nak, bőrrel nem eléggé lévén bévonva. 5) A'
szemhéjjai szorossabban egymásra hajlanak, 's
mintegy öszve enyveződnek. 6) Kezeinek 's lá-
bainak ujjai, mintegy külön válatlanak. 7) Az
égész bőr veresellik 's haja nints. Havem p.
351. Ezekből 's több hasonlóból hozzák ki
az Orvosok ha valyon ért é, vagy éretlen a'
szülött.

267. Mit mondasz még meg jegyzésre
méltónak?

Azt, hogy a' Házasság körüli rendkívül való eseteket, rendkívüli kifejezetéssel kell, természetes egyenességgel a' Hazai törvényekhez alkalmaztatólag elenyésztetni.

XX. TITULUS.

A' HÁZASSÁG KÖRÜLTI KÜLÖNBFÉLE KITSAPONGÁSOKNAK KÜLÖNBFÉLE BÜNTETÉSEIRŐL.

268. Mi ad erőt a' Törvényeknek?

A' Törvény szerént való végezések. Mert hijjába szereztenek a' köztársaságban Törvények, hanemha a' büntetések' elkövetése által derekason megalapittatnak.

Régi mondás: Lex sine executione est campana, sine pystillo. A' törvény — ha egyszer nints telyesítője. Anyit ér, mint Harang, melynek nints ütője.

Helye vagyon, hogy a' Házassági kitsapongásoknak — felyebb is ugyan már ímirt amott érdeklett némely büntetéseit elő számláljuk.

269. A' Házasságra Szülőik edgyezése nélkül lépőknek büntetések?

Nem kis bosszút tesznek Szülőiknek az

ő edgyezések nélkül házasuló magzatok: kik anyi szivet epesztő gondokkal terhelték ő érettek magokat. Némelyek tömlőt szennyével lakoló büntetést találtak az ilyeknek; mások az örökségből való kitagadtatást; legtöbben a' Házasságok' megsemmisítését: kik példával előment Justiniánt láttatnak követni. Azonban megfontolásra méltóvá teszi azt Justinián, valyon a' Szülők nem magok szolgáltattak é okot a' magok hátra vettetésére. Megszokott ily esetben történni, hogy a' Szülők buzognak, tünődnek, fenyegetődznek, magzataikat elvetik: majd pedig megcsendesedvén az indulatok — azokat ismét Szülői engedelemmel ölelik. Appr. Const. P. III. Tit. XLVIII. Art. 1.

270. A' szokott öszve köttetés előtt egybe' fekvők' büntetések?

Nem lesz az olyanoknak Házasságok megáldatott, hanem ha elébb hibájokat megesmervén, 's az Eklé'siát — a' botránkozásra adott alkalmatosságért megkövetvén, szokott mód szerinti penitentziát tartanak; azon kívül a' Menyaszszony — a' ki szüzességét Völegényének idő előtt feláldozta, békötött fövel — a' már férjnél lévő aszszonyok' módja szerint — köteleztetik a' Hitlésre előállani. Brunne man, Zepperus, Haveman. p. 571.

271. Azoknak büntetések, kik a mátkaságot saját kények szerént bontják fel?

Mátkaságra lépni, illő módon, szabad dolog — de az egyszer megesett, önn' kényszerént felbontani azon módon nem lehet. Mert az oly' alkuban oly' tökéletes köteleztetés lebeg, a' mely valamely ISTEN előtti kötelezést hoz magával, melynek felbontása nem áll az alkuvó felek hatalmában. Az ilyek, házassági egybe' köttetésre nem elébb botsáttatnak, hanem minekutánna az illető Biró a' felbontást helyben hagyja.

272. A' megszeplősített szüz gyanánt férjhezadó Szülők' büntetése^o

Gyalázatjára vagnak az ilyek a' Házasság szentségének és méltóságának, kiknek oly' nagy fontosságú dologbeli tsalárdságok nem elszenvedhető, hanem a' Birónak szabad tettzésére hagyott büntetésére méltó. Ha mindazáltal a' Völegény a' Szülöktől 's Mátkájától yett boszszut elengedi, akkor a' Tisztség kötelessége mégszünni láttatik.

275. Büntetése az elragadásnak — mikor valaki valamely szüzet, vagy más aszszonyt, fajtalankodás, vagy Házasság kedvéért erővel elviszen?

Justinián fővétel büntetést rendel. „Ren-
 „deljük u. m, hogy a' tisztességes nemes szü-
 „zek ragadozói — mar azok akár elmátkásod-
 „tak legyenek, akár nem — vagy valakiknek
 „Özvegyei — bár ha szabadosok vagy jobbágyok
 „volnának is — fővételrel büntetessenek. C. d.
 „Lib. IX. Tit. XIII. Ezt a' Császári szoross
 „fenyítéket, majd minden Protestans Fejedel-
 „mek követik: arra sem hajtván a' gonoszság
 „iszonyatosságához képest semmit — akaratjá-
 „val, vagy nem akaratjával lett légyen elvitele,
 „terhbe ejtése és a' Házasságban való edgyet-
 „értése az elragadtatottnak. B. ö. m. Lib. V.
 „Tit. XVIII. §. 5. — A' Hazai Törvények
 „közt, kiesvén egyszer keletéből a' Szent Ist-
 „ván végezése. (Lib. II, Cap. 25.) nints sem-
 „mi a' ragadózók ellen határozva — hanem sza-
 „bad tettzésre bizott büntetéssel büntettetnek,
 „az 1723-beli XII-dik Art. szerint.“

274. Azoknak büntetése, kik az embe-
 ri Törvények szerint tiltott izek-
 ben kötnek Házasságot?

A' Fejedelem tettzésében áll, az azoknak
 Házasságokban való felmentés, valamint a'
 büntetés rendelése is. —

275. Azoknak büntetések, kik az IS-
 TEN Törvénye szerint tiltott izek-
 ben kötnek?

A' ki tudva köt a' vérszeréntvalóságnak, vagy sogorságnak első és másod izeiben, halállal büntetetik; a' ki a' harmad és negyed izben — két, három Esztendei tömlöttzel, az 1723-beli XI. XIII. Art. szerént. St. Huszti. Lib. III. Tit. XXI. A' ki pedig tudatlanul köt, megsemmisittetik.

276. Azoknak büntetések, kik Házasságon kívül, megtiltott izben közösködnek egymással?

Az első és másod izben közösködőknek — mint szintén a' Mostoha Anyák és Leányok megszeplősítőinek is, halál rendeltetik. A' vér ellen harmad izben tudva vétkezőknek pedig három — a' 4-gyed izben, két Esztendei tömlöttzés az 1723-beli XI. XII. Art. szerént.

277. A' más Mátkája' megfertéztetőjének büntetése?

Ha a' Mátka is megedgyezett a' fertelmeskedésben. 5. Mos. XXII. 24. szerént mind a' kettőnek Halál a' fején. A' mi szokásunk szerént pedig — az 1723-beli XII. Art. nyomán a' Birák' szabad Itéletére hagyott — a' Nemesekre nézve pénzbeli — a' Nemtelenekre nézve pedig, tömlöttz, páltzáztatás, a' környülmények mivoltához képest. Mely büntetésnek, az oly jegyben lévő személy is, a' ki tudva 's altarva

vétkezett, szint' úgy alája értetik, hanem ha a' Völegény önn' jegyesének bűnét elengedi, a' mikor is szelidebben büntettetik.

278. A' valamely szüz Leánnyal való közösködéssel hamissan ditsekedőnek büntetése?

Találkoznak néha oly' rossz lelkűek, kik a' hazugság' és tséltsapság oltára előtt megesküsznek, és azzal ditsekszenek, hogy tisztességes szüzeket illetenek, és semmiképen el nem szenvedhető buszszut tésznek. Az ily fetsző Thrason helyesen esik, ha közönséges helyen vitzsa mondván szavait, újra behörpöli, a' mit tsintalanul kiokádott, 's még tömlöztre is megyen. Gondoson végére kell mindazáltal járni. 1) Feltaláltatik é benne az igazi boszszu tévő szándék. 2.) Az egyedül valóságból és gyanus társalkodásból való állítás nem melléje szitnak é. Ha v. p. 569. A' Büntetésnek az a' neme talál helyet, a' mi a' betsület sértés — vagy tronfot tronfal fizetés (Talió) ügyében.

279. Az erőszakkal végbevitt paráznaság büntetése?

Különb módon tsapatik a' bűnös' fejéhez — a' paráznának sorsához — és erőszakot szenvedett, 's benne meg sem edgyezett Leány' mivoltához képest. Mert ha paraszt követi azt

el, egy nemes szűzen, vagy fő aszszonyságon, tsupa halállal való büntetés nem elégséges az oly' iszonyu gonoszságért való meglakolásra, hanem a' büntetés minden ő maradékira is kiterjed: mivel az ő maradékából, a' több parasztok között Birót, vagy Esküdtet, vagy Csürbirót nem választanak. A' nemesek hajdon büntetettek fegyverrel, mindazáltal betstelenítés nélkül, ma pedig pénzbeli büntetéssel. Itt pedig a' bűnök büntetését nem kisebbítheti a' baja nem végezhető: elég a' gonoszság' nagyságára, és megbüntetésére, a' bűnök végbevételére való törekedés. St. Huszti L. III. T. XX.

280. Az Agyastartás' büntetése?

Szabad tettésre bizott büntetéssel büntetetik ez a' bűn, az 1723-beli XII. Art. szerint.

281. A' XII Esztendőn alól lévő Leányka' megfertéztetésének büntetése?

Némely Tartományokban az e'féle gonoszságnak fegyverrel való büntetés van rendelve; másokban megpáltzáztatást követő örökös számkivettetés.

282. Az esztelen aszszony megfertőztetőjének büntetése?

Az, a' ki ily' aszszonnyal baját végzi, Bi-

ró esmerete mivolta szerént, bizonyos summa pénzt fizet a' nyomorult személynek tartására, azután megveszszöztetik, és számkivetésbe' küldetik. Havem. p. 576.

283. Bordélyssággal kereskedés büntetése.

Irtozatos gonoszságot gyakorolnak azok, kik az ifjantz aszszonykákat, 's gondolatlanabb Leányokat mézes-mázos hitegetésekkel, 's gazdag ígéretekkel arra birják, hogy testekkel kereskedést üzzenek. Némely Nemzeteknél az ily' Bordélyok fegyverrel — másoknál tömlöttzel, veszszözéssel, és kitsapatással zaboláztatnak. Magyar Országban szabad tettzésre bízott büntetéssel, az 1723-beli XII. Art. szerént. Bordélyok közzé számlálatnak az oly Szülők is, kik Leányoknak megszeplősítettésében — az oly Férjek, kik Feleségeiknek alattomos paráznaság üzésében — valami haszonnak reménységéből, vagy tehetösebb személyek' kedve kereséséből megedgyeznek. Haveman p. 577. Vesd öszve az Justinian végzését. Nov. XIV.

284. A' Sodomai bün büntetése.

Ez az utálatos bün azzal esik meg, ha mikor az ember oktalan állatokkal — vagy a' férfi férfival, vagy a' férfi aszszonnyal ugyan, de nem a' szaporadásra rendelt edényben közös-

ködik. Irott törvény nem találtatik róla: de szokásból bé jött büntetése az, hogy az oly' férfiak megégettessenek; vagy a' 'Sodomaini bűn különbségéhez képest, elébb fejek vétessék, azután testek a' megégetésre rogasra vettessék, egyszersmind pedig az okatlan állat is elvesztessék, hogy akora istentelenségnek semmi látható nyoma ne maradjon.

A' vétek iszonyatosságára itt is elégséges, a' végbevételre való törekedés, vagy külső tselekedettel világosságra jött szándék. Steph. Huszti Lib. III. Tit. XIX. Megjegyzésre méltó, hogy 1685-ben a' Fejérvári Ország Gyűlésén a' végeztetett volt, hogy Fejedelmi tekintettel Feleltető Birák küldetnének ki a' Vármegyékre, kik ily' esetben a' szolgálóknak, szolgálóknak, 's akármely jobbágyoknak is Uraik ellen való vallamásaikat bévennék, az 1685-beli I. Art. szerint.

285. A' sok feleségűség' büntetése.

Törvényben kifejezett büntetés ugyan nintsen: de a' szokás régolta keletbe hozta az ily' bűnösöknek — mint a' paráznáknak is, fegyverrel való büntetését, semmit nem tekintye a' különbségre, minémü légyen az a' halálos büntetés.

286. A' gyász közben férjhez menő Özvegy asszonyok büntetése.

Betstelenséggel jegyezték a' régiek, a' Férje holta után gyász közben férjhezmenő asszonyt, mely esztendei kiterjedésre volt határozva. Ma is boszszonkodást érdemel — a' vérnek megzavaradásáért, és a' magnak egybe' elegyedéseért — a' melyik t. i. férje holta után fél esztendő alatt indulatitól a' Házasságra ragadtatik.

XXI. TITULUS.

A' HÁZASSÁGI PERFOLYAMATRÓL, ÉS A' PERLEKEDŐK' TERHEIKRŐL.

287. A' Házassági Ügyek, az Egyházi Törvény-széken szoktak folytattatni, és az Országban bévett Egyházi Törvények, és Tudosabb Theologusok' vélemények' nyomán lefolytatni. A' Házassággal egymáshoz köttetett személyek között támadott egyenetlenségek — mikor szelid eszközök által el nem enyészethetnek: az ártatlan fél, az ártalmast — vagy a' sérelmes, a' megsértőt, mint igazán, vagy önn' véleménye szerint olyant —

I. Törvénybe' szállitaja, mely esik a' Vidéki, vagy osztályos 'Sinatra, nyoltzad napra való időztetés által. Az időzésnek pedig, végbe' kell menni —

1.) Annak a' vidéki Esperestnek petsétje erejével, a' kinek osztályos 'Sinatja előtt az Ügy folytattni fog.

2.) Egyházi személyek által.

3.) Nappal, és nem éjtzakának idején.

4.) Az időző és időztetett Személyeknek neveiket illendő felvilágosítással ki kell fejezni.

5.) Az Ügyet, melyért perbe' szállittatik, fel kell világosítani.

6.) Ha lehet, személyesen kell végbe' vitetni, ha pedig megszökött, a' megszökés helyéről, vagy hirdetményesen a' Széknek nyílt Levelével.

7. A' Feljelentő időző Levelet el kell készíteni, a' tselekedetnek, személyeknek, helynek és időnek kifejezésével.

II. A' Vidéki 'Sinaton az'tán a' F. Perestől az I. ellen panasz tételik, a' hol megeskik:

1.) Az Itélő Székház ajtaja előtt kihirdetése a' Pernek.

2.) Megtörvényesittetik, vagy is: a' Per — a' terch letétele mellett, elkezdődik.

3.) Meghatalmazott Biztosok, és Ügyvédek tételődnek.

4.) Vagy a' Felperes, vagy az Ügyvéd által megtételik a' panasz, vagy felvételik per, vagy vád, a' Tselekedetnek, Helynek, Időnek, és Személyeknek kijelentésével.

5.) Idő kéretik: vagy a' Törvények Bizonyítások' megtételére való kibotsáttatás.

III. Az I, ha jelen vagy —

1.) Meghatalmazott Biztost, és Ügyvédek-
ket vall bé.

2.) Felel — ha jónak láttzik — kifogás-
sal.

a) a' Törvénszék ellen, hogy az
nem illető.

b) a' Felperesség ellen, hogy nem
tehetős a' per' folytatásra.

c) A' per folyta ellen, hogy nem tör-
vényes. — Vagy

3.) Megvalósítja a' Pert, derekas feleleté-
vel: mely megeshetik

a) Ráhagyásképen, mikor a' Fel-
peres felszabadittatik a' próbálás terhe alól.

b) Tagadásképen: mikor a' Felpe-
resnek szükségesképen próbálni kell.

c) Megkülönböztetésképen: mí-
kor a' tselekedetet megvallja — de annak he-
lyes és törvényes okait adja.

4.) A' Pernek megvalósítása után a' Biró
békességet próbál. Ezen túl —

a) A' Panasztételen (Felvétetett Peren)
nem lehet változtatni.

b) Nem engedtetik vissza út a' késlel-
tető kifogásokra.

c) A' Biró ellen sem lehet kifogni.

5.) A' Felperes panaszszának Párját, vagy
tsak közlését kéri az Alperes.

6.) Kibotsáttatást kér — vagy is időt, mely alatt, az önn' mentségére való bizonyításokra szert teheszen.

IV. Ha az Alperes meg nem jelent: e'kor a' Jegyző azt írja a' Jegyző-Könyvbe' Az I. részről nints' senki. Mert nem hogy az első, és második Széken — de még a' harmadikon is ritkán hozatik a' Felperes kérésére Itélet. Jobb ugyan is minden törvényes lépéseket megtenni — a' külső Tiztség erejét is megnyerni, hogy a' makats, a' megjelenésre rá szorittassék: ne hogy — ha meg nem jelenésének törvényes akadályja volna — a' Birák valahogy az egyenes útról el ne tévedjenek. Mivel magók a' perlekedő felek is, sokszor el mulatnák a' megjelenést, ha a' tsupa jelen nem lételnél fogva a' házassági kötél azonnal feloldoztatnék.

V. Per szűnés — vagy kibotsáttatás ideje alatt — Tanuk kerestetnek, 's a' próbálások' eszközei megkészítettnek. Mely végre

1.) Végbe vitetik a' Feleltetés, Egyházi közbirák által, vagy, a' kiknek legalább edgyike Egyházi legyen.

2.) A' Tanuknak hiteleseknek, 's kifogáson felyül valóknak kell lenni.

3.) A' Vallomások' bévételére meg kell őket, hívni; hitk letétele mellett kell ki kérdezni; A' Vallóknak korokat állapotjokat fel kell je-

gyezni; Vallomásait Irásba kell tenni, és azután a' Feljelentő Levelet — maga illető formájában elkészítvén a' Biróhoz kell felnevezni.

VI. Elkövetkezvén a' Székezés ideje —

1.) A' Felperes folytatja Perét, vagy, sürgeti Felvétetett Perében kifejezett kérésének telyesítését; ajánlja magát a' bé bizonyításra, 's kívánja is írásbeli eszközeinek felolvastatását.

2.) Az Alperes is ragaszkodik meg tett feleletéhez, és mentségére szolgáló Irásait kívánja felolvastatni.

3.) Mind a' két félnek bizonyítási felolvastatván, a' felek bérekesztik iratásaikat, vagy, béréseiket a' Biráknak ajánlják.

4.) A' Birák megfontolván a' megfontolandókat — ügyes tanácskozás következésében Itéletet hoznak. És az'tán —

5.) A' Felek jelenlétében az Itéletet ki mondják. Melyik fél mit felel, vagy miféle Menedékkal él, a' Jegyző-Könyvébe beírja.

6.) Az Itélet — ha törvényes idő alatt feljebb nem jelentetik, vagy új Itéletről való felszóllaltatás nem jön közbe' — megítélt dologgá válik.

7.) Nyoltzad, vagy 15-öd nap múlva — ha a' Per állapotja megengedi, kiadatik; ha nem engedi — akár legyen benne feljebb vitel jelentve, akár ne legyen, az Egyházi Vidék' Biztossai által, a' közönséges Sz. 'Sinat

megvizsgálásának tárgyává tétetik a' M. Igenben 1834-ben tartatott közönséges 'Sinat végzése szerént. A' kiadott Itélet pedig bizonyossátevő jelentés botsáttatván előre aránta, telyesedésbe vétetik.

VII. A' Birák által megterheltetett Fél, élhet Törvény menedékjeivel.

1.) Perujjitással, ha reményli, hogy új Bizonyításokat hozhat fel — melyeket elhibázásból, vagy ügyetlenségből kimarasztott. Új-Itélet pedig egyszer, és nem többször engedtetik.

2.) Felsőbb Törvényszékre való Feljebbvitellel, p. o. Közönséges, vagy Országos 'Sinatra. Mostan

VIII. A' Felsőbb Törvényszékre vitetik a' Per kerek Laistrom mellett. Melyet oly módal készít el a' Jegyző

1.) Hogy az egész Perfolytát, és a' Perbe' befolyt, 's befolyni kellettett Leveleket magába' foglalja. Ezek közzül ki nem kell maradni.

1.) A' Béke próba felőli Bizonyításoknak. 2.) A' Váló felek Keresztelő Leveleiknek — 's a' hol törvénytelen ágybeli magzat a' kérdés eldöjtése' matériája. 3.) Annak Keresztelő Levelének is, még pedig oly homály nélkül, hogy ki tessék abból, hogy az fattyu gyermek, nem a' Váló Férjtől való. 4.)

A' Házasulók' kikérdezése következtetésében, a' nem kényszerítésről való Papi bizonyításnak. Mely per folyta levelekhez se adni (mint a' Transmissioban) se belölte semmit elvenni nem szabad.

2.) Minek előtte a' felső megvi'ssgáló Törvényszék eleibe vitetnék a' Per, fel kell elébb, a' Felek előtt azon Széken olvastatni, hol az Ügy megfontoltatott: 's hami hibák, vagy a' Leírásban estek volna, vagy az oda kívántató Levelek' kimaradásában — meg kell jobbitani, 's helyre kell pótolni, 's úgy azután a' 'Sinati követekre bizván felküldeni.

IX. A' közönséges Sz. 'Sinat az tán az Ügyet előbeszélteti, felolvastatja a' nyomosabb tárgyakra tartozókat, megfontolja, 's vagy helyben hagyja, vagy megigazítja, vagy vissza veti. Erről a' közönséges 'Sinatról ugyan, a' XCIII-dik Canonnak esze szerént, nem volna máshová való Feljebbvitel, tsak a' Nemzeti 'Sinatra: de ha valamelyik Fél a' Fels. Uralkodóhoz folyamodik, a' Fejedelem maga eleibe' felparanthatja az Ügyet: 's ily' értelemben vétetik most az 1815-beli 2084 szám alatti Kir. Rendelés, melynek következtetésében néhány Esztenők alatt minden Házassági Pereknek a' Csász. és Kir. Felség szentséges szine eleibe' kellelt utolsó megvi'sgálás végett felküldetni.

288. A' Feleknek bizonyos tereh viseléssel, vagy költség tétellel kell perlekedni, rész szerént az ő elirtóztatásokra, hogy a' perbe való bonyolodástól inkább tartozkodjanak, rész szerént pedig, hogy a' Birák fáradozása, 's idővesztése, akár mi részben megjutalmazassék. Mely szerént —

A' régolta gyakorlott, és a' szokás által megerősödött 's bévett mód szerént, fizetni kell Conventios pénzben:

	M. F.	Den.
1. A' Vidéki Esperest petsétjéért, az Esperestnek	—	12
2. Időzésért két Idöző Biráknak	—	24
3. Idöző Levél váltsága	—	24
4. — — felbontásáért a' felbontónak	—	12
5. Az Ügy kihirdetőjének, a' kihirdetésért	—	5
6. Perkezdéskori megtörvényesítésért asztal pénz	—	24
7. Meghatalmazott Biztos bévállásért a' Jegyzőnek	—	3
8. Ügyvéd bévállásért a' Jegyzőnek	—	3
9. Felvétel Per béírásért a' Jegyzőnek	—	3

	M. F.	Den.
10. Az Alperest petsétje megvetésért az Esperestnek	12	—
11. Első meg nem jelenésért a' Széknek	1	—
— Másodszori meg nem jelenésért	2	—
— Harmadszori meg nem jelenésért Házassági Ügyben	5	—
— — más nemü Perben, Per elvezztése	—	—
12. A' Tanuk vallomása felolvasásáért a' Jegyzőnek a' hány Tanu, anyi	—	4
13. Pár váltság a' Jegyzőnek, a' hány Tanu, annyi	—	4
14. Ügyvéd meghívásért, a' Széknek	3	—
15. Szék törésért a' Széknek	1	—
16. Ügy védlésért, bévallatás kívül a' Széknek	3	—
17. Időztetés nélküli Per indításért	6	25
18. Méltatlanul hurczolásért	12	50
19. Ha a' Perlekedő a' Szék színen fegyveresen jelen meg	4	—
20. Per folyta közbeli Itéletekért	—	18
21. Patvar büntetése	12	—
22. Rendkívüli osztályos Szék tartás (az elfogadáson kívül)	12	—
23. Per letételéért	3	—

	M. F.	Den.
24. A' Feleltető kérdő pontok' meghitelesítéséért	—	24
25. Vég határozás kimondásáért a' Jegyzőnek	1	—
— — Váltása	—	24
27. Megmásolásbeli határozás váltása	—	50
28. Házassági Perbeli Ítélet váltása	1	—
29. Az Ítéletbeli Határozás' megszégése	1	—
30. Feljebb vitel jelentés	1	—
31. Felfolyamodás jelentés' kezessége Parasztól	6	25
— — Egyházi Nemestől, Polgártól	12	50
— — Jobhágyos Nemestől	24	—
(Buktató határa a' Recursusnak 60 Nap.)		
32. Uj Ítélet bejelentés	1	—
33. Uj Ítélet aránti Határozásnak, 3 nap alatti ki nem vétele	1	—
34. Megmásolásért paraszt embertől		
— — Egyházi Nemestől Polgártól	3	—
— — — — —	6	—
— — Jobhágyos Nemestől	12	—
— — Méltóságbeliektől (Magnasoktól)	24	—

	M. F.	Den.
35. Elválasztásért Parasztól .	6	—
— — Egyházi Nemestől, Polgártól .	12	—
— — Jobbágyos Nemestől	24	—
— — Méltóságbelitől .	50	—
36. Felküldemény (Transmissio)		
— első Levélért .	1	—
— — másodikért . . .	—	50
— — harmadikért 's többiért	—	25
37. Kötélből való fel oldozásért mint a' 34-ik szám alatt .	—	—
38. Dispensatioért azonképen .	—	—
<p>Jegyzés: A' felsőbb Széken rendszerént minden terhet kétszerezve kell fizetni.</p> <p>Kivétetnek. A' Közönséges 'Sinatra felsőbb megvizsgálás végett felküldött Perek, melyeknek fele taxája határozottatott, a' Széki 1833-beli 'Sinatban, mint menyi az Alszéken fizettetett.</p> <p>Rendszerént pedig fizettetik</p>		
1. A' Püspöki petsétért . . .	—	24
2. A' Püspöki petsét semmibe hajtásáért	24	—
3. Fel jelentő Levelék felbontá- sáért	—	24

	M. F.	Den.
4. Válaszok, 's egyenes panaszokra tett Határozások' kiadásáért	—	48
5. Méltatlanul hurczoltatás büntetése	25	—

Jegyzés: Látni való, hogy itt olyak is vagynak feljegyezve, (mint Transmissio) 's több egyebek, a' mik ma gyakorlásban nintsenek: de azért ezeknek itt kell állani míg a' változó világ fenn áll.

* * *

Emlékezetet segítő versek.

*Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
 Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
 Si sis affinis, si forte coire nequibus:
 Haec facienda vetant Connubia, facta retractant.
 Non valet Uxorem maechus vir linquere maecham.
 Connubii vires personae dissipat error.
 Inscia cui nupsit, dimittat libera servum.
 Si Vir sit gelidus, sejungitur Uxor ab illo.
 Infantes prohibet jus conjugium celebrare.
 Invitam sponso non det natam Pater ulli.*

II. JO'SEFNEK

HÁZASSÁGI RENDELÉSEI

melyek

1786-dik Eszt. Mártius 6-kán tétettek,

és

Magyar országban

Az 1791-beli Diaetának 26-dik Czikkelye által
megerössítették. *)

Mi Második Jó'sef Isten kegyelméből választott Római Császár; Német, Magyar, Cseh, Dalmatia, Horvát és Tóth Országoknak Apostoli Királya; Austriának Fő Hertzege, Burgundiának és Lotharingiának Hertzege, Hetruriának nagy Hertzege, Erdély-Orzágnak Nagy Fejedelme, Májlándnak, Mántovának, Pármának Hertzege 's a' t. Habsburgi, Flandriai és Tirolisi Gróf 's a' t.

*) Jegyzés A' M. Országi Prédikatori Tárház' Harmadik kötetének negyedik fogásában találtató fordítás szerént kapcsolattak ide ezen Rendelések.

Adjuk emlékezetül, hogy mi kegyelmesen meggondolván, melly fontosok légyenek a' Házassági szövetkezések, és mitsoda nagy befolyások légyen ezeknek, nem csak a' magános Ház népeknek, hanem az egész Társaságnak boldogságába is; és azt is által látván, hogy az ebben a' matériában eddig volt Rendelések a' feltett célnak elérésére nem elégé alkalmasok: kegyelmesen elvégeztük, hogy addig is, míg az Országnak közönséges Gyűlésein az Ország Fő Rendeinek közönséges megegyezéséből további rendelések tétetnének, bizonyos R regulákat és Törvényeket szabjunk az eránt, mit kellessen mindenütt a' mi Magyar Országunkban, és az ehez tartozó egyéb Tartományainkban is a Házassági szövetkezésekről, azoknak erős vagy erőtelen voltáról, és a' született gyermekeknek is, törvényes vagy törvénytelen ágyból való származásokról tartani és itélni. -- A' mi azért az eljegyzést, kézfogást vagy Házasságbeli ígéretet nézi: mivel ezek, sem a' közönséges Társaságnak, sem a' magános személyeknek is, semmi hasznokra nincsenek, sőt, ha gondolóra vesszük az ezekből származó erőltetett Házasságokat, mind a' két Házassuló Félnek igen károsak: annakokáért, valamint már, még 1783-dik esztendőben, a' mi Magyar Királyi Helytartó Tanátsunk által, az ilyen Kézfogást el-

jegyzést a' mi Magyar Országunkban, és chez tartozó Tartományainkban szokott kerülő Levelek által eltörlöttük, úgy most is ezeket rendeljük:

1-ször Hogy a' kézadások, eljegyzések, az az, az öszvekelés eránt egymásnak tett kötelezések semminek se tartassanak, és úgy tekintessenek, mint ha nem is lettek volna.

2-szor Ha ennek ellenére megtétetnének is az efféle készületek és szerződések: de ezeknek se Házasságra kötelező erejek, sem legkisebb törvényes következesek is ne lehessen, akarhogy mint, és akarmi tzeremoniával tétettek is ezek.

3-szor. Még a' kézfogás vagy eljegyzés után történt testi egyesülés, és az abból származott terhesség is, nem kötelezi az embert a' Házasságra; mivel az ilyen egyesülést és terhességet úgy kell nézni, mintha minden kézadáson kívül esett volna valakivel.

4-szer. Az idegen Országokban lett eljegyzéseknek, és Házasság fejébe lett ígéreteknek a' mi Tartományainkban semmi erejek nem fog lenni.

5-ször. Minden Házasságbeli szerződéseket ennekutánna így kell feltenni: Minekutánna ez 's ez Férfi, ezzel 's ezzel az Aszszonnyal Házassági életre kívánt volna lépni, im e' következendő fel-

tételekben egygyeztek meg egymás között, melly feltételeknek az öszve esküvés után lesz egész erejek.

A' mi pedig magát a' Házasságot nézi.

§. 1.

Mivel a' Házasságot úgy kell nézni, mint Polgári szövetekezést: tehát minekutánna azok a' jussok és kötelességek is; melyek ebből a' szövetekezésből következnek, minden erejeket és hathatosságokat egyedül tsak ezen mi jelenlévő rendelésünktől fogják venni; és e' szerént a' Házasság dolgában származandó pereltek eligazítások is, a' mi Polgári Törvénszékeinket fogja illetni.

§. 2.

Mindennek szabad Házassági egygyességre lépni, valakit mi e' következendő rendelésünk által a' Házasságtól el nem tiltunk. Ugy mint

§. 3.

Először. Házassági egygyességre nem léphetnek a' kis korúak, ha csak előre az ő édes Attyoknak, vagy ha e' már megholt, az ő Attyokról való öreg Attyoknak megegyezését meg nem nyerik.

§. 4.

Ha pedig az édes Atya vagy öreg Atya

a' megegyezést megtagadná, és a' gyermekek több ízben is hijába kérnék azt: ekkor kegyelmesen megengedjük, hogy ezek, vagy az a' fél, a' kinek a' Házasság ellenződik, valamint szintén ennek Attya vagy Tutora is, az illető világi Törvényszékhez folyamodhassanak.

§. 5.

Ha a' Törvényszék az édes Attyát vagy öreg Attyát meghalgtván, illendőknek találja az okokat, mellyeknél fogva a' Házasságot a' maga gyermekének ellenezi: tehát a' körülállásokhoz képest vesse meg ő is a' kérést. Ha pedig az Attyák illendő okokat nem adhatnak: előre próbát kell tenni, ha azokat szép módjával meglehetne nyerni, vagy időt is kell azoknak adni, hogy a' dolgot megfontolván az engedelem' adásra rá vétethessenek. Ha ennek sem lenne semmi haszna: a' Törvényszék, kötelessége szerént adja ki a' maga megegyezését, és az ilyen körülállások között kötött házasság, nem csak erős és törvényes lesz, hanem még a' születendő gyermekeknek is az ő jussaikra nézve, semmi módon nem fog ártani.

§. 6.

Ellenben, ha a' kiskorúak az ő édes Attyoknak vagy öreg Attyoknak megegyezése nélkül, vagy azoknak világos tilalma ellen, a' Törvényszék megegyezését is nem kérvén, vagy

ha kérték is, de meg nem nyerték, megházassodnának: az ilyen házasság, mivel benne senki meg nem egyezett, egyátallyában semmit sem ér, és semmi ereje nem lesz.

§. 7.

Ollyankor mindazáltal, mikor az édes Atya, vagy öreg Anya életbe van ugyan, de azokat a Törvényszék, vagy azért hogy a magok gyermekeinek gondviselésekről önként lemondottak, vagy más helyes okokra nézve, kitétte a tutorságból, következésképpen más tutort rendelt: a gyermekek az ő Attyoknak vagy öreg Attyoknak megegyezésén kívül a Tutornak megegyezését is tartoznak kikérni. Ha ezek egymás közt különböznek, a dolgot a Törvényszéken kell eligazítani:

§. 8.

Másodszor. Ha az édes Atya vagy öreg Atya meghaltanak: a kiskoru gyermekek nem léphetnek házasságra azoknak megegyezések nélkül, a kiknek gondviselések alá bízattattak. Illyenkor mindazáltal csak magának a Tutornak megegyezése nem elégséges, hanem a Törvényszéknek helybe hagyását is ki kell kérni.

§. 9.

Ha pedig, a Tutor, sem a maga megegyezését kiadni, sem az illető Törvényszéket

ket ebben a' dolgban megkeresni nem akar-
ná: szabad legyen a' kiskorú gyermeknek,
vagy annak nevében akarkinek a' 4-dik §-ba
említett mód szerint a' Törvényszékhez folya-
modni, és az a' Tutort meghalgtván, azt ren-
delje a' mit legjohbnak lát.

§. 10.

Harmadszor. Ha valamely Keresztyén
alattvalónk, mással valakivel nem Keresztyén-
nel házasodna öszve: az ilyen házasságot erő-
telennek és semminek jelentjük ki.

§. 11.

Negyedszer. A' Férfi az Aszszonnyal,
vagy az Aszszony a' Férfival már öszve lévén
kötötve a' Házasságnak kötele által: addig
mig ez a' Házasság tart, második Házasságra
nem léphet, és ha e' megtörténne az ilyen
Házasságot semminek kell tartani:

§. 12.

Ha tehát olyan személyek kívánnak uj-
jabb házasságra lépni, a' kik már házasok vól-
tanak: különben öszve nem kelhetnek, hanem
ha vagy ott a' hol öszve akarnak kelni az ő
előbbeni házas társoknak halála tudva vagyon,
vagy ezt elegendőképpen és törvényesen
megbizonyítják.

§. 13.

Ötödször. A' vér szerént való Atyafiaknak öszve házasodásokat e' következő módon tilalmazzuk: Az egyenesen alá jövő lineában mellybe egyik a' másikat nemzi, minden végnélkül tilalmas a' házasság; a' mellyékes lineában pedig nem tovább tilalmas, hanem, — az egy testvérek között — és az egy testvéreknek gyermekei vagy első unokák között.

§. 14.

Ezt az öszve házasodásra való tilalmat pedig a' mellyékes lineában, minden különbség nélkül kell érteni, nem csak azokról a' gyermekekről. a' kik mind a' ketten ugyan azon egy Atyától és Anyától származtak, hanem azokról is, a' kik akar apul, akar anyul eggyek, és ez, nem csak a' törvényes és tiszta, hanem még a' törvénytelen és tisztátalan ágyból származott vér szerént való Atyafiakra is tartozik.

§. 15.

Hatodszor. A' Sogorságban is tilalmas a' házasság a' legközelebbvaló Sógorokra nézve; hanem ezt a' tilalmat csak a' 13-dik és 14-dik Fejezetekben említett személyekhez kell szorítani, tudniillik, tilalmas a' Férfinak az ő megholt Feleségének, ugyan ott említett test-

véreit elvenni, és az Asszonynak is az ő megholt Férjének testvéreihez menni. Ez a' sógor-ság pedig, a' polgári szövetkezést nézvé, csak a' törvényes házasságból származik, nem pedig a' törvénytelen öszve fekvésből; és így, az ilyen öszvefekvés nem tsinál olyan sógor-ságot, melly az említett Atyafiakat az öszve házasodásban megakadályoztatná.

§. 16.

Ha mindazonáltal valami különös esetben, olyan terhes okok adnák magokat elő, a' melyek az ilyen vér szerént való Atyafiak vagy Sógorok közt lejendő házasságot szükségessé tennék: ilyenkor jelentessék meg minékünk mindenkor ez a' dolog, és csak a' mi kegyelmes engedelünk után lehet ebben a' matériában az Eklézsiái székhez folyamodni. Azok az Atyafiak és Sógorok ellenben, a' kiket mi itten az öszve házasodástól el nem tiltunk ugyan, de még is a' távolabb való Atyafiság vagy Sógorság miatt felakadnak, és Lelkekben nyughatatlankodnak, jelenthetik magokat a' magok Püspökjeiknél.

§. 17.

Hetedszer. A' ki valamely Asszonyt erőszakosan elragadott; azzal igazi házasságra nem léphet; ha mindazonáltal az Asszony az ötet elragadónak hatalma alól kiszabadulván,

az azzal való házasságba megegyez: az ilyen házasságot nem kell többé ellenzeni.

§. 18.

Nyoltzadszor. Hasonlóképpen azokat is tiltjuk az öszve házasodástól, a' kik egymással nős parázñaságban éltek, a' nős parázñaság pedig ellenek az öszvekelés előtt megbizonyosodott.

§. 19.

Kilentzedszer. Azokat is tiltjuk még, az öszveházasodástól, a' kik vagy egyik vagy másik félnek házas társát, a' ki talám a' köztök feltett házasságnak akadályára völt, megölték; már akár magok, akár más által vitték véghez a' gyilkosságot, és akár megegyező akarattal, akár pedig az egyik a' másik tudása és akaratja nélkül tselekedte is azt.

§. 20.

Tizedszer. A' Katonák a' magok Regimentjeknek, Kompániájoknak, vagy más Felsőségjeknek irásba kiadott engedelme nélkül meg nem házasodhatnak és ha ezen mi parancsolatunknak ellenére megházasodnának, nem csak az hogy az ő házasságok erőtelen és semmit sem ér, hanem ezenkívül mind magok az öszveházasodott személyek, mind pedig a' Plebánus, Prédikátor vagy Orosz Pap,

már a' mellyik ezeket rendes engedelem nélkül öszve eskette, a' környüállásokhoz képest ueg fognak büntettetni.

§. 21.

A' mi a' Romai Eklézsiában a' Papoknak, szerzeteseknek és azoknak, a' liik magokat szüzességére kötelezték, meg nem házasodhatósokat nézi: erre nézve ezen mi rendelésüük által semmit sem kívánunk változtatni.

§. 22.

A' házassági szövethzés úgy megy véghez, ha a' Férfi és Asszony egymás között megegyeznek az eránt, hogy ők elválhatatlanul egyesülnek a' végre, hogy magzatokat nemzenek, és az ezen állapottal együtt járó jusokkal éljenek.

§. 23.

A' házasságban való megegyezést nyilván 's világosan kell kifejezni, és ugyan az öszvekelő Felek magok mondják azt ki — megengedjük ugyan kegyelmesen, hogy házasságot meghatalmazott személyek által is lehessen kötni, hanem az illyen házasság csak akkor lesz helyes, ha a' meghatalmazott bizonyos és meghatározott személyhez küldtetik, 's a' meghatalmazás azon idő pontban, mellybe a' meghatalmazott a' házasságot megkötötte, meg nem másoltatik.

§. 24.

A' mi a' házasságban való megegyezést megakadályoztatja: ugyan az, anrak helyes voltát is elrontja. Minekokaért az olyanok, a' kiknek nintsen eszek, helyes házasságot nem tehetnek, hanem ha tágulván rajtok a' bolondság, olly idejek is van, mellyben a' házassági állapotnak jussait, és kötelességeit által láthatják. Mindazáltal, a' siketeket és némákat, a' kik a' magok meggyezéseket bizonyos jelek által ki tudják jelenteni, a' házasságtól nem kell eltiltani.

§. 25.

Akkor is haszontalan és semmit sem ér s' házasság, mikor az ember abban a' személyben, a' kivel lett a' házasság megsalódott. Mindazonáltal a' mellesleges dolgokban, vagy a' személy külső minémüségeiben esett hiba, nem rontja el a' házasságot, hanem ha az a' külső minémüség természeti változást okozna a' személyben: és az egyik rész, ettől a' minémüségtől függesztette volna fel a' megegyezést; a' másik pedig azt hamissan állította volna.

§. 26.

A' Házasságnak semmiségét arra az esetre is kiterjesztjük, ha az Aszszony az öszvekelés ideje előtt mástól valakitől terhes volna,

's ez a' környülállás az ő jövendőbeli Férje előtt esméretlen lett volna; és ha ő mihelyt a' terhességről próbái lettenek a' hol illet jelentette, 's egyszersmind megmutatta, hogy ő abban annakelőtte nem tudott.

§. 27.

A' házásság helyes vóltának az is ellene áll, ha az abban való megegyezés félelemből és erőszakkal vétetett ki, és ha az a' félelem azért tétetett volt, hogy az által a' megegyezést kitsikarják, és e' mellett még olyan is vólt a' félelem, hogy az a' ki magát azzal menti, annak ellene nem álhatott.

§. 28.

A' tévedésből vagy félelemből kötött házásságnak elbontását csak annak van jussa kérni és sürgetni, a' ki megtévedett. vagy a' félelemtől kényszerítettett, nem pedig a' másik Félnék, a' ki sem elnem tévedett, sem pedig len kényszerítést nem szenvedett. Hanem azután a' tévedésbe forgott és kényszerítést szenvedett Felet sem kell meghalgtatni, ha egyszer a' tévedést megtudván, vagy a' félelem megszünvén, a' maga megegyezését, vagy nyilván, vagy az önként való együtt lakással megújította.

§. 29.

Kegyelmesen jelentjük mindazonáltal, hogy

mi, nem minden szóval kitett megegyezést tartunk elegendőnek a' házassági szövetezésre, hanem annak valóságára és megállására elkerülhetetlenül szükségesnek rendeljük, hogy a' házasságra nézve tett költsönös megegyezés, azon Eklézsiának Plébánusa, Prédikátora vagy Orosz Papja előtt, nyilatkoztassék ki, a' hol laknak a' házasulandók és még ezenkívül, két bizonyságoknak jelenlétekben. Azt csak ugyan a' Plébánusoknak, Prédikátoroknak, és Orosz Papoknak megengedjük, hogy magok helyett mást is rendelhessenek, a' ki az ilyen házassági kötések alkalmatosságával az ő nevekben jelen legyen.

§. 30.

Mikor más Eklézsiába való a' Völegény, másba ismét a' Menyaszszony: ilyenkor elég, vagy csak a' Völegény, vagy csak a' Menyasz-Plébánusa, Prédikátora, vagy Orosz Papja előtt kijelenteni a' házassághan való megegyezést.

§. 31.

Minden házasságot, minekelőtte az tökéletességre menne, az eljegyeztetett személyeknek Eklézsiájokban, valamely Vasárnap, vagy Innep napon Prédikátzió után, vagy egyébkor is, mikor a' nép számosan gyült össze, közönségsen kikell hirdetni; melly kihirde-

tés alkalmatosságával, mind a' Völegénynek, mind a' Menyaszszonynak, kereszt Nevét, vezeték Nevét születése helyét, és állapotját, világosan ki kell mondani; és ezt a' kihirdetést még azután két Vasárnap, vagy Innep napokon meg kell ujjíteni, hogy mindennek, a' ki talám valami akadályt tudna abban a' házasságban, elegendő ideje lehessen annak felfedezésére

§. 32.

Ha az eljegyeztetett személyek különböző Eklézsiába valók: a' háromszori kihirdetést mind a' kettőnek az Eklézsiájába meg kell tenni, nem csak, hanem ha valamelyik Fél, az ő akkori Eklézsiájába még hat heteket ki nem töltött volna: a' hirdetést abban az Eklézsiában is végre kell vinni, a' mellyben az ilyen Fél annakelőtte tartózkodott.

§. 33.

A' rendkívülvaló és fontos esetekben mindazáltal, vagy mikor a' késedelem kárt okozna, kegyelmesen megengedjük, hogy a' Felek a' háromszori kihirdetésnek elegedéséért instálhassanak, de nem egyébütt, hanem a' külső és világi Törvénszék előtt, mellynek itten hatalmat adunk arra, hogy az ilyen esetekben a' kért engedelmet kiadhassa, úgy mindazáltal hogy a' mennyire lehet igyekezzen, hogy

a' hirdetés legalább egyszer végbe menjen: Annak bizonyására pedig, hogy elengedődött a' hirdetés, bizonyág Levél adattassék az engedelmet nyert Feleknek, hogy azok magokat ezzel a' Levéllel a' rendes Plébánus, Prédikátor vagy Orosz Pap előtt megigazithassák: mely meglévén, hanemha önként és magoktól Eklésiai engedelmet is akarnának kérni a' Felek, arra semmiképpen nem kényszeríthetnek, hanem a' Plébánusnak, Prédikátornak vagy Orosz Papnak, a' kiszabott rendelés szerint meg kell őket eskettetni.

Az ilyen engedelem adásra való hatalmot pedig, ott a' hol a' mi Kiralyi Helytartó Tanácsunk vagyon, annak, másutt pedig az illető Vármegyéknek vagy kerületbeli tisztviseleknek adjuk kegyelmesen. Minden engedelem adáskor mindazáltal, a' házasulni akaró Feleknek, az előtt a' külső Törvényszék előtt a' mely az engedelmet adja, meg kell arról esküdni, hogy magok semmi ollyas akadályt nem tudnak magok közt, a' mi ezen mi rendelésünkben kitétetett. Ezek a' Törvényszékek pedig, a' házassági titkos akadályoknak vizsgálásába soha se avatkozzanak, mert ez egyedül a' Püspököket illeti.

Mindenkor, valamikor a' kihirdetés nem egy, hanem több Eklézsiákban megyen véghez: köteles az a' Plébánus, Prédikátor, vagy

Orosz Pap, a' ki előtt megkötetik a' Házasság, bizonyság Levelet kérni arról hogy a' másik Eklézsiában is meglett a' kihirdetés. Kihirdetés nélkül pedig egy Plébánus, Prédikátor vagy Orosz Pap is senkit öszve esketni ne merészeljen kemény büntetés alatt, hanemha, vagy a' külső Törvényszéktől nyert engedelmet, vagy ha katona, Regementtől, Kompániától vagy más Felsőség-től vett szabadságot, irásba mutatja A' honnan, a' háromszori kihirdetés, vagy annak elengedése, vagy az említett 'szabadság levél nélkül kötött Házasság, általlyában haszontalan, és semmit sem ér.

§. 35.

Minden Plébánus. Predikátor vagy Orosz Pap, köteles a' maga Eklézsiájában lett Házasságokat, a' maga tulajdon kezével, egy arra a' végre tartatandó könyvbe vagy házassági Matrikulába beírni, világosan feltévén magoknak a' Házasoknak, és a' Tanúknak a' kik akkor jelen voltak Neveiket, kinevezvén a' Helyet is a' hol megkészült a' Házasság, és azt is feltévén, ő előtte esküdtek-e meg, vagy más előtt az ő képében? és ki előtt? hogy így, az ilyen Házasságról vagy annak idejéről támadt minden kételkedés egyszerre és tökéletesen eligazíthatassék.

§. 36.

A' titkos vagy úgy nevezett Lelki es-
méretbéli Házasságokat egy áttalában
eltöröljük, és ennekutánna senki magát a' ki-
hirdetés, 's más efféle közönséges kiszabott ré-
gulák alól ki nem vonhatja; és az ilyen tit-
kos Házasság mind azokat a' szerződésből fo-
lyó kötelességeket maga után vonja, melyek-
nek a' több Házasságok alája vagynak vettett-
ve.

§. 37.

A' mi örökös Tartományainknak kiskorú
lakossai, és a' mi szolgálatunkban lévő kato-
nák, külső Országokban is igazi Házasságot
azon Tartományokra nézve nem tehetnek, ha-
nem ha ezen rendelkezésnek törvénye szerént,
a' kiskorúak ugyan az ő édes Attyoknak, öreg
Attyoknak, Tutorjoknak, vagy azon Törvény-
székeknek, mellynek vigyázása alatt vagyon a'
tutorság, megegyezését megnyeréndik; a' Ka-
tonák pedig a' Regementnek, Kompániájoknak
vagy más Felsőségjek' engedelmét.

§. 38.

Ha a' fellyebb, a' 10, 11, 13, 15, 17, 18,
19, 21-dik Fejezetekben kitett akadályok fo-
rognak fenn: a' mi alattvalóink még az idegen
Tartományokban sem léphetnek olyan házassá-

ságra, hogy az, a' mi Országainkban erős legyen.

§. 39.

A' kihirdetésnek, vagy arra nézve ezen rendelés szerént megkivántató Dispensationalak nem léte, valamelly alattvalónknak a' külső Tartományokban szerzett Házasságát, a' mi Országainkban tsak akkor teszi semmivé, ha abban a' Tartományban is a' hol esett a' Házasság, szükségesek a' kihirdetések, vagy ha a' mi alattvalóink az ott szokásba lévő Törvények szerént, megkivántató Dispensatiot nem nyertek volna.

§. 40.

Az öszve adás módjára nézve, a' mi alattvalóink, a' kik külső Országokon lépnek Házasságra, chez a' Rendeléshez nintsenek kötetve, hanem elégséges ha e' részben annak a' Tartománynak Törvényeit tartják meg a' hol esik az egybekötés.

§. 41.

Az a' házassági szövetkezés, a' melly a' fellyebb meghatározott mód szerént megyen véghez, felbonthatatlan lesz, és mind addig, valamig a' Házások mind a' ketten élnek, ezt a' kötelet semmi szín alatt nem lehet eloldani.

§. 42.

Mindazáltal ha úgy történne, hogy valamelyik Fél a' Házasságnak legfőbb kötelességét, úgy mint a' testi egyesülést az ő tehetetlensége miatt véghez nem vihetné: ekkor a' megsértett Félnek jussa lesz a' külső Törvényszék előtt a' Házasságnak semmivé való tételét sürgetni és keresni.

§. 43.

Illyenkor a' Törvényszék, magának a' bevádoltatott személynek az ő tehetetlensége fölől való vallástételén soha meg ne nyúgadjon, hanem igaz-é vagy nem az állított tehetetlenség, a' személyeknek különbségekhez képest, mindenkor vagy tanult Orvosok és Borbélyok, vagy Bábák által kell megvizsgáltatni. Így kell gondolkodni a' több esetekről is, mikor valaki akarmi más ezen jelenlévő rendelkezésben kitétt okból kéri is a' házassági elválást, és soha ezt az okot, ha mindjárt mind a' ketten állítanak is, igaznak nem kell tartani, ha tsak előre illendőképpen meg nem vizsgáltatik, és elegendő próbákkal be nem bizonyítottatik. Sőt kijöven az, hogy nincs igazság abban, a' mit a' Felek megegyező szájjal vallottak, még ezenkívül meg is kell azokat büntetni.

§. 44.

Hogy ha a' vizsgálás végbe menvén, bizonyos jelei tapasztaltatnak az örökös tehetetlenségnek, már akár átallyába való légyen az a' tehetetlenség, akár pedig csak a' másik félre nézve: a' Házasságot semmibe kell venni és el kell bontani. Ha pedig a' külső jelekből világosan ki nem lehetne hozni, ha valyon a' tehetetlenség tsak ideig való-é, vagy örökös: akkor a' Házásokat még három esztenéig az együtt lakásra kell birni, és ez az idő is eltelvén, ha még is tart a' tehetetlenség, el kell őket egymástól választani.

§. 45.

A' jövéen pedig ki, hogy a' tehetetlenség csak ideig való, és alkalmas orsvosságok által ellehet háritani: ekkor a' kérést megkell vetni. Úgy, akkor sem lehet a' Házasságot elbontani, ha kivilágosodik, hogy a' tehetetlenség nem volt még akkor mikor öszvekeltek, hanem azután a' Házasság ideje alatt valami betegség vagy más történet által okoztatott.

§. 46.

Ha a' Házasságnak helyes volta kétségbe hozatik, azonban úgy találtatik, hogy helyes a' Házasság: ekkor a' Házásokat, ha talám magoltól külön voltak volna, az együtt lakás-

ra kell szorítani. Ha ellenben helytelennek találhatik a' Házasság, a' mi Törvényszékeink arra vigyázzanak, hogy azoknak a' kik az előtt mint Házások úgy laktanak együtt, megtiltsák az együtt lakást, és minden gyanús társalkodásaikat megakadályoztassák.

§. 47.

Ha a' Házasság valamely akadály miatt helytelen volna, és azt magok a' Felek nem tudnák, az ilyen akadályt a' mennyire lehetséges mindenkor titkon kell elhárítani. Az olyan esetekben pedig, a' hol a' Felek jól tudták a' magok közt lévő akadályt, de azért még is öszvekeltek, nem csak helytelen lesz a' házasság, hanem ennekfelette a' Feleket az ő rangjokhoz és állapotjokhoz képest, három esztendeig való tömlöttzel, erős munkával vagy más illendő büntetéssel is meg kell büntetni.

§. 48.

Mihelyt valamely Házasság helytelennel ítéltetik; az ilyen házasság személyek között azzonnal megszűnnek a' házassági szövetkezésből folyó minden jussok és kötelességek. A' gyermekek mindazáltal, ha talám születettek, mindenkor az Atyának keze alatt maradjanak, és azt a' mit ezeknek tartásokra és felnevelésekre mindenik Félnak jószágából ki kell szá-

kasztani, mindjárt ekkor illendőképben meg kell határozni, és mind erre, mind az allaturának vagy hozományának letartoztatására, mind pedig az ilyen helytelen Házasságból következett károokra, vagy más innen folyó keresetekre nézve, azt végezzék a' Törvényszékek, a' mi legigazságosabb.

§. 49.

Jollehet a' 41-dik Fejezetnek értelmeszerént a' Házások között az egyszer kötött Házasság egész életében megáll: mindazonáltal éppen nem az a' mi kegyelmes értelmünk, hogy azok akkor is köteleztessenek a' házassági szövetkezésből folyó kötelezéseknek teljesítésekre, mikor az ő Házasságokban nagy és fontos nehézségek vagynak. Az ilyen esetekben kegyelmesen végezzük, hogy az itt következő Rágulák szorossan megtartassanak.

§. 50.

Ha az egyik házasság Fél a' másikkal kegyetlenül bánna, vagy félő volna hogy ez ama' miatt valami gonoszságra és feslettségre vete-medne: a' megsértett Félnak szabad lészen a' szokott Törvény útján segedelmet és bátorságot keresni; az együtt lakásra és hálásra nézve mindazáltal az elválást különben meg nem kell engedni, hanem ha a' külön való lakás-

ba magók is mind a' ketten egymás között megegyeztek, és még ennek felette előre abbanis egyességre léptek, mit tartson meg, vagy mit vegyen el mindenik Fél magának a' jószágból a' nélkül hogy itten törvényes vizsgálásra vagy sententiára szükség volna. A' honnan következik, hogy nem lehet olyan eset, hogy a' Biró az ilyen elválasztás meghatározásába bele avatkozhasson.

§. 51.

Az említett dolgokba mind a' két házas Fél megegyezvén, minnelötte még külön válnának egymástól, a' magók Elöljáróik vagy Törvényszékek előtt jelenjenek meg személyesen, és a' nélkül, hogy arról számot adni tartoznának miben egyeztek meg, csak azt mondják ki, hogy mind a' ketten a' külön lakásba, önként megegyeztek, és a' mit egymásnak ki-rendeltek azzal megelégesznek. Mindazáltal annak eltávoztatására, hogy az ilyen külön lakások gyakorta ne történjenek, a' Felsőség vagy Törvényszék az ilyen Házásokat különben meg ne halgassa, hanem ha a' Plébánustól, Predikátortól, vagy Orosz Paptól írott bizonyágot hozándanak.

§. 52.

E' végre mind a' két Fél, minnelötte magukat a' kétfelé való válásra nezye, a' Felső-

ség vagy Törvényszék előtt jelentenék, a' maga Plébánusát, Prédikátorát vagy Orosz Papját személyesen szállítsa meg, e' pedig az ilyen házassokat annak lelkekre való rakásával, mire kötelezi őket a' Lelki esméret 's egyéb kigondolható eszközök által, igyekezze az öszve békélésre birni: és ha ennek semmi haszna nem lenne, csak ekkor és nem máskor adjon azoknak bizonyság levelet arról, hogy ő ezen tartozó kötelességének eleget tett, de vagy maga is helyesnek itéli a' külön válást, vagy hogy minden igyekezetével is nem mehetett arra, hogy a' Feleket az egymástól való elszakadásról leverje.

§. 53.

Elszakadván ilyenképpen egymástól a' Felek, mindenkor szabad lesz nékiük egymáshoz ismét vissza térni, tsak szóval jelentsék magokat a' Felsőségnek vagy Törvényszéknek, és a' köztök kötött házassági minden szövetezéseknek egész erejek lesz. A' született gyermekekre nézve pedig azt kell megtartani, a' mi a' 48-dik Fejezetben rendeltetett.

§. 54.

Minden különbség nélkül közönségesen minden alattvalóink tartoznak ezt a' rendelést megtartani; azokat mindazonáltal a' kik nem

Katholikusok' ennek megtartása alól e' követ-
kezendő pontokban felszabaditjuk.

§. 55.

Először: Megengedjük, hogy mikor egy-
gyik Fél, a' másik élete után leelkedett vól-
na, vagy nős parásznaságba esett volna: a'
sértett Fél, a' Házasságnak tökéletes elbontá-
sát kereshesse, és ha a' dolog megbizonyoso-
dott, a' Biró a' Házasságot egészen el is bon-
tsa.

§. 56.

Másodszor: Hasonló jussa van az ol-
lyan Félnak is, a' ki a' másiktól hitetlenül el-
hagyatott. Ilyenkor mindazáltal az elment Fe-
let a' törvényes szokás szerént közönséges pa-
rancsolat által három ízben tztitálni kell, hogy
igazítsa magát elmenetelére nézve, és az elha-
gyatott Felet nem elébb kell amannak kereso-
te alól felszabadítani, hanem mikor az elment,
a' hagyott terminus alatt meg nem igazítja ma-
gát.

§. 57.

Harmadszor: A' Házasság' elbontását
akkor is megengedjük, ha a' házas Felek kö-
zött halálos gyűlölség, vagy meggyőzhetetlen
idegenség támadt volna, és mindenik Fél, ki-
válná az elválást. Az ilyen esetekben mindaz-
által, soha meg ne engedjék egyszeribe a' Tör-

vényszékek az elválást, hanem elsőben is tilták el azokat egy ideig az együtt lakástól és hálástól, és ezt a' mint a' körülállás hozza magával, többsör is megújítsák.

§. 58.

Ha végre minden próbák hijabanvalók és haszontalanok lennének, és semmi reménység nem volna a' felől, hogy valaha az ilyen Házásokat öszve lehetne egyeztetni és békéltetni: ekkor hozzá nyulhatnak ugyan a' Törvényszékek a' tökéletes elválasztáshoz, de csak úgy, ha azt mind a' két Fél még most is kéri és akarja, és ha ez által az illetén Házasságból született magzatoknak legkissebb károk is nem származik.

§. 59.

Minden Házassági elváláskor elkell egyszersmind igazítani mindenik Félnak a' másik ellen való keresetét is. Nevezetesen pedig, egy házassági elválást sem kell addig megengedni, valameddig a' már születetett gyermekeknek tartása és felnevelése felől való kérdés, vagy magoknak a' Feleknek a' Törvényszék előtt teendő egyezések, vagy a' Törvényszéknek meghatározása és kirendelése által elnem igazódik; és egy Plébanus, Prédikátor vagy Orosz Pap is hivatalának elvesztése alatt, semmi ilyen elvált személyt, a' kinck az első há-

zasságból gyermekei vagynak, mind addig más-
sal öszve esketni ne mérészeljen, valameddig,
a' gyermekek portiójának kiadattatásáról és el-
intézéséről szóló bizonyság Levelet nem mu-
tatja.

§. 60.

Végbe menvén az elválás, mindenik Fél-
nek szabadságokban áll, hogy ismét Házasság-
ra lépjen. Hanem az olyan esetekben, mikor
az egyiknek a' másik ellen való vétke adott
okot az elválásra: a' vétkes Félnek soha sem
szabad az olyannal Házasságra lépni, a' kire
a' Törvényszék előtt rá bizonyosodott, hogy
annak a' vétkeiben részes volt.

§. 61.

Az Aszszony elválván a' Férjétől, midőn
másodszori Házasságra akar lépni, mindenkor
meg kell várni a' rendes időt, hogy ha talám
az első Házasságból terébe esett volna a' szü-
letendő gyermekre nézve, semmi hiba vagy
kéttségeskedés ne származzék.

§. 62.

Ha az elvált Felek bizonyos idő mulva
megváltoztatnák értelmeket és egymáshoz visz-
sza akarnának ismét térni: e' külömben meg-
nem lehet, hanem ha ebben a' másodszori ösz-
vekelésben mind azokat véghez viszik, a' mel-

lyek minden előszöri Házasságra megkiván-
tatnak.

Ez a' mi kegyelmes értelmünk és akara-
tunk, mellyet ennekutánna a' Házasságbeli min-
den dolgoknak eligazításában szorossan meg-
tartani parantsolunk. *)

Költ a' mi Fő Hertzegi Városunkban,
Bétsben Austrianak Fő-Városában, Mártius hó-
napnak hatodik napján Ezer hét száz nyoltz-
van hatodik Esztendőben, a' mi Romai Orszá-
gunknak huszon egyedik, Magyar, Tseh, és
több Országainkban való uralkodásunknak pe-
dig Hatodik esztendejében.

Jó'sef m. k.

(L. S.)

Gróf Pálffy Károly m.k.

Nagy Jó'sef m. k.

*) Ezen házassági rendelkezések, mint előszavai bizo-
nyítják, csak addig tartandólag hozattak vala,“ mig
„az országnak közönséges gyűlésein, az ország
„fő Rendeinek közönséges megegyezéséből továb-
„bi rendelkezések tétetnének,„ A' mint hogy M. Or-
szágón az 1791-ki 26-ik. art. 16 §. a' Rom. Catho-

Potlék jegyzékek

ezen házassági törvényrajz' némely §§-saira.

108, és 109. §§. Az 1791-iki LIX. törv. értelmében fennmaradott vérségi tiltott 2-dik izig fejedelmi dispensatio kívántatván, ennek megnyerésére a' következő hiteles irások kívántatnak:

- 1.) A' házasulandóknak kereszt levelek a' Matriculából kiírva.
- 2.) A' házasulandók' atyafiságának második izéről papi bizonyítás.
- 3.) A' szüléknek ezen lejendő házasságban való megegyezésekről bizonyítás.
- 4.) A' házasulandó ifjak' két disinteressatus Tanuk előtti külön külön kikérdeztetésekre a' nem kényszerítésről adott feleleteik az Ekleksia matrikulájába béíratván, 's a' Tanuktól is aláíratván; — innen a' Pap által kiadott bizonyítás.
- 5.) Egy formaszerénti kötelező írás a' Felsőség által meghatározandó dispensationalis taxának oda a' hová parantsoltatni fog a' házasulandók' részéről lejendő megfizetéséről.

Mind ezen hiteles irások, egy a' Felséghez intézett kérelemhez mellékelve illető Püspökünknek kelletik által adni, ki is ezeket a' fels. kir. kormány által a' Felséghez juttatja.

112-ik §. Az egyenetlen oldalági ízekben felvett rendszer: a' hány ízzel van ki távolab a' tör'söktől, annyival vagynak távol egymástól, nem igaz ugyan magában; de annyi bizonyos p. o. az I. Fig. hogy ha c) és f) mint egyenlően, másod ízbeliek fejedelmi dispensatoria tartoznak is, már f a' d-vel — egyik férfinak, másik leánynak vagy aszszonynak vétetvén — felyül vagynak a' másod ízben, 's egymással házasságot köthetnek fejedelmi dispensatio nélkül. Szokták így is kifejezni: sunt in tertio tangente secundum. 's a' t.

120 §. A' Sogorság bőveb világosítására a' vérség rajzolatja alá egy sogorság-fája is ragasztatott néhány figurákkal; 's nem lesznek talám szükségtelenek a' következő jegyzetek is.

Sogorság vagyon az egyik házastárs — és a' másiknak vérszerénti atyafiai között: vagy a' férj a' feleségnek — és a' feleség a' férjnek atyafiaival jön sogorságba; de már a' két félnek atyafiai egymással semmi sogorságba nintsenek. Példák: 1.) A' férjnek anyja, vagy leány testvére, a' feleség' atyával, vagy fiu testvérével nintsen sogorságba.

2.) Egy özvegy férfi első feleségétől lett gyermekei, mostani feleségének más férjtől va-

ló gyermekeivel nintsenek sogorságba — 2-ik Fig. az e és b előbbeni házasságokból lett gyermekeik d és g, c és h. mint *conprivignusok* nintsenek sogorságba. —

3.) Egy férj, sogora a' maga felesége fia testvérének, de ennek feleségének nem sogora. Így a' mostoha apa, mostoha fijának feleségével nints sogorságba. 3-ik Fig. az a mostoha apa d mostoha fijának e feleségével: vagy a' 4-ik Fig. a mostoha anya az ő d mostoha leányának e férjével nintsenek sogorságba.

4.) Két testvérek' házastársaik között nintsen sogorság. 5-ik Fig. b és c testvéreknek d, és e házastársaik között. 's a' t.

Kik nem köthetnek tehát házasságot a' sogorság' akadályából? és kik köthetnek?

Egy férfi 1) megholt vagy elváltt feleségének sem felmenőivel, sem lemenőivel nem köthet. 2) felesége' leány testvérével. 3) felesége' fia vagy leány testvérének leányával. Azonban a' 2-ik szám alatti akadályt fejedelmi dispensatio elenyéztetheti, az 3-ik szám alattit pedig a' Joseph. Const. már nem veszi ilyen akadálynak. §. 15.

Egy asszony nem köthet 1) megholt vagy elváltt férje fel, v. lemenőivel. 2) férje testvérével. 3) férje' fia v. leány testvérének

fijával. A' mint a' 119 § alatt is láthatni, ezen esetek isteni tilalomból tiltattak-el a' 2-dik ízig.

Köthetnek pedig házasságot: 1.) Két testvér egy házból, elvehet két testvért egy másik házból. 2) két mostoha testvérek egybe kelhetnek, vagy a' mi egyre megyen ki, az apa és fiu egy házból, elvehetik az anyát és leányt egy másik házból. 3.) A' mostoha apa, mostoha fijának özvegyét, vagy mostoha anya, mostoha leányának özvegy férjét birhatják házastársul. 4.) Két megholt testvéreknek, vagy testvér-gyermekeknek megözvegyült házastársai egybe kelhetnek, p. o. egy özvegy férj, megholt felesége' fiu testvérenek özvegyét elveheti.

Mind ezen esetek a' sogorságnak felyebbi meghatározásából önként kifejtethetnek.

Kimutató.

A' számok §-t. mutatnak

A.

§.

- Annulatio l. házass. semmisítés. . 152.
 Atyafiság meghatározása 105. alájövő, fel-
 menő, mellékes 108 igazi, és költöt 106
 terjedése 110 töröskfájának használása
 114.
 Atyafiságban a' házasság megsemmisítte-
 tik 169.
 Ártalmas félnek lehet-e házasságot engedni
 az ártatlan életébe? 179.

B.

- Bolondnak házasságot engedni nem kel 237.
 Büntetése a' bordélyszálgali kereskedésnek
 285 ágyas tartásnak 280 elragadásnak 275
 erőszakkal végben vitt paráznaságnak 279
 esztelen aszszony megfertéztetőjinek 282
 Gyász közben férjhez ment özvegynek 286
 kik emberi törvény szerint tiltott izekben
 kötnek házasságot 274 kik Isten törvénye
 szerint tiltott izekben kötik azt 275
 más mátkája megfertéztetőjinek 277 mátkaságot
 kényyök szerint felbontóknak 271
 megszeplősített szüz gyanánt férjhez a'

dó szülőknek 272 sodomai bűnnek 284
 sok feleség tartónak 285 szüz leányali
 közösködéssel hamissan dicsekedőnek 278
 öszvekötés előtt egybefekvőknek 270. szü-
 lők' egyezése nélkül házaságra lépőknek
 269 tiltott izekben paráználkodóknak 276.

D.

Determinatio anni 1716 210. 1729 211.

Dispensatio (lásd: sáfarkodás) 144.

E.

Egyesülés oly esetben, mikor az egyesülő
 férfi, mást jegyzett el magának 17.

Egyesülése a' mátkának, mátkájával 22.

Eljegyzésről i rendelése II. Jó'sef Császár-
 nak 23.

Elhagyás 184. ágyra, és lakhelyre néző 186

Elhagyás esetébe fő tanácsi határozat 196
 cselekvés mód 187.

Elhagyásra okot szolgáltatathat mind a' két
 fél 188.

Elhagyó — ha nem találtatik 190 ha meg-
 jöven feleségit vissza kívánnya 191 ha
 szükséges távol léte 192 ha gonoszságért
 szökött el 193 ha örökös rabságra itélte-
 tik 194 ha elfogadtatik az ellenségtől 195
 ha megholtnak gondoltatott, 's haza jöven
 máshoz férjhez ment feleségire talál 197,

az ilyennek gyermekei 198 ha megjövén feleségit vissza venni nem akarja 199 vagy ha az új férj nem akarja vissza adni az ő feleségit 200 ha felesége nem akar új férjétől elszakasztatni 201 ezen esetben; határozat 202 ha törvényesen elvált feleseginak másodszeri férjhez menetele után vissza jön, 's kéri másodházasságra való bocsáttatását. 249.

Elválás' meghatározása 272 az egymással rosszúl egyezők között nincs mindenkor helye 216 egészes, és részszerénti 173 okai nem mindenektől egyformán számláltak 174 legfőbb: a' nősparáznaság 176 ezt Jézus is annak tette 204 továbbá: a' házassági hűség' megbántása 180 az álitott paráznaság 181 a' gonoszul való elhagyás 184 a' házastárs élete ellen hányt lesek 203 a' házassági tartozás' megtagadása 205 és a' gonoszúl készített magtalanság 208.

Ért születés' jelei 266.

Elragadásnak büntetése 273.

Emlékezetet segítő versek 283.

F.

Feleség, ha ragadó nyavalyát kap, v. megbolondúl, házasság után 244.

Férj, feleségit el nem adhattya 242 ki feleséginak leány testvérivel közösködik 243

ki feleségit elhagyván mást veszen 246
 megholt felesége bátyjának özvegyit di-
 dispensatioval elveheti 253 feleségit nős pa-
 ráznaságon kapván meg nem ölheti 250
 véghagyományya 258.

Fizetés a' perlekedésben 288.

Fogság házasságot nem bonthat fel 195.

G.

Gonoszul való elhagyás oka 185.

H.

Házasság, keresztyén, és pogány között 241
 szüzéleti 251 vérelleni 248 mostoha apa,
 vagy anya kőszi 252 mostoha gyermekek
 közti 254 apának, és fiúnak két leány testvé-
 rek közti 255 két fiu, és két leány test-
 vérek kőszi 256 unokák kőszi 257 kü-
 lömböző vallásos felekezetbeliek kőszi
 136. ily esethe gyakorlott mód 138 kir.
 rendelések 139 külömbféle nemei vagy-
 nak 91 alattomos 97 lelkiüsméretbeli 93
 képzelt szerénti 95 erröli jegyzés 96 mor-
 ganatica 94 kisdedeké 101 szüz 98 termé-
 szetes 92 tettetett 99 titkos (thalac) 100
 ötven éveseké 102 megújított 226 ez egy
 tekintettel meg nem eshető 227 helye van
 229 az ily házasságban egyházi tanácsi ha-
 tározat 228 feltételesen megújított 230

- Ideje 142 művei 103 tilalmas a' kis korunknak 141 negyed ízig a' sogorok között is 127 tisztátalan negyed izen belől ha tudva köttetett 120 ha tudatlanul esett, felbontatik 134.
- Házassági akadék a' kis koruság 140 erőltetés, helye 157 rendelkezései II. Jó'sef császárnak. (207. 's a' t. lap.)
- Házassághoz megegyezés kívántatik 24 ez két féle 25.
- Házasság elbontása különös esetben 132 semmisítése 151 meghatározása 152 alapjai 155 a' szülék' megegyezése nélkül semminek tartatik 35 vagy ha valamelyik a' házasok közzül már az előtt mással nyilván mátkaságra lépett 83 vagy ha valamelyik fél kényszerítettett 85 's ha az egyházi egybe köttetés alattomos volt 86.
- Házasság semmisítésinek okai: a' tehetetlenség 154. csalárdság 155 erőszak 156 félelem 158 bolondság 159 a' gondoson eltitkolt ragadó nyavalyák 160 a' tehetetlenség 162 a' szüzesség feletti tévejgés 165 a' sors feletti tévejgés 168 az atyafiság, és sogorság 169 a' részegség 170.
- Házasság idejében támadott nyavalya 161
- Házasságot engedni nem kel a' herélteknek 232, 233, 234 úgy a' bolondnak 237 és kis koruaknak is 140.

Házassági tartózást megtagadó házastárs
104.

Házasságra magát színből ígérő 14.

Hermophroditáknak engedődik házasság
251.

Héthónapos szülött 264.

I.

Isteni tilalom házasságra nézve atyafiak kö-
zött 110.

Íz 110. felszámlálása módja 111 a' legbizonyo-
sabb 113 jegyzés 112 régulák 129.

K.

Keresztyén vallásra tért sokfeleségű 259

Kihirdetés ekklésiai rendtartás 61 meghatá-
rozása 62 formája 63 mive 66 ideje alatt
előforduló esetek 64, 65, 67. a' régiéknél
hoggy gyakoroltatott 68 hát a' mi ekklési-
ánkban? 69 elmulasztása 70 elmellözé-
se 71.

Kiskorúak' egybeköttetése 143.

Kölcsönös bűn 49.

Különvetés 216 kétféle 218 az elválástól
külömbözik 219 okai 217 különvetése a'
nem egy vallásuaknak 220 mód az ily
esetben 221.

Kurválkodó a' velle tett parásználkodás mi-
att elválasztott asszonyt feleségül nem
veheti 245.

Lakadalmazásban tekintetben kell venni, annak idejét, 89 úgy módját is 90.

Lakadalmi vendégség 87 erröli jegyzés 89, 90.

M.

Mátkaság' meghatározása 1 eleibetétetik az egybe kelésnek 2 erősségire megkivántatik a' kölcsönös megegyezés 3 úgy a' szüléknek, vagy azok helyettieknek megegyezésök is 4.

Mátkaság az azután mássalkötött házasságot elronthattya-é? 15 nyilvános mátkaság 5 mátkaságot nyilvánoson kell tenni 6 ha ilyenre többekkel lépne valaki 12 az alattomos 7 nem ál meg 8 ha mindjárt szeplösítés is történt 9 van feltételes mátkaság is 10.

Mátkaságra egyel titkon, mással alattomba lépő 10 az alattomoson eljegyzett, 's jegyző között, ha testi egyesülés történt 11.

Mátkaságra kettővel lépő, 's mind a' kettővel közösködő 13.

Mátkaság után, ha vonogatná magát a' leány? 18 vagy ha a' legény mátkájától megszökne? 23.

Mátkaságra szükséges a' szülék' megegyezése 26 kivált az atyáé 27 egyezésök nélkül felbontatik 28. De ha a' magzatok kikölttek az atyai hatalom alól? 33. Ha az

atya kegyetlen 31 vagy tébojodtak a' szü-
lék? 23 Ha megegyezni nem akarnának 30
vagy halgatnak? 34 meg kel egyezni a'
szövetkezőknek is 36 erről jegyzés 38 's
egyezőknek tisztának 37 eltökéletnek
39 önkéntesnek 40 kölcsönösnek 41 sza-
badosnak 42 tisztességesnek kel lenni 43.

Mátka ság elbontatik megsemmisítés által 59
ennek okai 60 úgy a' megmásolás által
is 44 ennek okai külömbfélék 45 u. m.
valamelyik félnek hitetlensége 46 szüzes-
ség' elvesztése 47 a' személy iránti tévej-
gés 50 a' ragadó nyavalyák 51 tetemes
kárvallás 52 bolondság 53 vallás változ-
tatás 54 részegség 55 az utánna követet
gonoszság 56 az erkölcs' megromlása 57
a' völegény' további távol léte 58.

Magzatok kik semmi házasságból szármoz-
nak 171.

Megszéplősítő, a' megszéplősítettet, ha el-
venni nem akarja? 19 mit adjon menyasz-
szonyi ajándékul? 20 mikor nem tartozik
azt adni? 21.

Mennyegzői beszéd tartás szükséges 79 el-
mulasztása megsemmisíti a' házasságot 80
de az ily házások ha sokáig együtt lak-
tak? 81.

Megtiltás' alapja 128.

N.

Nösparázna büntetésalá való 261.

Némák' házassága 236.

O.

Oka az atyafiak' egymással össze nem kelhetőségnek 115.

Ö.

Öszveköltözés, v. papi áldás 72. meghatározása 73 eredete 74 végbevitel 75 ha alattomos lenne? 86 öszveköltés' helye 78.

Öszveköltésben fontolóra kel venni az öszveköltendő személyeket 76 és a' meghatározott időt 77.

Özvegy aszszonynak kel-e várokozni szülei egyezésre 29

P.

Paráznaság elválás oka 176 de nem mindenik 178 meghatározása 177. Igaz 180. állított 181 paráznaság' büntetése 279.

Perfolyam 287.

Perfüggésben, ha a' férj feleségit elüzte, honnan telik ennek tápláltatása? 214 vagy ha meghal a' férj? elhagyó felesége következik e' helyébe? 215.

S.

Sáfárkodás' (dispensatio) meghatározása 144 erre a' fejedelemnek van hatalma 145 erre nézve a' mi szokásunk 150 sáfárkodásban mit kel meggondolni? 146 ez csak pénz fizetéssel eshetik 147 de azért nem

viszen Simoniára 148 Sáfárkodásban a'
pap, a' tisztviselőknék engedni tartozik
149.

Sogorság' meghatározása 121 izei tulajdon-
képpen nincsenek 122 rajza 124 izeit ha-
tározó regulák 129 nemei 130 felragadó 131
kurvázkodás által köttetett 133.

Sogorok egymástoli távollétöknék megválasz-
tása 123 közöttök a' házasság negyed izig
tilalmas 127 megtiltás alapja 128 régu-
lák 135.

Sodomaini bün büntetése 284.

Sokfeleségü 259 büntetése 285.

Szüzesség töli megfosztás ismérhető-é? 166
nem bizonyos jele a' téj szármozás 167.

T.

Terhbe ejtés 19.

Tehetetlenség 162 megtudatik 163 ha bi-
zonytalan 164.

Tehetetlen férj 201.

Tehetösség 206, 207.

Törpék, pulyák 235.

Törsök 110.

Tilalmas közösülés 262 az ily egybefekvés-
ből született gyermekék 263.

Tisztességes szüz, v. özvegy mehető alá-
való sorsú férjhez? 240.

Tizenegyedik havi szülemény 265.

Tökélletes, és ért születés 266.

Törvény' ereje 268.

J.

Jegyben lévő magát vonogató leány 18.

V.

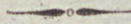
Válás, elválás 209. ennek következése 222 erről
megjegyzés 225 vált szülék gyermekei 223
válosztott asszony 224 való perekben gya-
korlott mód 212 ezekről említés 213.

Vének, kik féllábokkal koporsóban hanyat-
lanak 239.

Vérszeréntiek közti házasság a' mi szoká-
sunk szerint 109.

Völegény, bordélyság gyakorló 48 ha terh-
be ejtven a' menyaszszonyt az öszvekötés
elől megszökik? 82 vagy meghal 83.

Vonal' rajz, egyenes 117 mellékes 118.

621-2170

J o b b i t á s o k.

Lap	sor	helyett	olvasd
15.	19.	megeszepítő,	megeszepítő.
32.	3.	33 §.	53 §.
58.	—	az 85. lapszám helyett	58.
66.	24.	119.	109.
—	28.	számzer	számszer.
75.	29.	Consohrii	Consohrii.
84.	8.	és, és	és.
89.	20.	iltil	illeti.
91.	16.	olv	oly.
103.	18.	463.	163.
104.	12.	ar-	arra.
105.	18.	szüzességből	szüzességtől.
106.	1 — 2.	vizsgálásból	vizsgálásából.
109.	20.	Valtinean	Valtinean.
110.	4.	megszoritlák	megszorittyák.
138.	23.	elhaltgtunk	elhaltgtunk.
143.	1.	prosus	prorsus.
165.	1.	memorabilibus	memorabilibus.
169.	5.	sent	szent.
175.	17.	adaddig	addig
176.	34.	ve	ne.
180.	17.	ragadózők	ragadozők.
218.	11.	kelly	kell.

ája negye

Pronepos
Proneptis
kis-unoka

III

gy

Abnepos
Abneptis
ös-unoka

IV

ja

A Feleség, testvérei

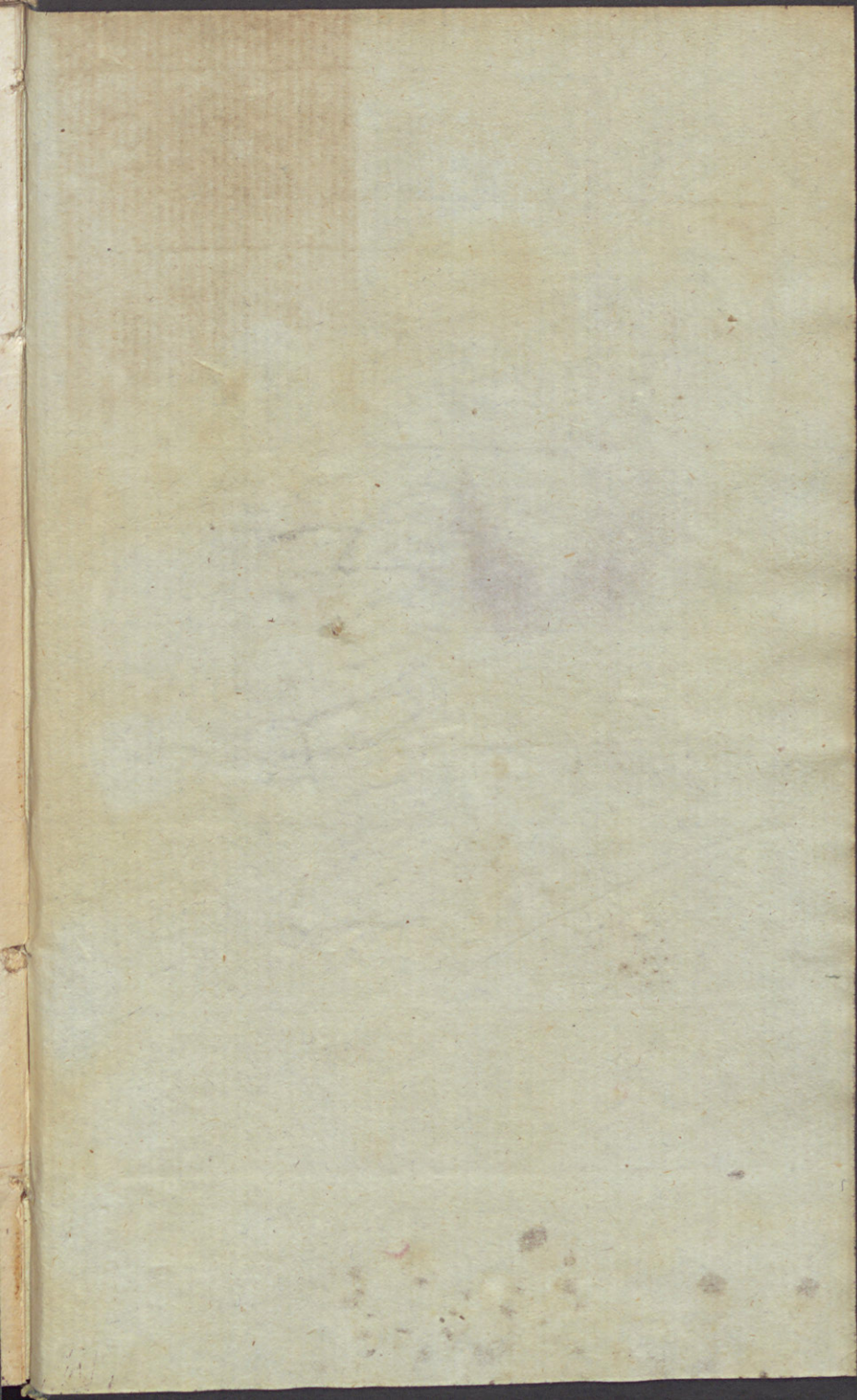
I
Feleségférfi
és leány
testvérei

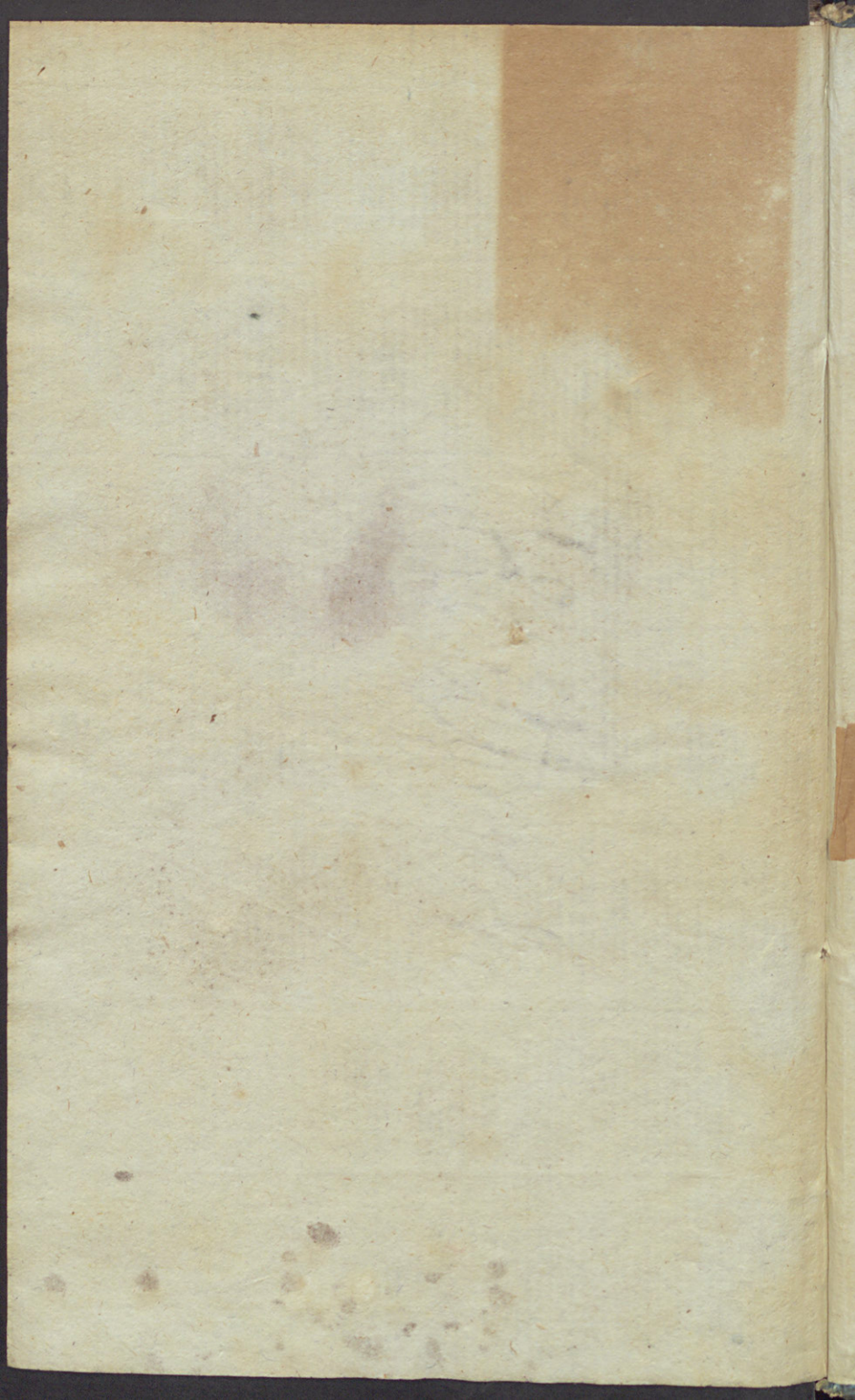
Handwritten text at the top center, possibly a date or reference number, which is mostly illegible due to fading and bleed-through.

Vertical handwritten text in the lower-middle section, oriented vertically. The text is very faint and difficult to decipher, but appears to be a list or series of entries.

756170

756170

756170

